Lisjakova hči.

Povest. Spisal **Josip Starè.**

I.

»To ne smé in ne smé biti več takó; Klotilda mora z dóma, sicer jo popolnoma izpridiš,« rekel je vdovec Lisjak svoji po polsestri Brigiti, ko se je mala njega hčerka zopet kujala in ga ni hotela slušati.

»Kaj ti véš, kakó se vzgajaj déklica v nežni otroški dôbi!« oporeka mu Brigita. »Uboga Klotildica, matere nima, pa bi ji teta ne smela izkazati nekoliko ljubezni, katere je mlado srčece tolikanj potrebno! Ti strahuj pomočnike in učence v prodajalnici, kolikor hočeš, toda ne vtikaj se v stvarí, katerih ne umeješ.«

»Toliko umeje vsak pameten človek, da se le mladika dá naravnati in pregibati; odraslo drevó se ti ne upogne ali pa se zlomi.«

»Kdaj bode še Klotilda odraslo drevesce!« ugovarja mu sestra in se zaničljivo zasmeje.

»Prej, nego misliva,« zavrne jo brat, »ali tedaj bode že prepozno. Zató jo vzamem iz tvojega varstva, dokler je še čas, in kàr jutri jo popeljem v Loko v samostan.«

„V samostan!« vzklikne sestra, »takšnega otroka, pa v samostan! Kdo je kdàj videl kàj takega! Lépo licemerko si vzgojiš ali pa tercijalko; in kaj bodeš potem ž njo? Ona ne bode za svet, in svet ne za njo.«

»To je moja skrb,« seže ji brat v besedo; »res je, matere ji redovnice ne nadomesté, ali pobožno njih življenje bode bolje delovalo nánjo nego tvoji lahkoumni in razuzdani nazori.«

»Odkod imaš pravico, očitati mi razuzdanost?« zakliče Brigita na ves glas.

»Ne očitam ti ničesar,« odgovorí brat mirno, »in tudi v misel ti nečem jemati, kar je bilo; saj poznaš sáma sebe najbolj. Misli o svetu in o Bógu, kar hočeš; ali jaz imam tudi pravico, da detetu svojemu vcepim nazore, kakeršne sam hočem. Zató brez zamere; gospodinjila bodeš pri mêni kakor doslej, ali Klotilda pojde v samostan.«

Sestra je dobro poznala brata in je védela, da ne prekliče, kar je dejal; zató mu ni ugovarjala dalje.

Brigita je bila že priletna ženska in je imela velike gubé na obrazu, toda očí so še zmiraj razodevale nekovo čutno poželenje. Leta in leta je ni bilo v Ljubljani, in dasi so hudobni jeziki šepetali marsikaj, pravega le nihče ni védel o nje minulosti. Po smrti svoje žene ji je Lisjak pisal, naj pride k njemu, da mu bode gospodinjila in pazila na malo Klotildo, jedino hčerko njegovo. Brigita je prišla. Nosila se je ukusno, in domá so ji vsi rekali »gospá«, in takó so jo tudi sploh zvali preprosti ljudje, z gospôdo se pa itak ni družila. Saj tudi Lisjak ni zahajal nikamor, niti ni nikdar nihče prišel k njemu. »Môli in delaj!« to je bilo vodilo njegovo, in s tema besedama si povedal vse, kar si mogel védeti o njega življenji. Zjutraj je zgodaj vstajal in vsak dan šel k maši v župno cerkev k Sv. Jakopu; potem pa je tičal v prodajalnici in pisárni ter pridno delal do poznega večera. Podnevi ni poznal drugega počitka, nego kolikor ga je imel med obedom. Sam se torej ni mogel baviti z vzgojo svoje hčerke, toda ker je spoznal, da je teta ne vzgaja po njegovi želji, dal jo je v Loko v samostan.

Sedaj je bil domá zopet mir, in vse se je vršilo po stari navadi. Brigita je gospodinjila v ozkih mejah, kakor jih je natanko določil nje brat; ta pa je opravljal trgovino. Lisjak je bil mož po starem kopitu, dobro znan po vsem Starem trgu ljubljanskem, zakaj vsakdo je najrajši kupoval pri njem, kolikor je za vsakdanje življenje potreboval prekomorskega in drugega blagá. Saj ti pa tudi nikjer niso postrezali takó dobro in pošteno kakor pri Lisjaku. Tù ni smel nihče držati križem rók, ampak sukati so se morali vsi, dokler je bilo kàj kupcev v prodajalnici. Lisjak je takoj zapazil vsako nerodnost in kàr vpričo tujih ljudij pograjal najmanjšo zanikernost pomočnikov in učencev. Bil je visokorasel, nosil vedno dolgo zeleno suknjo, okolo vratú belo ruto in na glavi kapico od sivega žameta. Takó opravljen je hodil po prodajalnici, ukazoval sedaj temu, sedaj ónemu; šel pogledat v skladišče ali na dvorišče, kjer se je vedno nakladalo in prekladalo, in šele popóldne, ko je bilo menj opraviti z ljudmi, sédel je v pisárno, pregledoval knjige in račune ter pisal trgovska pisma.

Takó je hitro potekalo leto za letom, in že je prišel čas, ko bi se Klotilda, odrasla déklica, vrnila iz samostana. Ko sta nekoč po večerji brat in sestra samá sedela za mizo, rekel je Lisjak:

»Brigita, žàl mi je, ali ne morem drugače, iz hiše moraš.«

»Jaz iz hiše?« ostrmí sestra. »Kaj sem pa zakrivila? Storila sem vse, kakor si mi ukazoval, in te nisem oškodovala niti za pol krajcarja.«

»Res je, krivico bi ti delal, ko bi ti očital le najmanjšo stvarco. Prav težko te bodem pogrešal; toda Klotilda mora venderle zopet domóv, in tù je nikakor ne morem puščati v tvoji druščini. To je vse; saj me umeješ. Brž ko si najdeš stanovanje, pojdem po hčer.«

»O, dobro te umejem,« reče Brigita in kàr vzkipí od jeze; »zopet moram iz hiše, ki je prav takó moj dom kakor tvoj! Bojiš se, da bi ne vplivala na hčer. Toda kdo je kriv, da sem zašla na pota, po katerih navadno ne hodi poštena meščanska žena? Tudi jaz sem si želela mirnega zakonskega življenja, hotela se omožiti po srci svojem; toda kdo mi je branil? Kdo mi je ostrupil dušo in srce, da mi napósled ni bilo do tega, kaj porekó ljudje; da sem izgubila vero in da se nisem več bala ne Bogá ne vraga? Kaj je krivo temu? Tista tvoja skopost, ki ni hotela moji doti primekniti nekoliko tisočákov, da bi bila mogla vzeti částnika, ki sem ga pošteno ljubila, kakor je ljubil on mêne! Pustili ste me, da sem brez cerkvenega blagoslova šla za njim; ali ko je skoro potem junak padel na bojišči, rajši sem begala kakor izgubljena ovca po svetu, nego bi se bila vrnila v dom, katerega ste mi do dobra omrazili s svojimi nazori in surovo svojo trmo! Prišla sem, ko si me potreboval in me prosil, naj pridem. Sedaj pa me zopet podiš iz hiše! Dobro: pojdem, ali zaklinjam se, da ne bodem mirovala, dokler se ti ne osvetim za takšno ravnanje!«

»Umiri se, Brigita, in poslušaj me,« prosi jo brat v zadregi. Ali zastonj. Ona ga ne posluša, ampak zaloputne z vrati in ga pustí samega.

Ko pride v svojo sobo, stiska pestí in se rotí, da se mora osvetiti ali njemu samemu, ali njega hčeri. Da bi se ji prej posrečil hudobni naklep, najame si stanovanje v hiši, Lisjakovi hiši ravno nasproti, da bi mogla vedno zijati preko ulic in gledati, kaj se ondu godí.

Takoj drugi dan potem, ko se je Brigita preselila, peljal se je Lisjak v Loko po hčer. Klotilda je bila že popolnoma odrasla déklica in lepa, da je morala geniti vsako le količkaj občutno moško srce. Toda sáma se nikakor ni zavedala svoje lepote; takisto nisi mogel opaziti, da bi bila čutila novo, doslej neznano hrepenenje. Za

moške takó rekoč niti ni imela očíj, in če so jo pri obedu trgovski pomočniki skrivàj pogledovali, niti jih ni zapazila, in ako jih je zapazila, to je ni motilo v nje mislih. Bila je res čudna; strašno se ji je tožilo po samostanu, in o svetu kàr ni hotela čuti ničesar. Le v cerkev je rada hodila, domá pa ni védela kàj početi. Nič je ni veselilo, nobenega pravega dela se ni lotila. Kdor jo je videl, vsakomur je bila živa priča, kolika sirota je déklica, ki rase in se razvija brez máterine ljubezni in máterinega vodila. Oče Lisjak je imel mnogo posla, predno jo je pregovoril, da se je oblačila, kakor so se oblačile druge meščanske déklice njenih let. Tudi je želel, da bi se po malem privadila gospodinjstvu; ali niti s tem si ni belila glave, zlasti ker so stari pósli bolje nego ona sáma poznali hišni red in se je vse kakor sámo po sebi godilo po stari navadi in o pravem času.

Takšna je bila Klotilda, brez veselja in brez življenja, ko je oče mislil na nje možitev. Skrb ga ni bilo za žénina, saj je bila hči lepa, bogata in povsem poslušna, in zató se ni bilo bati, da bi se upirala očetovi volji. Oprezni Lisjak ji je že davno namenil žénina, in odkar je bila domá, upal je čimdalje bolj, da se mu izpolni želja in da bode to srečen zakon. Med pomočniki v njega prodajalnici se je najbolj odlikoval Lovro Mrak, ki je bil že od mladih let v Lisjakovi hiši ter v nji odrasel in se izučil, kakor da je domač sin. Lisjak še z nobenim ni bil takó zadovoljen kakor ž njim; privadil se ga je takó, da bi ne mogel več biti brez njega. Zaupal mu je kakor samemu sebi, zató si ni mogel misliti boljšega zeta in naslednika. Prav kakor Lisjak se Lovro ves dan ni genil iz prodajalnice, in ni mu bilo na svetu do nobene druge stvarí nego do trgovine. Prodajalnica mu je bila, kar je ribi voda; brez nje ni mogel živeti. Zató ob nedeljah ni védel, kam bi se dejal, pa mu je bilo dolgčas. V družbo ni zahajal, drugega veselja tudi ni poznal. Saj sploh ni védel, kaj je svet in kakó živé ljudje v njem. Pridno delati od ranega jutra do poznega večera in slušati gospodarja in dobrotnika svojega, to je znal ter bil zadovoljen in srečen. Nič se ni prevzel, ko ga je Lisjak povzdignil za prvega pomočnika, ampak ostal je ponižen, kakor da je še zmiraj zadnji v hiši. Sploh je bila velika napaka, da je bil premalo ponosen. Sam Lisjak mu je to čestokrat očital, ali zastonj. Lovro je v sebi vedno le videl tistega siromašnega dečka, katerega oče ni mogel vzgajati, dokler se ga ni usmilil bogati Lisjak.

»Lovro, ali kàj misliš na prihodnjost?« vpraša ga Lisjak, ko sta v nedeljo predpóldne samá v pisárni.

»Ne umejem, kakó mislite to?« odgovorí mu Lovro popolnoma ravnodušno.

»Kakó li?« začudi se gospodar in se prijazno nasmeje, »no, ali se ne misliš oženiti? Dosti imaš že let.«

»Jaz in oženiti se? Na kaj neki?«

»Na kaj?« ponoví Lisjak in ga debelo pogleda. »Na svoj um in na pridne roké! Lovro, kolikokrat sem ti že rekel, da premalo ceniš samega sebe; in še zmiraj nečeš spoznati lepih svojih zmožnostij. Čas je, da bodeš že sam svoj in da začneš delati záse, ne le záme.«

Lovro je do cela zbegan; žalostno povesi očí in umolkne. Skoro pa se ohrabrí in prosi:

»Gospod! Nikar me ne podite od sebe; jaz ne grem od vas in ko bi moral biti za zadnjega hlapca pri hiši.«

Lisjak prime zvestega služabnika za róko in ga tolaži prav ljubeznivo:

»Saj te ne podim, ampak le želim, da bi nikdar ne šel iz moje hiše! Star sem že in bi vso trgovino rad prepustil mlajšim močém. Sina nimam; moram si poiskati zeta. Ako me niso motile očí, zapazil sem, da se rad oziraš po moji Klotildi, in vselej mi je utripalo srce od veselja, zakaj presrečen bi bil, ko bi jedinko svojo in vse imetje mogel poveriti takó poštenemu in skrbnemu móžu, kakor si ti. Prav odkritosrčno mi povej, Lovro, ali čutiš tudi v srci, kar so razodevale tvoje očí? Ali bi hotel biti moj zet?«

Takšnega vprašanja se Lovro ni nádejal. Sramežljivo povesi očí, vroče mu je pri srci, in kri mu šine v glavo. Iskal je besed, kakó bi odgovoril dobremu svojemu gospodarju, ker pa ni mogel najti pravih, dejal je kratko: »Bi,« in zopet umolknil.

Ko je oče Lisjak popóldne govoril s hčerjó in ji povedal, da jo je Lovro snubil za ženo, tedaj ga je Klotilda iz prva debelo pogledala, potem pa se je brez ugovora udala očetovi volji, ne da bi je bilo nepričakovano poročilo razdražilo prijetno ali neprijetno. Brez vsega hrupa so se delale priprave za ženitovanje, in kàr na tihem so se tudi poročili. Jedina izprememba, katero so ljudje opazili na Lisjakovi hiši, bila je ta, da so nekega dné iznad prodajalnice sneli staro tablo in jo zamenili z novo, na kateri sta bili z velikimi zlatimi črkami zapisani besedi »Lovro Mrak«.

Stari Lisjak je trgovino in vse svoje imetje prepisal na zeta, ali zató še nikakor ni šel v pokoj, ampak do smrti je hodil dan na dan v prodajalnico, in kakor prej sta z zetom skupaj oskrbovala trgovino. Kakor v trgovini, prav takó se niti v hiši ni izpremenil stari red,

zlasti ker Klotilda in Lovro nista imela otrók. Teti Brigiti ni bilo to starinsko življenje kàr nič po volji, in vedno je premišljala, kakó bi se utihotapila k mladi ženi, ali zastonj. Brat je bil trd in je niti ni povabil na ženitovanje. To jo je še bolj razkačilo, toda pritajila se je in čakala pravega časa.

V tem je Lisjak umrl. Premetena Brigita se je oblekla črno in prišla k pogrebu, kakor da sta z bratom vedno živela v najlepši zlogi. Stopila je med pogrebce takoj za Klotildo ter vzdihovala in si otirala solzé, da bi pred svetom hlinila čim večjo ljubezen do rajnega brata. Pri grobu je od silnega žalovanja potrto Klotildo prijela izpod pázduhe, tolažila jo in se ni genila od nje, dokler je bratranka ni povabila, naj se ž njo v isti kočiji popelje domóv. Tù je bila Brigita zopet na vso moč postrežna, pomagala je Klotildi z vozá, odvêdla jo po stopnicah v nje sobo in jo posadila na naslanjáč.

»Sédi!« reče ji mlada žena, in zopet se ji porosé očí.

»Nikar se ne jokaj!« tolaži jo teta in séde na stol poleg nje. »Saj imaš še koga, ki te ljubi, za kogar moraš živeti. Imaš dobrega možá, imaš tudi — mêne, teto svojo. Ako bi me kdàj potrebovala, porôči mi; o polnočí skočim s postelje in storim záte, kar utegnem. V ogenj in v vódo bi šla záte, ako bi ti mogla iz blage duše prepoditi tisto nezaupnost, katero ti je proti mêni vcepil moj brat, rajni oče tvoj. Ničesar mu ne očitam; poslušal je lažnive obrekovalce in sodil po vsakdanji pameti svoji, ne da bi bil kdàj poslušal tudi mêne. Klotilda, takó strašna nisem, kakor so me očrnili ljudje, ki ne poznajo ne svetá, ne življenja; ki niso videli več svetá, nego ga vidiš z ljubljanskega Gradú, kadar ga ne zakriva megla. Klotilda, dobra moja Klotilda, zaupaj mi, vsaj takó dolgo mi zaupaj, dokler se sáma ne uveriš, da bi ne bila vredna tvojega zaupanja.«

Kakor dobra igralka je razodevala Brigita v besedah in očéh čimdalje večjo strast, napósled pa je umolknila in vzela robec iz žepa, da si otare prisiljeno solzo. Neizkušena Klotilda je bila v srce ginjena in je prijela licemerko za roko, rekši:

»Teta, pozabite, kar je bilo! Moj oče je umel jedino trgovino, do vsega drugega mu ni bilo; zató ga je lahko kdo krivo napotil v kakovo stvar. Pozabite torej, ako vam je nevedoma delal krivico, in ne mrzite tudi mêne zaradi neprijetne pomote, katere je žàl gotovo najbolj mêni sámi. Bodite mi dobri, ne pozabite, da sva si najbližji po rodu; pridite k mêni, kadar se vam ljubi, toda prihajajte, kakor prihaja kdo na svoj dom. Od srca želim, da bi naju vezala iskrena ljubezen, kakor naju druži ista kri.«

Brigita je bila s tem uspehom za prvi dan popolnoma zadovoljna. Prav kakor Judež izdajalec je poljubila mlado bratranko, tolažila jo še nekoliko zaradi očetove smrti in se poslovila. Držala se je kakor skesana grešnica, dokler je bila v sobi, ali že na stopnicah se ni več hlinila, ampak hudoben smeh se ji je pokazal okolo ust, in že je ugibala, kakó bi neizkušeno Klotildo do dobra ujela v svoje zanjke.

II.

Précej drugi dan, skoro po obedu, bila je teta Brigita zopet pri svoji bratranki.

»Kakó ti je? Ali si se že potolažila?« vpraša Klotildo in ji prijazno smehljaje stisne roko.

»Kaj pa hočem?« odgovorí mlada žena čmerno; »kar je, to je; dolgo bi itak ne bil več mogel živeti v svojih letih. In odkritosrčno ti povém, kaj je imel oče od mêne, in kaj sem imela jaz od njega? Ves božji dan je tičal v prodajalnici, jaz pa tukaj v sobi, da se nisva ne videla ne slišala.«

Brigita je v tem odložila klobuk in veliki volneni robec, sédla k oknu za šivalno mizico in sukala pletilo med urnimi prsti. Pri zadnjih besedah svoje bratranke je prikimala z glavo, rekši:

»Žàl, prav takó je bilo. Kolikokrat sem rekla, da to ni življenje záte; da bodeš hirala na duši in na telesi kakor cvetica, ako ji ne privoščimo zraka in solnca. Ali kaj sem morala čuti? — Da te hočem pohujšati!«

»Ne govoriva o tem,« seže ji Klotilda v besedo; »ali, draga teta, povejte mi, kaj vender počenjajo gospé v mojem razmerji, če nimajo otrók, ne drugih skrbij?«

»Hm, kaj počenjajo? Vsaka po svojem,« zavrne teta kratko, uverjena, da bode Klotilda itak silila vánjo. Res vpraša bratranka takoj zvedavo dalje:

»Kaj na primer?«

„Tista, ki ima mnogo sorodnikov, ima dovòlj pôsla, dokler jih vse obhodi. Druga si poišče prijateljic, ali pa jih povabi k sebi, da skupaj kramoljajo, ali da gredó skupaj na izprehod, ali da si sicer kratijo čas.«

»To bi že bilo; ali záme ni. Saj véste, ne oče, ne mož moj nista nikdar občevala z nikomer; mati mi je umrla; drugega rodú v Ljubljani nimamo; in mêni siroti takisto ni niti dobre prijateljice, zakaj v

Loki so bile sáme Rečanke in Tržačanke; ostala mi ni nobena, da bi se v Ljubljani družila ž njo. Ali je še katera tako sáma in zapuščena, kakor sem jaz?«

»Kaj bi ne bila,« tolaži jo teta, »in še takšnih je dosti, katere imajo dosti znank, toda se jih ogibljejo in so rajši sáme.«

»Rajši sáme?« začudi se Klotilda, »tega ne umejem.«

»I no, popolnoma sáme tudi niso,« popravi Brigita in se hudomušno nasmeje, »družijo se rajši z moškimi in ne marajo, da bi jih motile tovarišice ali da bi jim morda celó iznevérile njih kavalirje.«

»Družijo se z moškimi,« ponavlja nedolžna Klotilda sáma v sebi in se zamisli. Potem pogleda teto in jo radovedno vpraša:

»Kaj pa so to, kavalirji?«

Premetena Brigita se nekoliko ustavlja in se na videz zagleda v pletilo, potem pa venderle začnè:

»Kaj so kavalirji, vprašaš? Kakó naj ti rečem? Ljudje sodijo o njih različno. Kdor vidi vse črno, česar ni vajen v preprostem in dolgočasnem svojem življenji, temu so kavalirji grozne pošasti, v katerih tičí sam hudobec. V resnici pa utegnejo biti prav nedolžna bitja. Kavalirje namreč navadno zovemo olikane gospode, ki se uglajeno vedejo, lično oblačijo in se na vso moč trudijo, da bi se prikupili kaki gospé ali gospodičini. Zató odlikujejo dotično gospó, kadarkoli jo morejo; hodijo radi mimo nje stanovanja in se ozirajo po nje oknih; izkušajo, da jo spotoma srečavajo in ljubeznivo pozdravljajo. Prva skrb pa jim je, da se seznanijo z gospó na plesu ali pri drugi priliki in da jo potem spremljajo in kratkočasijo na izprehodih in drugih potih, da ne hodi sáma in da ji ni dolgčas. Kaj je slabega na tem, res ne bi védela rêči. Pravi kavalir tudi brani svojo izvoljenko nasprotnikov, zlasti lažnivih obrekovalcev, in bi šel z orožjem nánje.«

Klotilda posluša in strmí uprtih učíj. To so ji do cela nove stvarí, o katerih nikdar niti sanjala ni v samostanu in na očetovem dômu. Ali še ji ni vse jasno, zató vpraša:

»Kaj pa zakonskim ženam treba kavalirjev; saj imajo svoje možé?«

»Res da jih imajo; ali mož ne utegne vedno kratkočasiti žene svoje; hoditi mora po svojih opravkih, časih celó na pot, in delj časa ga ni domóv. Kdo bi tedaj zameril samotni ženi, ako se v tem nekoliko pomeni s kom drugim! Sicer pa ni, da bi morala imeti vsaka žena svojega kavalirja. Imajo jih le óne, ki se rade kratkočasijo in veselé življenja, katerih možjé pa se ne menijo za to.«

S takšnimi pogovori je Klotildi hitro potekal čas, in prosila je teto, naj južina ž njo. Slastna kava, kakeršno je znala skuhati le stara Lisjakova kuharica, razvezala je Brigiti jezik še bolj. Pravila je bratranki svoji o javnih veselicah, o gledališči in o plesih; povedala, katere gospé najbolj slové po Ljubljani zaradi svoje lepote, in kateri částniki so najnevarnejši ženskemu srcu.

Bila je že noč, ko je odhajala Brigita domóv. Čutila je, da se je za prvi dan zamudila predolgo; zató je prosila bratranko, naj ji oprosti.

»Kaj bi vam opraščala,« zavrne jo Klotilda prostodušno, »prelepa vam hvala, da ste me takó kratkočasili v moji samoti! Pridite skoro zopet.«

Tetino pripovedovanje je nedolžni Klotildi silno razvnelo mlado domišljijo. Dolgo je ležala budna v postelji, in ko je zaspala, kazale so se ji v sanjah razne nejasne podobe, in vsak čas se je zopet vzbudila in ni imela pravega počitka. Ko je drugo jutro premišljala o sámi sebi, zdelo se ji je, da so se po nje glavi podile tudi grešne misli. Skesano je molila in po stari navadi šla v cerkev. Nekoliko se je umirila, toda ostalo ji je nekovo dotlej neznano hrepenenje po svetu, po druščini in po veselji. Domóv gredočo jo je na vso moč mikalo, da bi šla k teti, vender tik hišnega praga se je premislila. Bilo je je sram, če bi teta ugenila, kaj jo je vleklo k nji, zató je šla rajši domóv. Ko bi imela kàj posla, zmotila bi se; ali brez dela ji je bilo dolgčas, in nehoté je zopet mislila na včerajšnje pogovore. »Da bi le teta skoro zopet prišla! Kaj, ko bi poslala pónjo? Ne, ne, saj pride morda sáma«. Takó je preudarjala, ko je sedela po obedu v naslanjáči in se dolgočasila.

V tem nekdo potrka, vrata se odpró, in evo je željno pričakovane Brigite!

»Dober dan, draga moja Klotilda,« pozdravi jo teta »nikar se me ne ustraši; ne bodem te nadlegovala takó dolgo kakor včeraj. Le vprašat sem te prišla, ali ne greš z menoj na izprehod, prelepó je zunaj, da bi ne šel človek nekoliko na zrak.«

Takšnega povabila se Klotilda ni nádejala; v prvem hipu ni védela kàj odgovoriti, in zamislila se je. Napósled se vender odloči in reče:

»Za danes vam hvala. Kaj bi ljudje rekli, ki so me predvčerajšnjim videli na pogrebu, ako bi me danes že srečávali na izprehodu?«

»Kaj bi ljudje rekli!« vzklikne Brigita in se zasmeje na ves glas. »Kaj bi ljudje rekli!«

»No, ali ni takó?« opravičuje se bratranka. »Ali v Ljubljani ni takó, da se moraš vselej vprašati, kaj porekó ljudje?«

»Žàl, da je takó« pritrdi teta. »Ali človek se mora otresti takšnih ozirov, sicer ima pekel na zemlji. Kaj mêni do tega, kaj ljudje govoré! Če se hočem veseliti, prosila ne bodem nikogar dovoljenja.«

»Dobro ste rekli. Prav hvaležna vam bodem, ako še kdàj pridete póme, pozabljeno samotarko; ali za danes, lepa vam hvala, pripravljena nisem, in se mi tudi prav ne ljubi. Veste kaj, odložite, in ostanite pri mêni, pomeniva se še kàj!«

Teta Brigita se nič ne upira, ampak ostane prav rada. Saj ji je bilo samó do tega, da bi bila zopet pri bratranki in jo pripravljala za svoje namene. Danes je bila še mnogo zgovornejša nego včeraj. Povedala ji je vse, kar je čula, da govoré po mestu. Pravila ji je o tej in óni gospé, kakó slabo živí z možem in kakó se ozira po mladih částnikih. Zopet o drugi je védela povedati, kako po vseh veselicah loví moške, da bi jim natvezla katero izmed odraslih hčerâ. Klotilda je v kratkem času spoznala vse imenitnejše ljudi po Ljubljani, in čimdalje bolj so jo zanimale novice, ki jih je teta o njih pobirala po mestu. Vsaka nova stvar ji je budila novih mislij. Dela se sedaj celó ni doteknila; in dasi je še zmiraj posedala po stolih in zofah ali zamišljena slonela na oknu, čmerna in tožna ni bila več. Nje čelo je bilo vedno gladko, iz bistrih črnih očíj pa ji je sijalo notranje veselje, kakeršno se razodeva pri človeku, ki pričakuje kàj prijetnega. Sevéda še nikakor ni védela, kaj jo čaka prijetnega; ali trdno je upala, da ne bode na veke zaprta med štirimi stenami očetovske hiše, ampak da se bode tudi še veselila življenja.

Pri teh svojih osnovah za prihodnjost Mrakova žena ni mogla pogrešati svetov izkušene tete Brigite, in noben dan nista bili več druga brez druge. Iz prva sramežljiva in plašna, bila je Klotilda čimdalje odkritosrčnejša proti teti, ki je prežala nánjo, kakor preží jastreb na plen. In če je mlado ženo še kdàj težko stalo, da bi povedala kakovo skrivno željo, zvita zavodnica jo je ugenila sáma in ji je nasvetovala, česar si ni prav upala izustiti. Nerazdružni tovarišici sedaj nista več tičali domá v zaprti sobi, ampak hodili sta tudi po mestu in po izprehodih. Dokler sta še nosili žalno obleko po očetu Lisjaku, nista se mudili v »Zvezdi« in po drugih živahnih krajih, ampak hodili sta dalje Pod Turn in pod Rožnik. Tukaj sta sédli kje za mizo bolj na samem, vender pa takó, da sta videli ves dohajajoči in odhajajoči svet. Brigita je povedala bratranki, kdo je ta, kdo óna; opozarjala jo

je na lepe oprave in druge stvarí, ki bi jo utegnile zanimati in razdražiti nje poželjenje.

»Kam si se takó zagledala?« vpraša jo nekega dné, ko zrć Klotilda molčé proti cesti, kjer je stopila z vozá imenitna gospá s hčerjo.

»Gledam, kakó lepo se tema prilega njiju obleka; vse kakor bi bilo vlito na telesi! Zakaj mi moja ne pristojí takó?«

»Saj res, dobro, da si me spomnila,« pravi teta; »žalno leto skoro mine, in skrbela še nisi za nove oprave. Zadnji čas je že.«

»Pogostoma sem jih že imela v mislih, ali ne vém, kdo bi mi jih delal. Z Nežo nisem nič kàj zadovoljna, saj vidiš, kakó vse visí na mêni, a poglej onidve!«

»To je, kar sem ti hotela rêči. Neža ni za gospôdo; privêdem ti ‚Kodravo Marjeto'; jedina šivilja je v Ljubljani, ki res kàj zná, in gotovo je óne-le oprave urezala tudi ona.«

Takó je imela Klotilda vsak čas nove skrbí in nove želje, posvetne in nečimerne, kakeršnih prej niti poznala ni. Pobožni duh samostanski se je hitro izpuhtel, namesto njega pa je prevzel lepo ženo hudobni duh tete Brigite, katere je rajni Lisjak tolikanj varoval ljubljeno jedinko svojo.

Že drugi dan potem je »Kodrava Marjeta« prišla k Mrakovi gospé na pomenek zaradi novih oprav. Česar ni védela teta, to je izvestno povedala Marjeta, ki je do dobra poznala vse najmanjše potrebe bogatih in gizdavih gospâ. Uboga Klotilda ni védela, kaj bi počela od veselja, ko ji je Marjeta nasvetovala to in óno, česar ne more pogrešati nobena odlična gospá, česar pa si ona prej malone niti ni upala želeti. Vsa zbegana je bila, ko ji je prišla pomerjat dodelane obleke in ko je na vso moč hvalila nje lepo rast, ki mora očarati vsako šiviljo, če je takó srečna, da dela zánjo. Kàr vroče ji je prihajalo od nečimernega zadovoljstva, in zardela se je do ušes, ko se je v novi opravi pogledala v zrcalo. Sáma sebi je bila po volji in zopet in zopet se je gledala in poslušala sladke besede zvite prilizovalke. Odslej se je lišpala čimdalje bolj, in vzbudila se ji je želja, da bi bila tudi drugim po godi.

Lovro Mrak je bil iz prva vesel te izpremembe; lože mu je bilo pri srci, ko jo je videl veselo in zadovoljno, in hvaležen je bil teti Brigiti, da je takó dobro delovala nánjo. Rad je plačeval večje troške, saj je služil dosti in takisto dovòlj izkusil, kaj je čmerna in pusta žena. Nádejal se je, da se tudi njemu pričnó lepši dnevi in da se tudi zánj ogreje srce lepe žene, ki jo je tolikanj ljubil, katera pa je bila doslej proti njemu vedno mrzla kakor led. Kadar je šla lepó oprav-

ljena z dóma, gledal je zadovoljno za njo in bil ponosen, da jo smé nazivati svojo. Rad bi ji bil izpolnil vsako željo, ako bi le védel zánjo. Toda prosila ga ni ničesar; saj ji je dokazala teta že davno, da je vse njeno in da je prav za prav on tisti, ki bi moral prositi. Toda Lovro le ni obupal; nekega dné je v veži počakal teto Brigito in jo odvêdel k sebi v pisárno.

»Draga teta,« povzel je, »povejte mi, s čim bi mogel razveseliti Klotildo? To in óno sem že imel v mislih, ali pravega se le ne morem domisliti. Mi tukaj v prodajalnici ne moremo védeti, česa potrebujejo ženske, moja Klotilda pa je takó čudna, da mi ne zaupa ničesar, ampak molčí in drží se, kakor da sva si do cela tuja. Teta, svetujte vi kàj.«

»Prav rada,« odgovorí teta. »Pomislite na zimo, kaj bode mlada vaša žena počela vse dolge večere? Ali naj kakor redovnica čepí domá za pečjó? To ne gré in ne gré; nekoliko bi ji morali privoščiti veselja, katerega uživajo druge gospé v polni meri. Kupite ji ložo v gledališči; to je vender nedolžno veselje, in ako so igralci le količkaj prida, blažé gledališke predstave človeku um in srce.«

»Takó je,« pritrdi Lovro in takoj zopet umolkne, kakor da nekaj preudarja.

»Torej?« vpraša teta zopet.

»Vse je dobro; popolnoma se ujemam z vašim nasvetom, ko bi le hoteli vi mojo ženo spremljati v gledališče. Saj véste, da jaz ne utegnem vsak večer iz prodajalnice, sáma pa Klotilda ne more hoditi na javna zabavišča.«

»Ne vém, zakaj bi ne mogla hoditi sáma v gledališče,« ugovarja teta. Zdajci se zaničljivo zasmeje in nadaljuje: »Res, pozabila sem, da smo v Ljubljani! Kaj bi ljudje rekli! Bodisi, prav rada vam ustrežem, da vidite, kakó sem vsekdar udana rodu Lisjakovemu.«

Drugi dan opóldne prinese Lovro ženi svoji ključ do gledališke lože, katero je najel za vso igralno dôbo. Za nekaj trenutkov postojí, da bi videl, ali se bode radovala njegovega darú. Toda zmotil se je. Klotilda vzame ključ in reče hladno:

»Dobro, saj mi res ni treba sámi skrbeti za vse. Ali je pač v prvem nadstropji?«

»Je,« pravi Lovro, in kàr zmračí se mu pred očmí od silne žalosti. Obrnil se je in molčé odšel v obednico, kjer so že čakali pomočniki in učenci vsak za svojim stolom. (Dalje prihodnjič.)

Lisjakova hči.

Povest. Spisal **Josip Starè.**

(Dalje)

III.

Kodrava Marjeta je zopet prišla k Mrakovi gospé na posvetovanje, da bi se zmenili, česa vsega je treba gospé, ki hodi redno v gledališče. Teta Brigita je sicer tudi kàj izkusila, toda v mlajših letih je živela na tujem in zató ni védela, kakšne so ljubljanske šege pri takih prilikah. Marjeta pa je do najmanjše igle poznala vse potrebe odličnih gospâ in je torej vselej zadela pravo. Opozorila je Klotildo, da se ne smé vedno kazati v isti opravi; menjavati bode morala obleko in tudi lišp ter sploh skrbeti za izpremembo. Takisto ji je svetovala, naj si najame stalno frizêrko, ki ji bode lasé umetno spletala in naravnavala.

Priprave za gledališče so Klotildo prijetno zabavale, zakaj imela je vsaj skrbeti za kàj. Težko je čakala prvega večera, in ko se je bogato nališpana pokazala v gledališči, zapazili so jo takoj in sedaj iz te, sedaj iz druge nasprotne lože nastavljali kukalca proti nji. Klotilda ni umela, kaj to pomeni, in bilo jo je iz prva nekamo sram. Toda skoro je videla, da se ozirajo tudi po drugih ložah, in storila je takisto. Naravnala si je kukalce in si prav po volji ogledovala zbrano občinstvo. Skoro so jo gledalci bolj zanimali nego igra sáma, o kateri je umela le malo, ker je bila prerazmišljena. Očí so se ji vsak čas obračale od odra v partêr, in tukaj so se ujemale z očmí mladih gizdalinov, zlasti tistih v belih suknjah, ki so sedeli v prvi vrsti in hoteli v prestankih s kukalci kàr prebosti vsak ženski obraz. Brigita je sedela bolj zadi, in le toliko je je bilo videti, da so ljudje védeli, da Mrakova žena ni sáma. Navzlic temu so izkušene nje očí takoj zapazile slékarno

stvarco, in précej je opozorila bratranko nánjo. Tukaj ji je pokazala, kakó se plavolása déklica spogleduje z mladim částnikom; ondu, kakó lepa gospá drugemu částniku namiguje z veternico; zopet v drugi loži je izteknila nerodnega zaljubljenca, kakó se je vsiljeval izvoljenki svojega srca, ona pa ga je odbijala in se nejevoljno obračala od njega.

Takó se je Klotilda po malem seznanila z vsemi skrivnostimi gospodskega »društva« in je silno želela, da bi se gibala tudi ona ondu in ga ne gledala samó od daleč. Vsak korak v svet ji je vzbudil novih željâ, in toliko da se ji je izpolnila jedna, že se ji je porodila druga. V kratkem času je bila zopet tista nemirna in razvajena Klotilda, kakeršna je bila v otroških letih; le to je bil velik razloček, da so se nje slaba svojstva sedaj kazala do cela drugače, kakor tudi ona ni bila več dete, ampak žena v najlepših letih, polna željâ in hrepenenja, ali tudi brezmejno nepotrpežljiva, sitna in nejevoljna, če se ji ni takoj izpolnilo, kar je hotela. Vender ni bila nikakor zadovoljna; tisti čas, ko je kàj dosegla, ni se več menila za stvar, in bila je čmerna, dokler nezasitno nje srce ni zopet izteknilo nove stvarí, da je hrepenela po nji. Teta Brigita ji je v tem stregla kakor zèl duh; prav ona jo je zavajala na opolzla pota in ni bila nikdar v zadregi, kadar je bilo treba z novimi osnovami razvneti um in srce nesrečni ženi.

Za svoje izprehode sta si volili Klotilda in Brigita odslej le take kraje, kjer se je zbirala odlična gospôda ljubljanska. Največkrat si ji videl v »Zvezdi«, zlasti kadar je bila ondu vojaška godba. Tudi sicer sta radi hodili ondot, zakaj v vsaki dnevni dôbi sta srečavali zanimljivih ljudij, moških in ženskih; kadar pa ni bilo drugih, rožljali so částniki s sabljami okolo kazine. Lepa ženska ni mogla iti mimo teh Martovih sinov, da bi je ne bili pomerili od nog do glave in si tudi kàj ne zašepetali. Klotilde to nikakor ni motilo, ampak celó gódilo je nje srcu, kadar je čutila, da jo kdo opazuje. Rada je torej hodila mimo kazine, in kadarkoli je šla po opravkih z dóma, vselej je hodila takó po raznih ulicah, da je napósled krenila tudi v »Zvezdo«. Po malem se je privadila pohajati brez tete, zlasti po mestu, kjer to ni bilo nič nespodobnega; saj si videl tudi druge imenitne gospé brez druščine.

Ko se nekega dné predpóldne Mrakova žena in nje teta zopet brez pravega namena izprehajata po »Zvezdi«, prijaha z Dunajske ceste visokorasel, vitek částnik. Na iskrem konjiči dirja proti nunski cerkvi, ondu pa krene na levo proti gledališču.

»Kdo pa je to?« vpraša Klotilda vsa nemirna teto svojo; »pojdiva tjà, da ga bolje vidiva. Le poglejte, kakó okretno brzda konja; sedaj poskakuje, sedaj stopa mirno, kakor on hoče. Ne vém, komu

bi se bolj čudila, ali konju, ali jahaču. Sedaj ga je obrnil in jaha v kolobar. Čemú neki?«

»Izkazuje se lepi Škrbinki; ali je ne vidiš na oknu, kakó zadovoljno gleda kavalirja svojega?«

V tem prideta do vzhodne »Zvezdine« ograje. Klotilda kàr uprtih očíj gleda zanimljivi prizor in se le časih zavidno ozrè na okno.

»Škrbinki se izkazuje?« reče teti, milujé lepega jahača, »ali ni mogel najti nobene boljše?«

»Kaj hočeš, takšni gospodje niso izbirčni,« opravičuje ga Brigita; »gospodičinam se ne smejo preveč dobríkati, da bi se ne morali ženiti; izmed gospâ pa je bogata Škrbinka najljubeznivejša in za sedaj tudi najbolj slavljena, dokler se na ženskem obzorji ne prikaže nova zvezda, ki jo zatemní z večjim sijajem.«

Mrakova žena je hotela teti nekaj zavrniti, toda ugriznila se je v ustna in zamolčala besede, ki jih je mislila izgovoriti; toda nje spremljevalka je bila v takšnih rečéh prezvedena, da bi ji bil ušel najmanjši migljaj mlade tovarišice. Ugenila je natanko, kakšna misel ji je šinila v glavo, toda hotela je ni motiti v snovanji. V tem se Klotilda hitro pritají in vpraša mirno:

»Teta, ali poznate jahača?«

»Po obrazu ga poznam; nadporočnik Ahnenfels je, generalov adjutant. Sploh ga cenijo, da je najlepši častnik vse posadke.«

»Ali je imenitnega rodú?«

»Je in tudi ni, kakor hočeš; pravijo, da je nezakonski sin imenitnega češkega grofa ali celó kneza.«

»Gotovo da je,« pritrdi Klotilda. »Ne more tajiti, da se mu po žilah pretaka plemenita kri; le glejte, kakó lično in lahko sedí na lepi živali kakor pristen vitez!« To rekši umolkne in se ozira po vitkem častniku, ki je konju popustil brzdo, pogladil ga po vrátu in počasi odjahal dalje. Ko izgine okolo ogla, vzklikne Klotilda žalostna:

»Teta, zakaj jaz ne znam jahati! Dirjala bi kakor Vila, da bi se kàr prašilo za menoj!«

»Toda kaj bi ljudje rekli?« vpraša Brigita in se zlobno nasmeje.

»Ne bilo bi mi do tega, kaj porekó ljudje, ako bi le imela vojaka za možá, ne pa kramarja!« zavrne bratranka bridko in nagrbanči gladko čelo. —

Prišedši domóv je bila Klotilda slabe volje. Po stari navadi je sedla v naslanjáč in premišljala usodo svojo. Po sobi je starinsko pohištvo še zmiraj stalo prav takó kakor za pokojnega njenega očeta,

in tudi hišni red se ni kàr nič izpremenil od njegove smrti. Vse to ji ni več ugajalo, dasi je bila rajši Lisjakova hči nego Mrakova žena. In Lovro, njen mož? Prej ni premišljala nikdar, ali ji je po volji ali ne, ali ga ljubi ali ne; vzela ga je, ker je oče želel, toda takrat ji je bila pokornost do roditeljev sveta dolžnost, kakor ukazuje četrta zapóved božja. Sedaj pa je bilo drugače. Sedaj je primerjala Lovra drugim možém, zlasti tistim, ki jih je videvala na izprehodih in v gledališči, in je umovala sáma v sebi takó-le:

„Kakó so ti gospodje zmiraj veseli! Kakó lično in okretno se sučejo okolo gospâ in gospodičin! Vedno se jim smehljajo in dobríkajo ter jim kàj pripovedujejo, da se morajo smijati. Ti gospodje nimajo drugih skrbij, nego kakó bi kratkočasili ženska srca in jih razveseljevali. Kakó dobro vedó, kdaj naj se izprehajajo po Latermanovem drevoredu in kdaj po Zvezdi; celó to vedó, kdaj se jim je treba postavljati pred nunsko in kdaj pred škofijsko cerkvijo, da ne zgrešé izvoljenk svojih. In kakó so zmiraj lepó oblečeni; ves zrak je poln prijetne vonjave, kadar gredó mimo tebe. A Lovro?« Tù je globoko vzdihnila kakor vselej, kadar je mislila nánj in ga primerjala drugim. »Oh, Lovro! Brez pomena ni, da se zôve Mrak. Vedno se drží resno, in ves božji dan ga ni iz prodajalnice. In kadar pride k obedu in k večerji? Vse vonjave raznega prekomôrskega blagá se vlečejo za njim, kakor bi se držale njegovih mislij, ki so vedno le pri blágu in trgovini. In kakšna mu je tedaj oprava? Prodajalniški prah se drží njega sive suknje. In kroj in vse ostalo? To je grozno! To sodi v prosó vrabcem za strah, ne pa med ljúdi. In kaj vé povedati? Ničesar. Trgovina in zopet trgovina, to so pomenki pri obedu; in kadar kdàj kdo pové kàj novega, tedaj je zopet kàj takšnega, da utegne zanimati preprostega, neotesanega človeka, nikakor pa ne izobražene in nežno čuteče gospé.«

Takó in podobno premišljujé je trapila Klotilda sámo sebe, kadar je od dolgega časa posedala in držala roke križem, nikar da bi se bila lotila kakega dela. Niti gospodinjstva je ni bilo skrb; čemú, saj je šlo vse sámo po starem tiru kakor dobra ura, kadar jo naviješ. Pôsli so bili stari, in vsak je védel sam, kaj mu je storiti. Ista kuharica je kuhala in se sukala okolo ognjišča že dolgih trideset let in česar je potrebovala, vse si je preskrbovala sáma. Saj tudi ni mogla drugače. Ako je kdàj vprašala: »Gospá, kaj naj prinesem s trga?« zavrnila ji je gospodinja skoro vselej nejevoljno: »Lenka, nikar me ne nadleguj s takimi skrbmi! Ná pet goldinarjev in nakupi, česar véš, da je treba, saj si pametna in tudi stara dovòlj.«

Iz te nezadovoljnosti se je vzdramila Klotilda le tedaj, kadar ji je teta prinesla zanimljivih novic, ali kadar se je pripravljala na veselico in se posvetovala s Kódravo Marjeto zaradi novih oblek. V šumečem veselji je iskala zadovoljstva, toda ni ga našla, ampak le omamila se je; ko se je potem zopet vzdramila in streznila, bila je le še nezadovoljnejša in nesrečnejša.

Lovro Mrak je skoro neprijetno čutil izpremembo svoje žene, in kratko je bilo njega veselje, da Klotilda ni več tista medla dȇklica brez željâ in čustev, kakeršna je bila, ko se je vrnila iz samostana. Veliki računi, ki jih je moral plačevati za žênino potrato, skrbeli so ga že. Časih je tudi ona sáma prišla v prodajalnico in je kàr grabila gotovino iz blagajnice, ne da bi rekla le besedo svojemu mȏžu. Iz prva je Lovro molčal, potem pa jo je poskusil prepričati iz lepa, da to ne gré, da blagajnica ni brez dnà in da bi napósled utegnilo poíti. Ali zamán. Takšno svarilo je bilo vselej, kakor bi bil dregnil v sršćnovo gnezdo. Slabi in mehkočutni Lovro je vselej odjenjal, pustil ženi zadnjo besedo in plačeval dalje nje račune. Teden dnij potem je iz nova poskusil ženo odvrniti od prevelike lahkomiselnosti.

»Draga Klotilda moja!« reče ji kolikor mogoče ljubeznivo in jo milo pogleda.

»Kaj hočeš?« vpraša ga osorno.

»Klotilda, dàj si dopovedati — nikar me ne umȅj krivo!« povzame plaho in takoj zopet umolkne.

»Ali bi me rad preobračal?« dé žena in ga zasmehljivo pogleda. »Še mi zvení po ušesih prepóved tvojega očeta; žàl, da ni mlajši, lahko bi šel v Afriko za misijonárja.«

»Nikar mi ne zasmehuj očeta!« vzkipí Lovro, »moj oče je nekoliko čuden in zastarelega vedenja, ali pošten je in pravičen.«

»Živ svetník!« zasmeje se žena; »le tega ne vém, kakó se z njega svetostjo strinja tolik strah, da bi ne usehnil vir, iz katerega tudi njemu doteka živílna moč.«

»Klotilda, nikar se ne pregreši! Dasi star in slab, moj oče se živí sam; in kadarkoli sem se trudil, nikdar mu nisem mogel posiliti niti beliča, da bi ga vzprejel iz moje roke.«

»Ako je takó, čemú ga je tolika skrb záme? Ali se bojí, da bode moral tudi še mȇne živiti s svojimi podobicami?«

»Skrb ga je za tvojo dušo, zató se bojí, da bi ne zašla predaleč po opasnem poti, katerega si nastopila.«

»Kaj njemu do tega?«

»Kaj? Moj oče je in tvoj tast, pa sodi, da izvršuje le svojo dolžnost, ako te svarí pregrešnega življenja, zlasti ker me pozná, kakó sem zaljubljen váte, pa nimam srca, da bi ti kàj odrekel ali ti kàj očital.«

»Kaj?« vzkipí zopet Klotilda, »ti bi mêni očital pregrešno življenje? In to zató, ker ne čepim ves dan domá za pečjó in ker se oblačim, kakor se oblačijo druge gospé, katerim nihče ne očita ničesar?«

»Tudi jaz ti ne očitam ničesar; le poslušaj me in umiri se. Privoščim ti vsega, in še več bi ti privoščil in dajal, ko bi imel kje jemati; ali navzlic najboljši volji in največjemu trudu ne morem služiti toliko, da bi ti izpolnjeval vse potratne želje. Druge pomoči ni, nego da nekoliko zmanjšaš velike svoje potrebe.«

Od silne jeze Klotilda ne more takoj najti prave besede, da bi zavrnila trezno računjajočega soproga. Rdeča je do ušes, očí pa se ji svetijo, da se kàr bliska iz njih. Sedaj stiska pestí in škriplje z zobmí, sedaj stopi tik pred njega in sika vánj kakor kača.

»Torej tudi to malo bi mi rad odrekel, kar me še veselí na svetu?« izpregovorí napósled. »Zaprl bi me rad kakor Turek bulo svojo! Ako si bil drzen dovòlj, da si vzel lépo ženo v zakon, moraš tudi imeti, da trosiš zánjo!«

V tem zopet nekoliko umolkne, stopi korak nazaj, pogleda ga zaničljivo in prezirno ter pravi:

»Toda, saj ne potrebujem ničesar od tebe; sáma imam dovòlj; saj je moje vse, kar je moj oče pridobil in zapustil. Komu drugemu je zbiral in čuval nego mêni, jedinki svoji? Ali ti! Sédel si k polni mizi, sedaj pa bi še mene rad odpravil od nje. Ne bodeš! Ti mêni ne odrekaj ničesar, ampak dajaj mi, kolikor zahtevam, zakaj vse je moje, tvojega ni nič. Ako ti ni prav, pojdi, odkoder si se pritepel. Le pojdi k očetu starcu podobe tiskat; močán si dovòlj, da mu lahko pomagaš. Ali sevéda, lepše se je gostiti pri lepi in bogati ženi; je li? To si spoznal že davno, zató si se z zakonskimi sponami privezal náme in na bogastvo moje. Bodisi, vender to ti rečem, tukaj sem gospá jaz, in kdor hoče živeti v moji hiši, slušati mora mene in biti vreden, da se redí ob mojem.«

Rekši stopa hitro po sobi, in v očéh ji sije zlobno zadovoljstvo, češ, povedala mu je, kar mu je šlo. Lovro stojí mirno in milujé upira dobre svoje očí v razsrjeno ženo, ki mu je s tolikanj bridkimi besedami vračala veliko njegovo ljubezen.

»No, kaj stojiš kakor potrt grešnik?« oglasí se zopet žena in ga meri od glave do pete. »Toda, saj je dobro, da se kesaš in da te vest peče.«

»Tebi nasproti mi vest ne očita ničesar,« odgovorí ji Lovro mirno, »ali kar si mi očitala, preneumno je in prezlobno, da bi se opravičeval le z jedno besedo. Nikdar nisem precenjeval samega sebe; tega pa te le moram opominjati, da je sodil tvoj oče o mêni popolnoma drugače nego ti.«

»Kakó je sodil moj oče o tebi, za to se ne menim. Vém pa, da mi je želel boljše usode, nego jo imam kràj tebe.«

Lovro ji nató ne reče ničesar, dobro vedoč, da ga ne ljubi in da poleg njega res ni srečna, dasi bi dal zánjo življenje, nikar posvetnega imetja. Tembolj ga je bolelo, da mu je očitala siromaštvo. Težko je bilo rêči, koliko je Lovro priženil, in koliko je pridobil sam. To je spoznal že rajni Lisjak; vender, da bi ne bilo nikomur krivice, sodil je, da je najbolje, ako dá pridnemu pomočniku hčer in imetje. In dobro bi bilo takó, ko bi se ujemali tudi srci. Prej tega nihče ni mogel védeti, ker je bila Klotilda po mišljenji še neizkušeno dete, ko se je poročila; sedaj pa je bilo že prepozno. Lovro ji je pregledal marsikaj in ji pustil veselje, ali oprezni trgovec je dobro védel, da je treba tudi največjemu bogastvu varčnosti, ako naj se ohrani. Do dobra je spoznal, da bode rastoča žênina razsipnost napósled presezala dohodke in da se bode tedaj trosila glavnica, dokler ne poíde tudi ta. Kaj bi potem počela razvajena žena? Ali pojde vbogajme prosit? Ta strašni prepad ji je hotel pokazati in jo obvarovati pogube, ali zastonj. Da je odločen mož, morda bi brzdal in omejil lahkomiselnost njeno; ali premehkega srca je bil in se bal, da bi je ne užalil še bolj in je ne odbijal od sebe; zató je rajši molčal in trpel. Pustil jo je in čakal, da se ji jeza zopet poleže, sam pa je ogrnil plašč, in dasi je bilo že pozno, šel je z dóma, da bi si v svežem nôčnem zraku ohladil glavo in umiril utripajoče srce.

IV.

Pri Svetem Jakopu v Ljubljani so ravno minile večérnice. Ljudje so se po malem razšli, luči so pogasnile, in le tanki valovi dišečega kadila so te še spominjali dovršene pobožnosti. Tù in tam si pri svitu visečih svetilk mogel še zapaziti posamezno ženíco, iz izpovednice pa si čul, kakó se je odkašljeval duhovni oče, ki je kakor dober pastir vsak čas privêdel kako izgubljeno ovco na pravi pot. V tem je v zadnji kapelici pred podobo Matere božje čistega spočetja klečal sključen drobán mož. Dolga črna suknja mu je pokrivala vse teló, da nisi védel, ali je duhovnik ali posveten človek. Dolgo je goreče molil

in večkrat na glas vzdihnil, da bi si olajšal velike srčne bolečine. Napósled se je prekrižal, vzel s tal visok črn klobuk in se dvignil. Pri kropilnici je zopet pokleknil, globoko se naklonil proti svetemu Rešnjemu telesu in odšel iz cerkve.

Pred vrati se je oziral, kakor bi ugibal, na katero stran bi krenil; takoj pa se je odločil in zavil okolo redutnega poslopja po Starem trgu. Na redko nameščene starinske svetilnice so svetile kàj slabo, in skoro si zgrešil suhega starčka. V tem se kmalu zopet pokaže ob hiši, na kateri nekoliko odseva brlèča luč bližnje svetilnice. Možiček se je že vračal, na njega upalem obrazu pa si mogel zapaziti silno duševno bol. Ves potrt je stopal naravnost proti Svetemu Florijanu in odtod zavil v Hrenove ulice. Pred jedno tistih malih hiš postojí, odprè vežna vrata in jih takoj zopet zaprè za seboj. Dasi je temno kakor v rôgu, stopa varno kakor o belem dnevi po ozkih stopnicah v prvo nadstropje. Dobro mu je bil znan vsak ogel in vsak kamen v hiši, da se nikjer ni spoteknil. Saj ni čuda, stanoval je tù leta in leta, da že sam ni védel odkdaj. Na vrhu stopnic je krenil na desno stran po dolgem hodníku, snel ključ z žeblja in odklenil ubožno svojo sobico. Stopivši čez prag, prižgal je takoj lojevo svečo, vzel s police staro debelo knjigo, veliko kakor mašne bukve, in jo položil na mizo, ki je stala prav pred oknom. Nekoliko je prebiral po knjigi, toda nič kàj ni mogel čitati; ali je bil preveč razmišljen, ali ni mogel najti berila, ki ga je iskal. Pustí torej knjigo, sleče suknjo in obleče star ponošen jopič. Nekoliko séde na skrinjo in zopet vstane ter gleda po sobi, da bi se s čim zmotil. Sedaj navije leseno uro na steni, sedaj odgrne posteljo, zopet postane in premišlja, kaj bi začel. Napósled vzame železni svečnik in gré iz sobe.

Takoj za vrati je bil ozki hodník pregrajen z lesenimi rešetkami, za njimi pa je bil nameščen star neokreten stroj, zložen od težkih brun, ki so bila močno uprta v strop in v obe nasprotni steni. Starček odprè pregrajo, obesi luč na zid in potegne izpod stroja nekoliko večjih in manjših plošč od trdega lesá. Drugo za drugo obrne na lice in tožno ogleduje izrezljane nariske, potem jih zopet dene pod stroj. Le najmanjšo ploščo obdrží in se loti dela. Namaže ji lice s črnilom, zavrtí koló, da se préčnica vzdigne, in pódnjo vtakne namazano ploščo. Sedaj v posebnem predalčku poišče primernih kosov gladkega raznobarvnega popirja, dene jih pod ploščo ter se na vso moč uprè ob koló, da stari stroj kàr zaškriplje.

V tem se na nasprotnem konci hodníka odpró vrata druge sobe, in čez prag stopa samica kakih šestdesetih let. Bila je opravljena po-

polnoma kmetski. Na glavi je imela belo zavijačo, star črn raš pa ji je pokrival vse teló čez koleno. Z lučjo v roki stopa po hodníku in ko ugleda starca pri stroji, zakliče mu že od daleč:

»Za pet ran božjih, oče Mrak, ali ste zopet pri kolesi? In pri luči! Saj je vender dan dosti dolg, dasi se je že precèj skrčil.« Nató sćde na klop in zrè preko ograje. Starec ustavi naporno delo, prekriža roke in se obrne proti sosedi, rekši:

»Dobro ste rekli, Mina; mêni je dan še zmiraj predolg. Za pol dneva natiskam več podob, nego jih prodam za mesec dnij. Imam jih, za katere ne izkupim več niti toliko, kolikor me stane sámo črnilo. Nekoliko prej sem imel v roki plošče za podobe Matere božje pri Sveti Štifti in na Žalostni gôri. Kakó so jih ljudje nekdaj radi kupovali, kadar sem jih v mlajših letih sam prodajal po božjih potih! Podobe so velike in kàj pripravne, da jih deneš v okvir pod steklo. Danes se nihče več ne méni zánje, odkar hodijo tuji prodajalci po naših sejmih, na katerih razobešajo toliko slik, da jih je polna škofija in še kaka druga veža bližnjih hiš. In tudi sicer so se ljudje izpremenili. K Sveti Štifti ali na Žalostno goró že malokdo hodi; na Rožniku pa ljudje po maši rajši zahajajo k cerkovniku na zájutrek, nego bi kupovali odpustkov. Vse stare moje plošče se sušé in prašé, jedino za Šmárijno gôro še dobivam kakih naročil, ali tudi odtod me bodo izpodrinili tujci. Ne le na Dunaji, tudi na Švicarskem že delajo podobice Matere božje s Šmarijne gôre, in lépe so res, da bi jih pri nas nihče ne mogel napraviti takšnih. Odveč sva na svetu jaz in moj stroj! Mina, ako to zimo umrem, zapustim vam stroj; odleže vam za seženj drv.«

Takó je osiveli podobar sočutni sosedi potožil nekoliko svojih težav, in bilo mu je lože pri srci. Sedaj izpregovorí stara Mina:

»Kaj bi bili odveč; prostora je pod solncem vsaki božji stvári, nikar človeku. Res je, delo ni več za vàs; mi stari smo za počitek in za molitev. Ali saj vam niti ni sila; le izpregovoriti vam je treba s sinom ostro očetovsko besedo, in udati se mora, če nima kamena namesto srca.«

»Kaj bi se mi udajal, siromak!« zavrne jo podobar in jo milo pogleda, »kolikokrat mi je že ponujal pomoč, ali jaz je ne potrebujem in je tudi nečem, rajši ne vém, kakó bi se mučil, nego bi prejemal miloščine od rôdnega deteta.«

»Res ste čudni,« ugovarja mu Mina; »sam Bog veleva otrokom, naj skrbé za roditelje svoje, pa da ne bi skrbel vaš sin, čegar žena toliko trosi na grešno svoje teló? Vsa Ljubljana se pohujšuje, ker se

takó šopiri od napuha in nečimernosti, da se človeku kàr gnusi. Videla sem jo zadnjo nedeljo, kakó so se moški ozirali za njo, ko je v svilnatem krilu šumela iz cerkve. Toda, naj bi šumela, saj je bil praznik, in saj tudi ima odkod jemati; ali da ste jo videli, kakó je bila široka in kakó je bila sicer napravljena ali bolje rečeno nakrišpana! Mene je bilo kàr groza, in hitro sem se obrnila, zakaj zdelo se mi je, da gledam živi greh, kakor sem ga videla narisanega v starih bukvah. Ne, ne, to nikakor ne gré, da bi sivi oče stradal, sin bogatin pa bi svoji ženi dovoljeval takšno potrato!«

Drobni starček vzdigne nagnjeno glavo, uprè male svoje očí v zgovorno ženíco in se bridko nasmehne.

»Moj sin bogatin!« reče ji, zopet povesi glavo in zmaje ž njo, potem pa nadaljuje: »Moj sin je siromak! Siromak je, pravim, da jih je malo takšnih! Danes ga štejejo bogatega, toda pri takšni potratnosti hitro poíde največje bogastvo. Pa kaj bogastvo! Saj je človek tudi brez njega lahko srečen in še lože. Ali siromak je moj sin zató, ker žene svoje ne zná brzdati, ampak le še bolj jo kazí s svojim popuščanjem in z dobroto svojo. Premehák je, kakor rajna mati njegova. Preoskromen je; nič ne zaupa samemu sebi, zató vidi v sebi vedno tistega siromaka, ki ga oče ni mogel prehraniti, dokler se ga ni usmilil bogati Lisjak in ga vzel v svojo prodajalnico. Ne pozná veljave svoje, in prav zató ni nikdar spoznal, kakó močen steber je hiši Lisjakovi. A žena? Žena ga ima za takšnega, kakeršnega se kaže; ne spoštuje ga, ne ceni in — ne ljubi. To je, kar mi vedno teží srce, ne pa, da bi kdàj od koga želel kàj podpore.«

»Zakaj sta se pa vzela, ako se ne ujemata?« vpraša Mina.

»Zakaj?« ponoví on nejevoljno, »stari Lisjak je želel, da bi bila mož in žena, in kar je on želel, to je bilo tedaj obema sveta dolžnost. Klotilda je bila še popolnoma mlada déklica, ki ni prav nič poznala življenja, pa niti ni mogla soditi o njem. Storila je po očetovi volji, ne da bi védela, kaj je zakon. In moj Lovro? Tudi on ni bil v tem mnogo na boljšem. Ko mu je Lisjak razodel, da si ga želí za zeta, bilo mu je, kakor bi mu dal navadno trgovsko naročilo, in brez premisleka se je udal njega volji, zlasti ker so se njegove očí že prej rade ozirale po lepem obrazu mlade Klotilde. Rajni Lisjak je dobro védel, kdo je moj sin; védel je, da mu ne zapravi imetja, ampak da ga še pomnoží, in zató si ni mogel misliti boljšega možá jedinki svoji.«

»No, saj je bilo dobro takó,« oglasí se Mina, ko stari podobar umolkne, »saj je bilo nekdaj sploh takó, da so roditelji otrokom svojim izbirali nevesto in ženína. Toda véste kaj, oče Mrak, tukaj je

že prehladno; stopite k mêni v kuhinjo, da se še kàj pomeniva. In še svoj lonček pristavite k mojemu ognju, da ne bode dvakrat gorelo za tisto ubogo kapljico kave.«

V tem je šla Mina v kuhinjo, vzela izpod ognjišča suhljádi in nekoliko tresák, zanetila ogenj in pristavila lonček že skuhane kave. Précej za njo prinese stari Mrak svoj lonček. Postrežna Mina mu ga vzame iz rók in mu ponudi stol, sáma pa séde na stolček poleg ognjišča, kjer se je grmadica raznetila in že gorela s plamenom.

»Povejte mi, dragi sosed,« izpregovorí zopet Mina, »kakó je vender prišlo, da se je vaša snaha takó izpridila? Saj je bila toliko let v samostanu.«

»Sam Bog vé, kakó,« zavrne starec, »bržkone ji je usojeno takó, usodi svoji pa nihče ne uide.«

»To je slaba tolažba, oče; to je zopet jedna tistih, ki jih zajemate iz čudnih svojih bukev. Jaz še nikdar nisem videla takšnih bukev, kakeršne so vaše. Odkod jih neki imate?«

»Imam jih od rajnega očeta, ki jih je prav takó dobil od svojih prednikov.«

»Jaz pa takšnih knjig le ne bi brala; kdo vé, ali niso tistih luterancev, kakor so jih nekdaj sežigali na grmadi? Dragi sosed, že večkrat sem si mislila: Čudno, vi takó radi mólite in v cerkev hodite, toda časih mi poveste takšno, da bi se šla kàr izpovedat. Morda vas prav zató Bog izkuša takó hudó?«

»Nič se ne bojte, Mina,« reče Mrak; »dasi rad čitam stare svoje knjige, vender tudi poslušam propóvedi in nauke duhovnih naših gospodov. Povsod iščem svéta, kakó bi odvrnil snaho od opolzlega pota, ali zastonj ga iščem. Zató res časih mislim, da dobro učé óni, ki trdé, da je človeku vse usojeno, in da ga nihče ne otmè, kdor je namenjen za pogubo.«

»Oče, nikar ne govorite takó,« svarí ga starka, »to je greh, to je prav takó kakor obupati o milosti božji.«

»Res je, ali časih vender ne morem drugače,« méni podobar in zmaje z rameni. »Koliko sem že molil zánjo! Koliko sem ji govoril na srce, toda vse zastonj! Sedaj me že ne pustí več prédse. Danes sem se ves dan pripravljal, kakó ji bodem govoril in jo svaril z lépo; prosil sem svetega Duhá, da bi me razsvetlil; ali ko sem se po večérnicah napotil k nji in sem pozvonil na hodníku, zapodila me je hišna, kakor bi bil tat.«

»Zakaj pa niste šli v prodajalnico k sínu?« vpraša ga Mina.

»Po kaj naj bi hodil k sinu?« ugovarja ji Mrak, »mehkega srca mu ne morem utrditi; udihniti več moške odločnosti bi mu pa tudi ne znal; drugega itak ni treba.«

»Ako je takó, sevéda vam ni druge pomoči, nego da molite in zaupate Bogú. Kakor bode Njegova volja, takó se zgodí.«

»Saj to je, kar vedno pravim,« pritrdi ji starček, »kaj pa je usoda drugega nego Bog.«

Na ognjišči je v tem zakipela mala večerja. Mina vstane, postavi sosedov lonček na mizo, svojega pa kàr nekoliko odmakne, nadrobí kruha vánj in zopet séde na stolček. Po večerji sta podobar in samíca še nekoliko časa kramoljala in umovala o Bógu in o svetu, potem pa šla vsak v svojo sobo k počitku.

V.

Odkar se je Lovro Mrak óni večer takó hudó sporekel s svojo ženo, premišljal je svoj zakonski stan, in čimdalje bolj je spoznaval, da ni dovòlj, ako mož le skrbí, kakó bode živíl družino svojo, ampak da ima tudi drugih dolžnostij. Spoznal je, da bi se moral več baviti s svojo ženo, da bi si bila tudi po duševnem svojem življenji bliže drug drugemu. In kakó lahko bi bil vodil Klotildo, ki je bila popolnoma nedolžna in neizkušena; do dobra bi se mu bila udala; privadila bi se ga in bi bila srečna in zadovoljna. Zató nikakor ni bilo dobro, da jo je takó mlado prepustil sámo sebi; toda zabredel je še huje, da je táko občutno bitje, kakeršna je bila Klotilda, prepustil teti Brigiti, ne da bi le nekoliko pomislil, zakaj je stari Lisjak to žensko, ki mu je bila po mleku sestra, odpravil iz hiše, predno se je hči vrnila iz samostana. Sedaj sevéda se ni več dalo vse spraviti v stari tir. Premetena Brigita se je premočno oklenila bratranke svoje, in ko bi jo hotel Lovro pehniti čez hišni prag, uprla bi se mu žena sáma.

Takó je umoval Lovro in sklenil, da bode poskušal po malem oslabiti tetino veljavo pri Klotildi. Kadar je le količkaj utegnil, šel je ž njo v gledališče, in tudi na druge veselice jo je spremljal, da ni hodila brez njega med »svet«. Ali to ni bilo takó lahko, kakor bi človek mislil. Ko se je prvikrat poleg žene pokazal v loži, bil je kàj neroden; védel ni, kakó bi sedèl, ne kakó bi se držal, in zató je vsak čas sedaj z nogami, sedaj z rokami zadel ób lesene stene tesnega prostora. Med igranjem se je časih kàr zasmijal na glas, ali pa je ženo preočito opozarjal na to in óno. Mladi gizdalini v partêrji so to skoro

zapazili in so drug drugega suvali ali pa si pomembno nameżikovali z očmí ter nastavljali svoja kukalca proti Mrakovi loži. Klotilda je ujela vsak takšen migljaj porednih gospodičev, in bilo jo je sram neokretnega možá. Hitro se je pahljala z veternico, da bi si ohladila žareča lica, ali nič ji ni pomagalo, zakaj Lovro je v tem napravil novo nerodnost in jo takó zbegal, da ni več védela, kaj se godí na odru. Najrajši bi bila kàr takoj šla domóv, ali to bi bilo dalo občinstvu še več povoda nepotrebnim govoricam; zató je rajši potrpela.

»Kaj ti je?« vpraša jo mož sočutno.

»Silno me bolí glava,« reče ona in se pahljá dalje.

»Ali hočeš, da greva domóv?«

»Ne, ne; le ostaniva do konca; bode že bolje,« tolaži ga Klotilda in se nekoliko odmakne v ložo, da bi je ne videl vsakdo.

Drugič se je vêdel Lovro že bolje, in sčasoma se je privadil ljudij, in ljudje so se privadili njega. Klotilda se ga ni več sramovala; saj je spoznala, da ji daje večjo veljavo v svetu in da se giblje v njegovi družbi slobodneje nego v tetini. Čutila je nekov ponos, katerega prej ni poznala; sedaj šele se je zavédala, da je gospá. Rada je spregledala mózu male nerodnosti in celó prav ljubezniva je bila ž njim in se mu sladkala, da je rajši hodil ž njo med ljúdi. Dobri Lovro je bil presrečen te žênine izpremembe in poleg nje se je celó sam jel zanimati za veselice. Sósebno rad je hodil v gledališče in kàr nič se ni spotikal ob ljubljeni ženi svoji, kadar se je spogledovala z drugimi ljudmi; saj je videl, da se gospôda po ložah in v partêrji vsi povprek ogledujejo in merijo s tistimi kukalci. Da bi ustregel ženi še bolj, zapisal se je na strelišče, in kadar je bila v reduti veselica, zamudil je ni, ampak se je gotovo udeležil.

V srci je ostala Klotilda vedno trda in mrzla proti mózu, in vse izkazovanje ljubezni je bilo le navidezno, bilo je zgolj sleparstvo, da se je tem več mogla naužiti posvetnega veselja, po katerem je tolikanj hrepenela. Vsako dobro voljo moževo je znala porabiti na svojo korist; kadar pa sáma ni bila dovòlj premetena, pomagala ji je teta Brigita, ki je bila še zmiraj prva nje svetovalka na vseh opolzlih potih. Ona je zvedela vse skrivnosti najbolj slavljenih ljubljanskih gospâ; zvédela je, zakaj to ali óno moški posebno odlikujejo, in učila bratranko svojo, kaj naj storí, da bodo njo še bolj slavili, in kakó naj se vêde, da drugim izneveri najmilejše kavalirje.

Vse to je bilo mogoče šele sedaj, ko jo je sam mož vodil v svet. Z možem šele je mogla kot gospá hoditi na ples in tù se je zopet mogla slobodno gibati in občevati, ker je bil on navzočen, pa ni bilo

nič pohujšljivega, ako je izpregovorila tudi z drugimi moškimi nekaj prijaznih besed. Ko je prvič prišla ne strelišče, kjer je bila tombola s plesom, res ni imela znancev; ali tuja le ni bila. Vsi tisti gospodje, ki so se spogledovali ž njo v gledališči in na izprehodih, bili so ji sedaj takó rekoč stari prijatelji. Toliko da je z možem stopila v dvorano, prihajali so drug za drugim in se ji poklanjali.

»Poročnik Fuchs,« predstavi se prvi, »usojam si milostivo gospó prositi, da bi blagovolila z menoj plesati prvo četvorko.«

»Prosim,« odgovorí ona kratko in mu ponudi lični plesni red, da zapiše nánj svoje ime.

Ali v tem prihití drugi in se takisto nakloni, rekši:

»Nadporočnik Wolf, prosim ponižno kake četvorke.«

Takoj za njim pride tretji in četrti, in predno se more Klotilda ogledati po dvorani, oddala je vse četvorke, kolikor jih je bilo napovedanih na plesnem redu. Še stojé okolo nje ti mladi gospodje v belih suknjah in se ji poklanjajo, da ne utegne odgovarjati vsakemu sproti, kàr se za njimi pokaže lep částnik vitke, visoke rastí. Klotildi jame srce hitro utripati, in rdečica ji zalije obraz, ko stopi částnik pred njo in se ji lično in dostojno nakloni.

»Nadporočnik Viktor Ahnenfels,« reče ji, »nádejem se, da še nisem zamudil vsega; milostiva gospá osrečite pač tudi mene?«

»Kakó si to mislite, gospod nadporočnik?« vpraša ga Klotilda, in iz očíj ji seva nenavadno blaženstvo.

»Upam, da milostiva gospá niti mêni ne odrečete jedne četvorke.«

»Prepozno ste prišli, vse sem že oddala,« odgovorila je in ni mogla zatajiti nejevolje svoje, da je takó hitro uslišala prošnje ostalih částnikov. Očitala si je, da je prav s to naglostjo pokazala, kakó ni vajena gospôdskemu »društvu«.

Ahnenfels takoj zapazi nje zadrego in ji hitro pomaga iz nje.

»Milostiva gospá!« reče ji, »ako mi je bila usoda na jedni stráni nemila, ne bode mi na drugi. Dovolite, da vas vodim po dvorani in da smem nató z vami prvi zaplesati na okolo.«

»Gospod nadporočnik, preljubeznivi ste,« zavrne mu hitro ter se z oblimi svojimi lakti oklene junaške desnice njegove, ne da bi se ozrla po Lovru, ki jo čudno gleda in ne vé, kam bi se dèl. Bistrim in izkušenim očém Ahnenfelsovim niti to ne uíde, zató prosi Klotildo, naj ga seznani s svojim možem. Ponosno sťopi Klotilda s slavljenim kavalirjem pred Lovra, v tem pa se Ahnenfels že nakloni in se predstavi:

»Nadporočnik Ahnenfels. Gospod, vaša milostiva gospá mi je dovolila, da vam jo odvêdem po dričnih tleh gladkega parketa.«

»Prosim, prosim, drago mi je,« odgovorí smehljaje se Mrak in mu stisne roko, kakor je bil vajen v prodajalnici, kadar je prišel dober kupec. Ljubeznivo vedenje nadporočnikovo ga je ohrabrilo, in zadovoljno je gledal za njim in za ženo, ko sta izginila v gneči. Tedaj pa se obrne k drugemu častniku, stoječemu poleg njega, in prav po domače se méni ž njim in ga izprašuje, kakó je bilo na Laškem, v kolikih bitvah je bil in kaj je vse prebil. V tem zazvení godba in začnè se ples, kakeršnega Lovro še nikdar ni videl. Zdelo se mu je, kakor bi bili poskočni glasovi začarali vso družbo, zakaj kdorkoli je čutil še kàj mlade krví, oklenil se je družíce in se ž njo zavrtil po dvorani. Napósled je godba tudi njemu šla v nóge, in najrajši bi bil kàr sam poskočil. Zavidno je gledal, kakó sta sedaj dva, sedaj dva šinila mimo njega, in strmel za plesalci, dokler mu ni kdo stopil na nóge ter ga nehoté opomnil, naj se umakne, ako ne pleše.

V splošnem veselji je bil tudi Lovro vesel, zlasti pa je ugajalo njega dobremu srcu, ko je videl ženo takó rekoč vso preobraženo. Pomnil ni, da bi bila že kdàj takó srečna, vesela in ljubezniva, in zdelo se mu je, da tudi še nikdar ni bila takó lepa. Kàr gledal jo je in gledal, kakó se je sedaj lično in lahkotno zibala, sedaj zopet zletela kakor krilata ptica, da je skoro ni mogel slediti z očmí. Saj so bile tudi druge tù, mlade, lepe in nališpane, toda Lovro je sodil, da se nobena ne more meriti z njega Klotildo. Na vso moč mu je bilo žàl, da ne zná plesati. Kakó bi bil blažen, ko bi se tudi on z ljubljeno svojo Klotildo mogel vrteti po gladkih tleh in ko bi tudi na njega ráme naslonila lépo svojo glavico ali pa mu takó sladko-ljubko zrla v očí, kakor je sedaj pa sedaj pogledovala v očí svojim plesalcem. Kàr zavidal jim jo je, in vender nihče ni imel toliko pravice do nje kakor on.

(Dalje prihodnjič.)

Lisjakova hči.

Povest. Spisal **Josip Starè.**

(Dalje)

Za hip utihne godba, ples prestane, in Klotilda prihití lahko in tiho proti Lovru, ki je ves vtopljen v svoje misli in je zató niti ne zapazi. Bila je vsa upehana, pa ni mogla takoj izpregovoriti. Da bi mu naznanila navzočnost svojo, udari ga z veternico po rámeni, in ko Lovro vzpogleda, uprè lepe svoje očí takó milo-čarobno vánj, da ga prešinejo dosoréj neznana sladka čustva. Najrajši bi jo bil kàr objel in poljubil, ali ni je smel zaradi ljudij. Še večja je bila njegova sreča, ko se je Klotilda z lepimi svojimi lakti oklenila njega roke in stopala ž njim ponosno po dvorani. Presrečen, da ni nič menj od drugih, izpolnil bi bil ta trenutek ženi svoji vsako željo, naj bi zahtevala karkoli.

»Grlica moja, kaj bi rada?« vpraša jo ves zaljubljen.

»Ljubček moj, predober si. Privêdel si me le-sèm, da se prav od srca veselim mladega življenja svojega; drugega mi ni treba.«

»Nekoliko krepila bi ne škodilo,« ponuja ji on; »vsa si upehana, in lica se ti kàr žaré od vročine.«

»Res je,« pritrdi mu ona, »kàr suha usta imam od žeje; dàj mi kàj hladila, ali sladoleda ali limonovega soka.«

Brez ugovora jo odvêde Lovro v drugo sobo k bufetu in ne vé, kakó bi ji stregel, zlasti ker je vedno jednako ljubezniva ž njim in ga celó kratkočasi, pripovedujé mu to in óno, kar je videla in čula. Tudi ga opozarja na nekatere druge gospé in mu razklada, kar je čula o njih resničnega in lažnivega od tete svoje.

Klotilda se je še živahno razgovarjala s svojim možem, ko so se ji že zopet približali »beli« gospodje in jo obletavali kakor metulji

cvetočo rožico. Vsak si je hotel zagotoviti, da bode plesala ž njim po jedenkrat na okolo. Ko pa je zopet zazvenela godba v dvorani, pustila je Klotilda zaslepljenega možá in pohitela mladim plesalcem v naróčaj.

»Ali si ostal sam?« vpraša ga star trgovski tovariš.

»Sam, ker ne plešem,« opravičuje se Lovro, »ženi pa ne morem braniti nekoliko nedolžnega plesa. V našem stanu se itak ne moremo dosti baviti z lépo polovico svojo, ki se domá naužije dovòlj dolgega časa, zlasti ako nima otrók, da bi se ubijala ž njimi.«

»Res je takó! Pústi jo torej, naj se napleše, kolikor ji srce požélí; ti pa pojdi med nas, ki nismo za ples.«

To rekši vzame tovariš Mraka izpod pázduhe in ga odvêde v gostilno, kjer sedí za dolgo mizo več starejših »strelcev« in drugih meščanov.

»Dobro došli, gospod Mrak!« pozdravijo ga vsi kakor iz jednega grla in ga vzamejo médse.

»Preveč se ogibljete naše družbe,« očita mu star meščan, sedèč kraj njega; »saj je še Bog sedmi dan počival, nikar da bi človek neprestano le delal in delal. Pri vsaki stvári treba zmernosti, in kar je preveč, ni dobro.«

»Nič se ne bojte,« tolaži starca drugi njegov sosed; »gospod Mrak ima lépo, mlado ženo, pa bode že zaradi nje moral večkrat zahajati med nas. Dobro je časih tudi ženo slušati.«

»Gotovo da je,« pritrdi tretji, ki so ga šteli za prvega strelca, obrne se proti Lovru in mu prigovarja: »Gospod Mrak, sedaj si morate omisliti še puško, da bodete poleti streljali z nami. Ako dovolite, naročim vam jo iz Borovelj; boljše ne dobodete od nikoder«.

»Lepó prosim, ako ste takó dobri, da mi jo preskrbite,« reče Lovro in se hitro privadi nove družbe. Saj so bili samí domači trgovci in obrtniki, katere je vse dobro poznal, le družil se doslej ni ž njimi. Beseda je prinesla besedo, in hitro so potekale ure do polnočí. Skoro da je Lovro pozabil žene svoje; toda saj ni bila brez druščine in kàr nič ni pogrešala okornega možá, ampak še bolj se je kratkočasila in gibala slobodneje, ko je ni on vedno sledil z zaljubljenimi očmí.

V tem napoči čas vélikega počitka. Matere in hčere gredó iz dvorane ter iščejo móž in očetov svojih. Po dve tri skupaj dohajajo v gostilniško sobo, kjer se sedaj vse izpremení. Možje, ki so prej slobodno kramoljali po svoje, ločili so se, zakaj vsak je imel skrb za svojo rodbino. V splošni gneči se pokaže med zadnjimi tudi Klo-

tilda, katero izpod pázduhe vodi nadporočnik Ahnenfels. Nič se jima ni mudilo, zató nista silila naprej, ampak mirno sta čakala zadi ter se prav živo in glasno menila in smijala. On je črne svoje očí uprl v njo, kakor bi jo hotel prebosti, ona pa je povzdignila medle svoje očí proti njemu, da ji je videl v dnò razburjene duše. Ko so se ljudje nekoliko razšli, da se ni bilo treba riniti, zapazi ona svojega možá in prosi Ahnenfelsa, naj jo odvêde k njemu. Lovro je bil ves srečen in ni védel, kakó bi zahvalil prijaznega kavalirja.

»Gospod nadporočnik, pač prisedete k nam,« povabi ga uljudno k sebi; in ko prideta še druga dva částnika, s katerima se je seznanil že prej v dvorani, ponudi tudi njima prostor kraj sebe. Takó je imela Klotilda po nerodnosti svojega možá tudi pri večerji tri kavalirje, da so se ji dobrikali. Bili so vsi prav dobre volje; sedaj so se šalili in se dražili, sedaj je kdo povedal kakšno, da si se moral smijati. Lovro je bil vesel, kakor še ni bil vse svoje žive dni. V velikem blaženstvu svojem je naročil šampanjca in ž njim gostil nove znance, žênine častilce, dokler ni iz dvorane zazvenela godba ter mladih nóg in mladih src zopet zvabila na plesišče.

VI.

Drugo jutro je Lovro Mrak ob navadni uri prišel v prodajalnico, zgovoren, da ga pomočniki in učenci niso še pomnili takega. Nikogar ni priganjal na delo, sam se pa tudi ni lotil pravega posla, ampak sedaj je sédel k pisalni mizi, sedaj zopet vstal in hodil po prodajalnici. Kadar je prišel kdo kàj kupit, vsakomur je védel prijazno besedo, in če je bil star znanec, rekel mu je tudi kakšno za smeh.

V tem je njegova žena še trdno spala. Radovedna teta je že često pogledala čez ulice, ali pri Mrakovih so bila okna do dobra zagrnjena. Hoté ali nehoté je morala potrpeti. Da bi lože čakala, vzela je košek in šla na trg kupit kàj malega, zajedno pa — in to je bilo imenitneje — pobirat novice. Srečavala je to in óno ženico svoje vrste, ki so rade povpraševale in še rajši pripovedovale, mimo tega znale tudi kàj dodati iz svoje domišljije, da jim novice niso bile presuhe. Ali tudi z vsemi kuharicami veljavnejše gospôde ljubljanske je bila teta Brigita znana in z vsako je védela začeti pogovor.

»Kaj gospá? Kaj gospodičine?« vpraševala je, »ali so zdrave? Ali so bile sinoči na strelišči? Ali so prišle pozno domóv? Kdo se kàj bliža najstarejši? Ali je bila gospá pri zajuterku dobre volje? Ali je imela koga v mislih?«

Takó in podobno je izpraševala sedaj to, sedaj drugo in zvédela vse, kar je želela. Prišedši domóv, odložila je košek in zopet pogledala čez okno, toda pri Mrakovih je bilo še zmiraj vse zagrnjeno. Pogledala je na uro, kazala je že pol jednajstih. Sedaj ni mogla več strpeti, pa je stari dekli hitro dala potrebna naročila zaradi obeda in zopet šla z dóma naravnost čez ulice k Mrakovim v prvo nadstropje. Najprej se je oglasila v kuhinji, in ko so ji rekli, da gospá še spí, kramoljala je s kuharico in jo izpraševala, kdaj in kakó so prišli gospôda domóv. Široko je razprla usta na smeh in zadovoljno kimala, ko ji je hišna pravila, kakó sta bila gospod in gospá na vso moč dobre volje. Sedaj ni imela več mirú in je šla v prednjo sobo. Tù je tiho odprla vrata in zvedavo pomolila glavo v temno spalnico.

»Kdo je?« oglasí se Klotilda v postelji.

»Jaz sem, jaz,« odgovorí teta tiho, zaprè vrata za seboj in hití po prstih k postelji.

»Dobro jutro, draga Klotica moja!« pozdravi jo še zmiraj tiho, »ali sem te vzbudila? Ne bodi huda.«

»Dobro jutro, teta,« odzdravi ji bratranka, »zakaj naj bi bila huda; saj bedim že delj časa, pa se mi nikakor ne dá vstati. Po glavi mi kàr šumí od sinočnje zabave, pa je takó neznano prijetno sanjati o lepih trenutkih. Teta, bodite takó dobri in odgrnite zagrinjala, da vas bodem videla.«

Teta hitro skoči k oknu in odgrne težke zavese. Ravno je padala gósta megla, in slabi žarki poznega jesenskega solnca so zasijali v sobo ter posvetili na razmetane spomine minule veselice na strelišči. Tù je ležalo belo krilo, tam je visela čez naslanjáč dolga svilena obleka, po stolèh pa so ležale razne druge skrivnosti ženske oprave. Takisto je bilo po mizah in mizicah; tù je ležala jedna rokavica, tam druga; tù si videl veternico od slonove kostí, tam zlate zapestnice in drug lišp od zlatá in dragih kamenov, a videl si tudi tanki čipkasti robec, iz katerega je še zmiraj puhtela močna vonjava. Teta Brigita se je zadovoljnih očíj ozirala po tem razkošnem neredu, ki ji je vzbujal spomin na minule čase; primeknila je stol k postelji bratranke svoje, ki se je takó lepó razvijala po nje nazorih in vodilih.

»No, kakó pa je bilo?« vpraša jo nestrpno in se nekoliko nagne proti nji, da bi ji videla v očéh, ali ji kàj zamolčí.

»Lepó je bilo, lepó!« vzklikne Mrakova gospá, ležeča v mehkih blazinah, in se takó od srca nasmehne, da se ji kàr očí zaiskré od sladkih spominov.

»S kom pa si kàj plesala?« vpraša jo zopet nepotrpežljiva zavodnica.

»S kom?« ponoví Klotilda, kakor bi se obotavljala povedati. »Kdo bi jih vse naštel? Najljubši so mi bili pač častniki; največ so se me držali Fuchs in Wolf, tista dva, ki sta v gledališči zmiraj skupaj na desni stráni, in nadporočnik Ahnenfels. Prihajali so tudi domači gospodje póme, ali ž njimi človek ne vé kàj početi, in bila sem vselej vesela, kadar so me zopet odvêdli na moj sedež. Nič niso boljši od mojega Lovra; ako le zine, takoj spoznaš vsakomur, ali meri na vatle, ali tehta na funte.«

Teta Brigita ni mogla zatajiti zlobne svoje radosti; razširila je usta na smeh in rekla:

»Torej Ahnenfelsa si očarala? Klotilda, to je že nekaj! Prav od srca se radujem, da se je našla žena, ki je tega ličnega in slavljenega kavalirja izneverila neumni Škrbinki; najbolj pa me veselí, da si ga ji vzela ti. Sedaj šele umejem, zakaj mi je rekla nje kuharica danes na trgu, da je bila gospá že pred polnočjó domá, češ, da jo je glava bolela. Takoj sem si mislila, odkod so prišle te bolečine. Le skrbi, Klotilda, da se ji bode migréna še večkrat ponavljala! Saj je bilo že kàr zoperno gledati, kakó se je šopirila ta ošabna mókarica! Kaj pa je nje mož drugega nego mokar, če málinarje z žitom zalaga, potem pa moko v Trst prodaja? Rada bi vedela, ali bode gospod adjutant Ahnenfels odslej še jezdaril mimo njenega okna. Upam, da ne. Mêni se vse dozdeva, da ga bode odslej pot vodil na Stari trg. Ali ne misliš, da bode takó, Klotica moja?« vpraša starka in se poredno zareží, da se ji vidijo vse škrbine.

»Ne vém, kakó bode,« zavrne Klotilda bolj tiho in skrije lepe očí v blazino, kakor bi jo bilo sram. Čutila je, kakó ji je rdečica zalila obraz.

»No, no, mêni se ti ni treba skrivati,« vzpodbuja jo starka, »jaz imam v takšnih rečéh dovòlj izkušenj. Kaj pa ti je vender rekel? Povej mi, povej! Saj menda ni molčal?«

»Pustiva to, teta!« brani se Klotilda, »bilo je takó lepó, da si nisem mogla zapomniti vsega, kar mi je kdo rekel. Saj ste bili tudi vi mladí in prav ta trenutek ste rekli, koliko ste izkusili v takšnih rečéh; izvestno torej dobro veste, kaj govoré kavalirji pri takih prilikah in kakó se dobrikajo.«

»Res je takó; vsi govoré jednako, kakor bi se naučili drug od drugega,« odjenja premetena Brigita, nató pa se zopet poredno nasmeje in dodá: »Sicer pa je mêni dovôlj, da mi kàj skrivaš, in ugenila

sem vse. Nič se ne boj, ne bodem silila váte, da mi razodeneš kàj več, kar se je godilo sinoči v tvojem srci. Ali to ti rečem, če bodeš kdàj potrebovala sveta ali pomoči, náme se smeš popolnoma zanašati. Samó to bi še rada čula, kakó se je vêdel Mrak na parketu?«

»Takó, da se ni mogel bolje,« reče Klotilda in je zopet dobre volje. »Dokler sem ga potrebovala, bil je pri mêni, in ko mi je bil odveč, pustil me je sámo ter odšel v gostilniško sobo med ljudi svoje vrste, da nas ni motil. Če bi me bil vprašal, kaj naj storí, ne bila bi mu vedela svetovati bolje.«

»Ali kakó je gledal tvoje kavalirje? Ali se je kàj grdó držal?«

»Nikakor ne, ampak na vso moč je bil ljubezniv ž njimi in jih je napósled še pogostil s šampanjcem.«

Teta Brigita kàr ploskne z rokami in odprtih ust strmí prédse. Nató se zadovoljno zasmeje in pravi:

»Kaj? Šampanjca jim je natakal? Oh, ti božji volek, ti! Ne, ne, da je Mrak takšen butec, tega le nisem mislila! Klotilda, za takšnega možá te pač lahko zavida vsaka gospá! Pri takem moži se dá živeti; le znati se mora. Ali saj tebi tega ni treba praviti; sicer pa ti rečem iz nova, náme se lahko zanašaš vsekdar. Ako bi me kdàj potrebovala, vedno ti bodem na pomoč«.

V tem vstane, odmakne stol in se posloví:

»Sedaj pa z Bogom! Nečem te zadrževati. Skoro bode póldne, in še vedno si v postelji. Srečno!«

Po teh besedah ji stisne roko in se kakor slaba vest zmuzne skozi vrata. —

Zakonska sreča pri Mrakovih se je obrnila na bolje; vsaj ljudje so sodili takó po tem, kar so videli in čuli. On in ona sta bila vedno veselega obraza in opóldne in zvečer nista več čmerno sedela za mizo, ampak zgovorna sta bila in se smijala v pomenkih s pomočniki. Po obedu se ni Lovru nič mudilo, ampak ko so drugi odšli, posedèl je je sam pri ženi in se trudil, da bi ji kàj ustregel. Dasi jo je zmiraj ljubil, sedaj šele se je začel čuditi nje lepoti; čimdalje bolj mu je ugajala, in časih jo je kàr gledal in gledal. Bil je takó zaljubljen vánjo, da ji ni mogel ničesar odreči. Toda saj ni čakal, da bi ga bila česa prosila, ampak sam je ugenil nje želje, ali pa jo je vprašal, česa bi kàj potrebovala. Menil se je ž njo o novih šegah; kakšna obleka bi ji lepó pristojala na ulicah, v gledališči, ali na prihodnji veselici na strelišči, ali pa celó domá. Nje sijaj na prvem plesu, hlinjena nje ljubeznivost in dobro premišljene sladke besede so ga popolnoma začarale. Bil je takó slab, da si niti sam sebi ni upal priznati, da mu žena

preveč trosi. Kadar se mu je venderle posilila takšna misel, tolažil se je, da nima otrók in da bi ne védel, komu bi nabiral zaklade. Po smrti bi se mu neznani daljni sorodniki smijali in dobro živeli namesto njega ter se gostili in mastili ob njegovih žuljih.

Toda ne le ženi je privoščil vse, tudi sam je živel bolje, lepó se oblačil in se rad porazveselil. Kadar je le količkaj utegnil, šel je tudi ob delavnikih z ženo v gledališče; ob nedeljah pa jo je malone vselej sam spremljal v cerkev, in sicer le tjà, kjer je bilo največ gospôde, ali ob desetih k nunam, ali ob poldvanajstih k Svetemu Nikolaju. Kadar sta se takó vodila izpod pázduhe in se menila, morala sta se vsakomur zdeti vzor zakonske sreče. Celó Mina iz Hrenovih ulic ju je bila vesela in ni nič videla nečimernega lišpa na nji, pa je staremu Mraku pravila, kakó lepó ju je videti skupaj v cerkvi. Stari Mrak ni odgovoril ničesar, ampak milo je pogledal neizkušeno samico in zmigal z rameni, kakor bi hotel rêči: »Bodemo že videli, kakó še bode.«

Nedolžnemu Lovru je bilo, kakor bi se bil iz nova porodil; v svoji sreči je bil do dobra prepričan, da tudi žena njega ljubi, nikar da bi dvojil o nje zvestobi. Nič več ga ni skrbela zlobna teta Brigita, še menj Klotildini kavalirji. Zdelo se mu je, da le poveličujejo nje slavo, in nič ni bil ljubosumen, kadar mu je ona sáma povedala, da jo je kak částnik spremil domóv, ali da je bil Ahnenfels pri njih v loži, ko sta bili s teto v gledališči.

Sevéda ženski jeziki so imeli dosti govoriti, in teta Brigita je čula na trgu marsikaj, kar ni prišlo na ušesa ne Klotildi ne Lovru. Toda Brigita je znala opravljivke ostro zavračati in ker je dobro vedela, odkod izvirajo take pravljice, znala se je tudi maščevati, pa je trosila grde laží o drugih ženah ter tù in tam zagnala sumnjo na njih poštenje. Takó se je prijela Mrakovih kakor kužna bolezen; in dočim je Klotildo itak popolnoma imela v svoji oblasti, zaslepila je tudi Lovra, da je kàr ni mogel pogrešati pri ženi svoji, ki je bolj nego kdàj potrebovala nje svetov sedaj, ko je z možem hodila v »društvo«.

VII.

Pritisnila je huda zima, da je sneg kàr škripal pod nogami. Navadni ljudje so bili veseli, će so bili domá za pečjó, razvajena gospôda pa so si izmislili novo veselje. Hodili so se drsat v Trnovo. Klotilda ni hotela zaostati za drugimi gospémi in gospodičinami ter si je tudi

kupila železne sklizalke in šla s teto na led, ker Lovro ni utegnil iti ž njo. Iz prva je bila težava. Klotilda ni mogla stati na železnih ostricah, zató ji je takoj spodrsnilo. Najela je torej stol, da bi se opirala nánj. Ali tudi to ni šlo, in morala je sesti na sam stol, da jo je krakovski deček vozil po ledeni gladini. To sevéda ni bilo zánjo; predolgočasno je bilo, sramovala se je pa tudi svoje nerodnosti vpričo drugih gospá. V tem prihitita z nasprotne straní dva částnika. Bila sta dobra znanca s strelišča in iz gledališča. Takoj sta se uklanjala Klotildi in se pred njo izkazovala na ledu. Čudila se je njiju spretnosti in rekla:

»Kaj bi marala, ko bi imela le nekoliko vajine izurjenosti!«

»Milostiva gospá ste preoskromni ali pa nama ne privoščite redkega užitka,« laska se ji poročnik Fuchs.

»Motite se, gospod,« nasmehne se Klotilda. »Sram me je, toda priznati vam moram, da niti ne stojim slobodno.«

»Tega skoro ne verjamem,« ugovarja ji nadporočnik Wolf; »ali če nama, milostiva gospá, količkaj zaupate in če sodite, da sva vredna tolikega odlikovanja, dovolite, da vas učiva drsanja«.

»Preljubeznivi ste,« reče Klotilda, in v očéh se ji vidi, kakó je vesela prijazne ponudbe. Zakaj silno jo je jezilo, da so druge lahko in varno dričale po ledu, ona pa se je moralá voziti na stolu, kakor bi bila stara mamka.

Kot bi trenil, prijela sta částnika Klotildo vsak za jedno roko, ona pa se je pognala kvišku in se po navodu svojih učiteljev drsala dalje in dalje in zmiraj varneje do konca ledene gladine. Vrnivši se je izpustila najprej roko jednega, nekoliko potem tudi drugega spremljevalca in popolnoma sáma zdrknila v ravnem tiru; toda skoro se je tudi že poskušala obračati. Da sta bila navzočna částnika, to ji je dajalo srca in močí; zakaj kadar se je le količkaj nagnila, hitro jo je prijel ta ali drugi, da se ni zvrnila. Dočim je bila vsa zamaknjena v drsanje, da ni ne čula ne videla, kaj se je godilo okolo nje, opazovala je Brigita druge gospé in gospodičine, da bi lahko bratranki svetovala, kakó naj se obleče za led.

Bil je že mrak, in že so se iz bližnjih trnovskih hiš zasvetile posamezne luči, ko se je odpravljala Klotilda domóv. Částnika sta jo spremljala in kratkočasila do hišnega praga. Novo veselje je dajalo lahkomiselni Klotildi novega življenja; Brigita pa jo je opomnila, da bode za to zabavo treba posebne obleke.

»Klotilda, kaj ti je, da si takó rdeča?« vpraša jo Lovro, prišedši zvečer iz prodajalnice.

»Zdrava sem,« pobaha se ona in se mu zadovoljno nasmeje.

»Hvala Bogú, to je res, ali —«

»Bila sem na ledu,« seže mu žena v besedo, »in sem se prav pošteno prezračila. Lovro, ne moreš si misliti, kakó prijetno in zdravo je drsanje! Da je po mojem, morali bi pozimi vsi ljudje hoditi na led, zlasti takšni, kakeršen si ti, ki ves božji dan tičiš v prodajalnici.«

»Draga ženka, to pa že ne bode po tvojem, saj véš, da se ob delavnikih ne morem geniti od trgovskih opravil. Na led bodeš že morala hoditi sáma.«

»Žàl, da je takó,« vzdihne ona; »nekoliko bi pa venderle moral priti pogledat, da bi vsaj videl, kakó se sučem lično in umetno; sedaj bodeš mislil, da ti prihitim v naróčaj, toda nekoliko se zasuknem in šinem od tebe kakor blisek, da me bodeš z očmí težko dohajal.«

»To bi že rad videl; ali prosim te, kdaj naj pridem, saj nikdar ne utegnem,« opravičuje se mož.

»Drugo nedeljo pridi; dotlej se še bolj izurim in tudi novo opravo bodem že imela. Tedaj bode na ledu vojaška godba, ti pa bodeš videl, kdo je tvoja žena!«

»Najlepša pod solncem!« odgovorí Lovro ter jo strastno objame in poljubi. —

Klotilda ni več tožila o dolgem času; teta Brigita jo je dobro učila, kakó se lepa mlada žena veselì življenja. Še se ni nasitila jednega užitka, in že se ji je ponujal drug. Dasi je zjutraj rada poležala, sedaj se je morala večkrat podvizati, da je obhodila vsa pota in preskrbela, česar je bilo treba pri raznih prilikah za »društvo«. Po zajuterku se je odslej prav pogostoma in dolgo posvetovala s šiviljo Marjeto, ki ji je naštevala toliko večjih in manjših stvarij, da si Klotilda ni mogla zapomniti vseh. Nató se je oblekla in hodila iz prodajalnice v prodajalnico, od obrtnika do obrtnika, in davno je že odzvonilo póldne, ko je prišla vsa premražena domóv, kjer so jo mož in pomočniki čakali v obednici. Stopivši čez prag, spomnila se je, da je pozabila še to in óno in da bode morala jutri zopet z dóma.

Takó je skrb podila skrb, in razvajeni Mrakovi gospé je bilo pri tem prav dobro. Bila je zdrava in vesela, mož jo je pa tudi imel rajši, ker ni bila več čmerna in togotna. Po obedu je hotela Klotilda nekoliko posedeti v naslanjáči, ali zamižala je le nekaj hipov, in že jo je prišla teta Brigita priganjat na led. Bratranka je skočila kvišku, kakor bi bila že kàj zamudila; hitro se je oblekla in šla s teto v Trnovo. Prišedši o mraku domóv, morala se je zopet preobleči in se pripravljati za gledališče, in ni je bilo prilike za dolg čas. Drugo

jutro je še sedela za mizo pri zajuterku, ko je prejela povabilo za koncert v reduti, in kàr ni ga bilo mirú in počitka. O božičnih praznikih so društvene veselice nekoliko prestale, samó na led so gospôda zmiraj hodili, ker je bila prelepa zima. Skoro nató je bil predpust, in začel se je zopet nov dirindaj. Na strelišči je bilo društvenih in drugih plesov, vsako nedeljo pa je bila v reduti velika maskarada.

»Teta, kakó pa je v reduti na maskaradah?« vpraša Klotilda radovedna, in očí se ji zasvetijo od novega poželenja.

»Mešano,« odgovorí Brigita, in se nagajivo nasmeje, da bi še bolj razdražila radovednost nestrpne bratranke.

»Kakó je to, mešano? Raztolmačite mi to natančneje,« prosi Klotilda.

»To je takó, da se ondu shajajo ljudje kàj različnega stanú in še različnejše olike in nravnosti. Olikanemu človeku se ne spodobi, da bi se pokazal na tem plesišči, razven ko bi se sam maskiral, da bi ga nihče ne spoznal. Saj je to najmičnejše na maskaradah, da ne véš, koga imaš pred seboj; v preprostem dominu se često skriva najodličnejša gospá ali imeniten gospod; pod najlepšim svilnatim krilom pa se utegne šopiriti preprosto deklè, katero bi na ulicah le malokdo pogledal, dočim se ji tù laska in dobrika marsikak gizdalin, kakor bi bila prva krasotica.«

»Teta, to mora biti res prezanimljivo,« seže ji Klotilda v besedo, ali takoj zopet umolkne in posluša uprtih očíj zvito zavodnico. »To še ni vse,« nadaljuje Brigita; »pod krinko se pogostoma shaja po dvoje ljubečih src, ki ne moreta na samem nikjer najti varnega zatišja, tukaj pa si med neštevilno množico brez skrbí razodevata svoja čustva, ne da bi ji kdo motil. Dosti pa je tudi takšnih, ki hodijo pod krinko zdražbe delat.«

»Kakó?« vpraša bratranka radovedno.

„Prav lahko. Spoznajo ti maskiranega človeka po hoji, po držanji ali po drugem znamenji, in mu zašepetajo na uhó kàj neprijetnega, bodisi res ali ne. Najrajši povedó ženam, da so jim možjé nezvesti, ali pa narobe. Dasi je morda grda laž, vzbudili so sumnjo, in to je dovòlj. Sedaj umeješ, draga Klotica, zakaj sem rekla, da je na maskaradah ‚mešano'. Tebi ne tajim, da tudi sáma rada zahajam v to mešanico; preoblečem se, da me nihče ne spozná, potem pa opazujem ljudi, čemú je kdo prišel na plesišče, in kratkočasim se, da bi se nikjer ne mogla bolje. Kadar sem posebno dobre volje, časih tudi koga nekoliko podražim, češ, čemú pa je predpust.«

Zamolčala je Brigita, da je bila prav sáma največja nagajivka in opravljivka, ki je znašala v reduto vse laží in govorice, kar jih je pobrala po mestu. Obrekovala je takó rekoč »na debelo«. Poleg tega

se je znala preobleči, kakor da je še mlada déklica, moške pa je dražila, da so kakor neumni postopali za njo. Prav v reduti je pokazala, kaj je v mlajših letih izkusila po velikih mestih. Dasi ni vsega razodela bratranki svoji, povedala ji je dovòlj, da ji je popolnoma razvnela silno občutno domišljijo. Klotilda je mislila sedaj le na maskarado in je trdno sklenila, da mora okusiti tudi to veselje.

»Teta, précej v nedeljo pojdem z vami v reduto,« rekla je.

»Zakaj bi ne šla,« pritrdi ji teta. »Saj bodo tudi druge gospé tam; le poznali jih ne bodeva, vsaj vseh ne. Ali to ti rečem, dobro moraš paziti, da naji nihče ne spozná.«

Sedaj sta snovali, kakó se oblečeta, koga bodeta dražili in kakó se osvetita nekim gospém, ki so ji na ledu prezirale in se jima razžaljivo umikale, kakor bi jih bilo sram njiju druščine. Nekatere so bile celó takó drzne, da so se posmehovale in si šepetale, kadar je zdrknila Mrakova žena s kakim částnikom mimo njih.

»Naj le pridejo!« zagrozí se teta, »jaz jih spoznam, če se ne vém kakó preoblečejo.« — Hitro izdelata ves bojni načrt in preskrbita vsega, česar je treba; le Mraku še ne povesta, da se namerjata udeležiti prihodnje maskarade; brez njega znanja pa Klotilda ponôči venderle ni mogla z dóma.

»Lovro, v nedeljo pojdeva s teto v reduto,« reče torej Klotilda popolnoma nedolžno svojemu možu.

»Dobro; jaz pojdem tudi z vama,« odgovorí Lovro, ne da bi se količkaj upiral. To ženo nekoliko osupne, zakaj mož bi jo motil v nje osnovah; zató ga poskusi odvrniti od njegovega naklepa.

»To bode pa nekamo čudno,« pričnè za nekaj časa; »ako vidijo ljudje tebe, takoj uganejo, da sem tudi jaz na plesišči, in iskali me bodo, dokler me ne iztaknejo.«

»Če je takisto, maskiram se pa še jaz; zakaj bi se kdàj prav od srca ne pošalil in ne razveselil,« odreže se Lovro odločno. Klotilda ga debelo pogleda, ali ne upa si mu ugovarjati; vender se zanaša na teto, da ga potisne na stran, če bi jima bil na poti.

In takó je tudi bilo. Zvedena Brigita je Lovru preskrbela črn domino in ga učila, kakó mora izpreminjati glas, da ga ne ovadi jezik; najbolje pa bode, če se dela nemega in ne govorí ničesar.

Takoj prvo nedeljo po Svetih treh kraljih je bilo v reduti kàj živahno. Ženske so bile vse maskirane, le moški so prišli tudi v navadni obleki pogledat predpustni ples. Sredi dvorane pod lestencem jih je stala gósta tolpa, in med njimi je bilo tudi dosti částnikov. Le Ahnenfelsa ni bilo videti. Brigita mu je brez Klotildinega znanja skrivàj

razodela, da prideta na ples, in mu tudi izdala, kakó bodeta oblečeni, da jih lahko spozná. Ahnenfels se je torej gospôdski preoblekel ter dejal náse svilen domino, in nihče bi ne bil mislil, da je to vojak. Hitro je zasledil Klotildo in se je oklenil, da je ni izpustil vso noč. Vedno skupaj sta se sedaj vodila po dvorani, sedaj sta se zasukala za drugimi v splošnem plesu ali pa sta posedela kje v kotu in se menila in kratkočasila, kakor jima je govorilo srce. Nič ju ni motilo, ako ju je časih kaka maska nekoliko podražila; saj ju ni nihče poznal, Lovro pa se ni nikdar niti ozrl nánja. Brigita mu je poslala prav zgovorno in premeteno žensko masko, ki ga je takó kratkočasila, da je pozabil žene in sploh vseh drugih ozirov, katerih je imel sicer polno glavo. Bilo je, kakor bi se ga bil v zavêdni maski oklenil sam hudobec. Često je čul iz nje ust take, da ga je bilo sram samega sebe, in vesel je bil, da ni prišel brez maske v to čudno mešanico. Časih se je že hotel otresti nepozvane družice, ali zopet mu je gódilo nje sladko blebetanje, in kàr ločiti se je ni mogel, kakor da ga začarala do dobra.

Bilo je že pozno proti jutru, ko je ukleti Lovro zapazil, da so ljudje že odhajali. Sedaj šele se je nekoliko streznil in se ogledoval po svojih ljudeh; toda ni jih mogel več najti. »Odšli sta brez mene, in Bog vé, kdaj že,« umoval je sam v sebi in se tudi odpravil domóv. Kakor skesan grešnik je stopal po Starem trgu in bi bil najrajši vrgel črno masko raz sebe; toda sram ga je bilo, da bi ga ne spoznale pobožne ženice, ki so se že napotile k Svetemu Jakopu k prvi maši. Nekoliko lože mu je bilo, ko je za seboj zaklenil vežna vrata in stopal tiho po temnih stopnicah v prvo nadstropje. Srečno se je zmuznil v prednjo sobo, ne da bi bil srečal koga domačinov. Sedaj pa ga je bilo sram svoje žene. Res je bilo sicer, da je bila še lahkomiselnejša in da ni poznala drugega nego veselje in zopet veselje. Ali tega ni nikdar tajila, dočim je bil on oster v svojih mislih in željah ter oskromen in pobožen. Danes pa se je delj zamudil na plesišči nego ona! Še je upal in se tolažil, da je morda venderle zgrešil Klotildo in da je še ni domá. Prav varno odprè vrata v spalnico. Na tleh pred posteljama brlí ponočna svetilka, in pri slabem svitu vidi, da ženka že leží pogrnjena v mehke blazine. Tiho se hoče sleči in smukniti v posteljo, da bi je ne vzbudil; ali kakor se prestopi, zaškripljejo čevlji, zató si ne upa dalje. Kakor uklet stojí pri vratih in si ne vé svetovati.

Klotilda se skoro ne more vzdržati smeha. Prišla je nekoliko pred njim domóv; pa še ni spala; preveč je bila razvneta od sladkih užitkov. Zadrega moževa ji je dobro došla, da se nekoliko pošali ž njim.

»Kdo je?« vzklikne kakor v spanji. Lovro se kàr ne gane; óna pa se vzdigne, pomane si nekoliko očí in ga debelo pogleda, rekši:

»Lovro, ali si ti?«

»Jaz sem, jaz,« odgovorí mož in si sname masko z obraza.

»Toda kje si bil toliko časa?« očita mu ona; »nikjer te nisem našla in sáma sem morala domóv. Ali se to spodobi oženjenemu možu, pustiti mlado ženo in se izgubiti, kdo vé kam, in do ranega jutra?«

»Oprôsti mi, Klotilda!« prosi Lovro.

»Sklenili smo, da si za nekaj časa ogledamo predpustno veselje, ti pa se kàr za vso noč izgubiš med to mešanico, ki jo smé gospôdski človek opazovati le skozi masko. Ne, ne, tega bi si ne bila mislila v sanjah! Kaj bi rekel tvoj oče, ko bi to védel?«

»Prosim te, draga Klotilda, miruj; saj se kesam do dnà srca!«

»Glej ga licemerca! Podnevi je zgolj svetnik, ponôči pa bi si dvakrat nadomestil, kar zamudí podnevi.«

»Obetam ti, sladka Klotica, da nikdar več ne pojdem v reduto; to ni záme.«

»Takó, sedaj to ni záte; sedaj sem ti sladka Klotica; kdo ti je bil pa ponôči sladek?«

»Nihče; saj sem ti rekel, da me ne vidi več nobena maskarada! Nevednega človeka te čarovnice zavajajo, da jih posluša in se zamudí, da sam ne vé, do kdaj.«

Sedaj se Klotilda na ves glas zasmeje in ga potolaži:

»Kakó si še nedolžen, Lovro moj! Kdo bi ti zameril nekoliko zabave! Prav vesela sem, da si se tudi ti oživel; človeku je kàr hudó, ako te vidi zmiraj le tožnega in resnega.«

»Bodisi, kakor hoče; ali v reduto le ne pojdem. Záte je to in za teto; vedve vesta, koliko se spodobi in koliko ne. Jaz pa nisem za takšne burke. Kaj bi rekli ljudje, ako bi me spoznali? Smijali bi se mi; smešen pa nečem biti. Ne, nikdar več me ne bode. Rajši počakam, da mi povéš potem drugo jutro, kakó je bilo.« —

Za zlobne naklepe tete Brigite se prva maskarada v reduti ni mogla končati bolje nego takó, da so se te veselice Lovru do dobra pristudile. Sedaj sta imeli z bratranko za vsako nedeljo zvečer popolno slobodo in lahko sta se kratkočasili in veselili v reduti ali kje drugjé. Mrak jima ni bil več na poti. Toda prav ta sloboda je do dobra podkopala še tisto malo zakonske sreče, kolikor je je bilo pri Mrakovih.

(Dalje prihodnjič.)

Lisjakova hči.

Povest. Spisal **Josip Stare.**

(Dalje)

VIII.

Lovro Mrak se je skoro zopet vzdramil iz omotice, ki je obšla tudi njega in ga vlekla v hrupni ples razuzdanih strastij. Spoznal je tedanjo svojo brezumnost, sprevidel pa tudi, da teta Brigita predaleč zavaja njega ženo in da ji preveč budí tisto nenasitno hrepenenje po užitku in veselji. Klotilda je bila sicer mlada, otrók ni imela, in zató se mu je zdelo celó dobro, ako se časih nekoliko poveselí, da se je ne loti tista tožnost, ki človeka le prerada privêde v blaznico. Ali nobene stvarí ni smeti uživati čez mero. Toda prav tega žena ni hotela razumeti. Lovru je ni bilo treba primerjati drugim razsipnim gospém; dovòlj je bilo, da je odprl knjige svoje, in videl je, kakó so od dné do dné narastali računi in da utegnejo veliki troški napósled presezati dohodke najboljših let. Takšne skrbí so belile glavo trezno razsojajočemu Mraku. Za sedaj se je še tolažil, da bode predpust skoro pri kraji in da bode potem že bolje. Nekoliko oblek za izprehode, to je vse, česar bode še potrebovala njegova žena.

Res je bilo v postu nekoliko bolje. Deževno vreme ni dalo prilike, da bi se gospé izkazovale v novih pomladanskih oblekah; počakati so morale do Velike noči. Prehitro pa se je Lovro veselil, da so takrat zaprli gledališče. Skoro po praznikih so prišli angleški jahači in so ob Latermanovem drevoredu odprli nekakšen cirkus, kamor so sléharn večer privabili toliko ljudij, da je pod njimi kàr pokala lesena zgradba. Klotilda ni zamudila nì jedne predstave in

podnevi in ponoči ni mislila na drugo nego na konje. Bolj nego ples in gledališče so ji izkazovanja v cirkusu razvnela živo domišljijo, in videl si ji v očéh, kakó strastno je zasledovala vsak korak in vsak skok izurjenih živalij. Kadar je umetnica v tankem krilu kakor lepa Vila prijahala mimo nje in šinila kvišku, da se že skoro ni dotikala sedla, vzdihnila je vselej od strmenja in zavisti. Za prestankov pa je često potožila poleg nje sedeči teti:

»Oh, zakaj ne morem jahati! Zakaj nisem slobodna, da bi se omožila s častnikom in bi jahala ž njim, da bi nas z očmí ne mogli dohajati zavidni gledalci! Teta, večkrat me kàr zazebe, kadar pomislim, da bi se mogel Ahnenfels oženiti. Ne smela bi videti izvoljenke njegove, jahajoče v lični opravi kraj njega; kàr očí bi ji izkopala.«

»Nič se ne boj!« potolaži jo teta, »saj je ne bodeš videla.«

Takšne in podobne misli so rojile po glavi Mrakovi ženi in ji težile srce, katero ni več bílo za nikogar drugega nego za vitkega adjutanta Ahnenfelsa. Brigitino prerokovanje se je izpolnilo dosti prekmalu. Kadar je le utegnil, krenil je Ahnenfels proti Staremu trgu mimo Mrakove hiše in s konja viteški pozdravil v prvo nadstropje, kjer se mu je na oknu Klotilda ljubko nasmijala ali pa izza belih čipkastih zaves upirala nánj poželjive svoje očí, če je bilo še zgodaj zjutraj. Tudi na izprehodih se je slavljeni kavalir rad izkazoval pred ljubico svojo in sedaj poskakoval, sedaj krotil iskrega konjiča.

Lovra takšne »malenkosti« niso motile, in težko bi ga kàj posebno zbegalo, da je tudi čul, kàr so si šepetale gospé pod Rožnikom, kadar je prijezdil Ahnenfels kàr najhitreje od Vidričanovega gradú in zavil mimo cerkovnikove hiše nazaj proti mestu, da so se skrbne matere z otroki že od daleč umikale, potem pa zadovoljno gledale za njim. Toda skoro je bilo drugače.

Odkar je bila Klotilda v oblasti malopridne tete, bilo je nje življenje neprestana gonja iz veselja v veselje, kakor bi ji ne bilo drugega namena na svetu. Kar je bilo kdàj v duši Lisjakove hčere zasajenih višjih mislij in plemenitih čustev, Brigita jih je zadušila, kakor zadušé koprive nežno cvetje. Zató pa se je v Mrakovi ženi tem bolj budilo poželenje, ki ji je preveč razdražilo domišljijo in popolnoma oslabilo živce. Klotilda je bolehala. Cvetoča lica so ji obledela in upadla, očí so bile medle; sploh je bila vedno čmerna in slabe volje. Nič se ji ni ljubilo; niti na izprehod ni marala hoditi, ampak najrajši bi posedala domá pri zagrnjenih oknih po mehkih naslanjačih ali ležala na divanu ter sanjala in snovala. Teta Brigita je prihajala vsak dan k nji, pravila ji to in óno ter ji svetovala. Bratranka je tiho poslu-

šala, le kadar ji je šepnila teta kàj zaupnega o Ahnenfelsu, pokazal se je na nje obledelih ustnicah srečen nasmeh.

Vse dopóldne je Klotilda sedaj ležala v postelji in čakala zdravnika, ki je bil pri ljubljanskih gospéh najobljubljenejši. Ako zjutraj skoro ni prišel, bila je nepotrpežljiva, povpraševala je po njem in napósled pogostoma tudi poslala pónj. Zdravnik jo je tolažil, da ni nič nevarnega, ali da treba potrpeti, zakaj takšne bolezni da najbolje ozdravi čas sam. Takšna dijagnoza ni Klotildi prav nič ugajala, toda vsa nejevoljna je bila in neuljudna z zdravnikom, ko ji je nasvetoval, naj gré poléti na kmete. Že je hotela pozvati drugega. V tem se zdravnik zamisli, zapiše nekoliko hladilne pijače in pravi:

»Milostiva gospá, upam, da sem na pravem sledu. Za danes bodete vsaki dve uri posrkali po jedno žlico zapisanega zdravila, a dovolite mi, da bodem odslej nekoliko časa pogosteje dohajal k vam. Rad bi zjutraj in zvečer opazoval razvoj vaše bolezni, da bi se do dobra prepričal o pravem vašem zdravstvenem stanji.«

Klotilda je bila takoj zadovoljna, ko je videla, da ima zdravnik večjo skrb zánjo in da jo res misli zdraviti. Vestno ji je izkušeni mož vsak dan po dvakrat potipal žilo, poslušal, kakó ji bije srce, in jo izpraševal to in óno. Časih je pokimal z glavo; časih je nekoliko zmajal z rameni, kakor da še ne more rêči pravega; ali ko jo je opazoval teden dnij, nasmijal se je zadovoljno in jo potolažil:

»Nič se ne bojte, nič hudega ni; ali v toplice bodete morali.«

»V toplice?« ponoví Klotilda zvedavo in da bi vsaj nekoliko pritajila veseli svoj nemir, vpraša hitro dalje:

»Toda v kakšne toplice mislite, gospod doktor, da bi morala?«

Zdravnik se poredno nasmeje in pravi:

»Gospé, ki bolehajo v cvetu svojega življenja, pošiljamo v Frančiškove vare na Češko. Tam se oslabeli ženski organizem navadno do dobra okrepí, in — kdo vé, milostiva gospá, če k letu obsoré ne bodemo zibali.«

Klotilda sramežljivo povesi očí in se zardí do ušes.

»Ne zamerite, milostiva gospá,« povzame izkušeni zdravnik iz nova, »saj nismo otroci, in vi bi ne bili ne prva ne zadnja, ki bi se s takim uspehom povrnili iz Frančiškovih varov.« —

Ko je Lovro čul, kaj je zdravnik nasvetoval njega ženi, ni bil nič kàj vesel in kakor da ne bi hotel prav verjeti. Zamišljen je hodil po sobi in modroval proti ženi, ki od sáme radosti niti k obedu ni vstala, ampak ves dan ležala v postelji:

»V toplice te pošilja! In takó daleč! Ako že niso dobre naše toplice na Dolenjskem, bodisi, saj v Laško ali v Doberno na Štajersko tudi ni predaleč; in kakó imenitna gospôda hodijo tjà! Ali ta mladi doktor te pošilja na Češko! Zakaj te ni poslal rajši kàr v Ameriko?«

Moževo ugovarjanje ni kàr nič razjezilo Klotilde. Bila je zvitejša nego prva leta svojega zakona in je izkušala mirno in prav iz lepa pregovoriti upornega soproga, da bi odjenjal; saj ga je poznala, kakó je mehkega srca.

»Nikar se ne huduj, Lovro,« tolažila ga je, »mêni je gotovo neprijetneje nego tebi, da moram z dóma. Ali kaj hočeš, zdravje je zdravje; in česa ne storí človek, da si ga ohrani! Hvala Bogú, da vzmoremo! In dragi Lovro, še nekaj —« tù nekoliko umolkne, nasmeje se prav ljubeznivo in uprè, kakor najlepše more, vánj bliskave svoje očí ter nadaljuje bolj potihoma — »in ko bi nama Bog potem res dal sinčka, ali bi ne bil vreden vseh teh žrtev, ki nas menda še ne spravijo na nič?«

Lovro obstojí; njega dobre očí se ujamejo z lepimi očmí ženinimi, in zopet je ves mehak. Ginjen se nagne k ženi in jo vroče poljubi.

»Le pojdi!« reče nató, »in pokusi, da se vrneš zdrava. Ako se mi potem res izpolni jedina želja moja in menda tudi tvoja — tedaj, Klotilda, v vsi Ljubljani ne bode srečnejših ljudij od naju.«

Premetena licemerka je v tem trenutku znala celó solzo radostnico posiliti na okó. To je Lovra popolnoma zaslepilo, in obhajala so ga blažena čustva, kakeršna nikdar ne prej in ne pozneje. Iz nova se je nagnil nad ljubljeno ženko, oklenil se okrog belega nje vratú ter jo zopet in zopet poljubljal kàr najgorečneje.

Ko je popóldne teta Brigita prišla pogledat in kratkočasit bolno bratranko, vse nje novice skupaj niso bile niti senca proti óni, katero ji je razodela Klotilda.

»V Frančiškove vare je rekel doktor! In Lovro je privolil!« vzklikne Brigita, smeje se in čudi, pa maje z glavo, kakor bi ne mogla verjeti poročilu, ki jo je zadelo kakor strela iz vedrega nebá.

»In prav v Frančiškove vare pojdem,« pritrdi Klotilda radostno, »in vi, teta, pojdete z menoj.«

»Ne vém, kakó bode.«

»Kdo drug nego vi mi more biti za váruha na takó dolgem poti? Mlada in bolehna menda ne bodem sáma potovala v svet; ne mogla bi se ogibati in upirati tolikim in tolikim nevarnostim na poti.«

»To je vse res,« reče teta in umolkne ter se zamisli, ali srce ji kàr utriplje od veselja, da pojde zopet v svet. Za nekoliko trenutkov izpregovorí: »Ne smem pozabiti, da si Lisjakova hči, in prav zató ti ne odrekam ljubavi, katere me prosiš.«

Sedaj sta Klotilda in Brigita takoj zopet imeli navadne ženske skrbí zaradi novih oblek. Še tisti večer je morala priti Kódrava Marjeta na pomenek; zakaj ona je najbolje vedela takšne stvarí. Saj je delala tej in óni gospé, ko so šle v Doberno; baronici Schildenheimovi pa je pred nekoliko dnevi skrojila in sešila vse oprave za Baden pri Dunaji. V tem se je Lovro v svoji pisárni kàr križal, ko je pregledoval računske knjige, toda ni si upal niti misliti, koliko bode stalo potovanje za dve ženski in bivanje v takó slovečih toplicah, kamor zahajajo najimenitnejša gospôda iz vsega cesarstva in tudi iz drugih držav.

»Bodisi,« mislil si je, »ako se mi res izpolni davna želja, marsikaj bode drugače. Delal bodem še rajši, vedoč, za koga se trudim; Klotilda bode bolj navezana na dom, minile jo bodo razne muhe razposajene mladosti, imela bode drugo vzvišeno veselje in tudi več skrbij, pa ne bode več trosila takó brezumno.«

Takó se je tolažil Mrak, ali nič se ni mogel potolažiti. V prodajalnici je bil vedno le mirno preudarjajoč trgovec in je hitro potisnil v stran čustva mehkega srca. Bile niso samó številke, ki so ga strašile; bil je še nekdo drug, ki mu je belil glavo. »Teta Brigita ni nikdar nosila sreče v hišo; toda rajši ko bi se je iznebil, bolj se drží Klotilde in sedaj pojde ž njo v svet, kjer je nihče ne bode mogel opazovati, pa jo bode brez ozira vodila in zavajala po nazorih črne duše svoje. Jedino, kar je dobrega pri tem,« sodil je Mrak, »to je, da bodo v Ljubljani ljudje nekoliko pozabili moje žene, pa je ne bodo imeli v zobéh in na jeziku, ako je ne bodo več videvali v druščini mladih částnikov. Ahnenfels si v tem najde drugo ženo, da se ji bode klanjal in jo obožaval, za Klotildo se potem niti menil več ne bode.«

Vse drugačne skrbí so se podile po glavi lahkomiselni ženi. Pri nji so delali priprave kakor za kakšno ženitovanje. Dve šivilji sta bili v hiši; jedna za obleke, druga za perilo, zakaj v toplicah bode potrebovala Klotilda marsikaj, česar domá lahko pogreša tudi najrazvajenejša gospá. Hlapec je privlekel izpod strehe vse zaboje, ali nobeden ji ni bil po godi. »Prestarinski so,« rekla je, »pa se mi bodo strežniki posmehovali po gostilnicah in po kolodvorih.« Šla je z dóma in si nakupila ličnih kovčegov po najnovejši šegi, da bi že le-ti pričali o imenitnosti gospôde svoje. Vse te priprave so Klotildo razvedrile, da je malone pozabila svoje bolezni. Teta Brigita, ki je imela vedno

vse zvijače v mislih, svarila jo je, naj si čuva zdravje in naj rajši prepustí nji vso skrb, zakaj stanje bi se ji utegnilo pogoršati in potem bi niti ne bila za potovanje. Pri tem je teta bratranko pomembno pogledala in se skrivaj nasmehnila. Klotilda jo je takoj razumela in slušala dobro premišljeni nje svèt, če nista bili sámi, sósebno če je bil Lovro navzočen.

Napósled je bilo vse pripravljeno za odhod. Domači hlapec je odpeljal poln voziček prtljage na železnico, opóldne pa je kočijaž Trobec od Svetega Florijana priropotal s svojim kljusetom in obstal pred Mrakovo hišo. Sedaj je hišna znosila toliko škatelj in torb na starinsko kočijo, da Klotilda in Brigita skoro nista več imeli prostora záse. Lovro je moral tedaj péš na kolodvor, da je sam vse preskrbel in nasvetoval ženi pred odhodom še to in óno za pot.

IX.

Zvečer je bilo Mraku čudno pri srci, ko so pomočniki povečerjali in je ostal sam na dômu. Pogrešal je žene in vender — tudi ne. »To pripravljanje in ta nemir zadnjih tednov; to šviganje po hiši; obrtniki so kàr drug drugemu vrata podajali; a ti računjaj ter vedno le dajàj in dajàj! To je bilo grozno, in ne vém, če nisem jaz bolj bolan nego ona. Hvala Bogú, sedaj je vsaj zopet mir v hiši!« Takó je govoril Lovro sam v sebi in ni slišal drugega nego odmev svojih korakov. Čutil je, da treba tudi njemu počitka; zató je sédel v naslanjáč in premišljal dogodke zadnjega pol leta. Spoznal je, da ni mogel ravnati drugače nego odjenjati. Ali kaj je dosegel? Ali je do dobra ubranil zakonski polom, ali ga je le zadržal za nekoliko časa? Kdo vé? — Ali denarni polom? Na to vprašanje si je lahko odgovoril jasno; uverjen je bil, da je ta polom po svoji slabosti le pospešil, če ga ne odvrne posebna sreča. Toda kaj hoče? Mehak človek je mehak, in niti najbridkejše izkušnje ga ne utrdé. »Narave svoje ne morem prenarediti; ali če se ne bodem mogel več upirati silnemu nasprotju, naj pa prepadem.« Takó je sklepal brezupno in je bil ves potrt.

Legel je v posteljo, vender zaspati ni mogel. Napósled je po sili zamižal in nekoliko zadremal. Ali sedaj so ga mučile grozne sanje, da od samega strahú skoro ni mogel dihati. Videl je grde pošasti, ki so ga preganjale; jedna mu je otela ženo, druga mu je zažigala hišo, on pa je stal kakor prikovan in se ni mogel geniti, da bi hitel na pomoč in si otél, kar je bilo njegovega. In glej, te pošasti, dasi so bile grozne, imele so v obrazih poteze, ki so ga spominjale znanih

oseb. Kàr odleglo mu je, ko se je vzbudil, in tolažil se je, da so bile to le sanje. In vender se ni mogel potolažiti do dobra. Nehoté je zopet premišljal, in zdelo se mu je, da so bila strašila v sanjah podobe resničnih in upravičenih njegovih skrbij.

Že so peli petelini, in skoro nató je zvonilo dan. Lovro skoči iz postelje, ki ga je to noč le še bolj izmučila, nikar da bi mu dala počitka. Spomnil se je, kakó gré stari Mrak vsako jutro k sveti maši; védel je, da se gotovo tudi že napravlja v cerkev, in sklenil je, da pojde takisto sam v hram božji iskat tolažila. Napoti se počasi k Svetemu Jakopu, kjer je ravno odzvonilo k prvi maši. Ko se pri kropilniku prekriža in pogleda po cerkvi, vidi v zadnji kapelici pred bronasto podobo Matere božje svojega očeta. Hotel ga ni motiti v gorečnosti in pokleknil je v zadnjo klop sredi cerkve. Tù je pobožno molil, kakor ga je učila rajna mati; ničesar posebnega ni prosil Bogá, ampak le molil je in molil ter udan v Njegovo voljo vse prepustil Njemu. Bilo mu je nekamo lože. Po maši je čakal, da je oče vstal in šel proti vratom. Pri kropilnem kamenu se snideta. Skljućeni starček se prekriža, ali ko zapazi sina, pogleda ga bistro, ne da bi kàj zinil, in gré naravnost iz cerkve. Ko se zunaj pokrije na vrhu praga, pristopi Lovro in ga pozdravi:

»Dobro jutro, oče!«

»Dobro jutro!« odzdravi mu starček in ga pogleda po stráni, »danes si pa zgodaj vstal.«

»Spati nisem mogel,« reče Lovro samó zató, da kaj reče, zakaj tega ne vé, kakó bi začel govoriti z redkobesednim očetom.

»Zakaj pa nisi mogel spati? Ali si kàj bolan?« vpraša ga oče in stopa varno po kamenitih stopnicah. Lovro stopa poleg njega in globoko vzdihne.

»Bolan sem, bolan, in prav hudó sem bolan.«

»Bode pa treba zdravnika,« zavrne oče hladno, kakor da mu ni nič do tega, in koraka počasi dalje proti Hrenovim ulicam.

»Moji bolezni ga menda ni ne zdravnika, ne zdravila; Klotilda še uniči sebe in mene.«

»Klotilda?« začudi se starec, postojí in pogleda sina, okolo usten pa mu je videti zaničljiv nasmeh.

»Prav ona,« zavrne Lovro; »brez vse mere razsiplje, in ko že ni védela, kakó bi trosila v Ljubljani, šla je s teto Brigito na Češko v toplice.«

»Zakaj si jo pa pustil? Saj si mož,« zavrne mu oče rezko.

»Mož! Jaz da sem mož!« vzklikne sin brezupno in se bridko nasmeje. »Nikdar mi ni bilo moške duše! Moja duša je duša slabe, mehke žene. Dokler sem bil sluga, bil sem srečen; delal sem in bil pošten, pa je bilo dobro; odkar sem gospodar, gré vse narobe. In za nameček še ta žena, ki človeka vsega zbega in mu jemlje vso samostalnost.«

»Kaj hočeš; usoda je usoda.«

»Oče!« vzklikne sin, »ali je to tolažba, katere sem iskal pri vas, moži izkušenem in pobožnem? Usoda in zopet usoda! Takó nas ne učí vera krščanska! To je brezupnost, ne pa zaupanje v Bogá.«

Starec zmaje z rámeni in stopa počasi dalje. Oba molčita. Prišedši pred hišo, stopi oče v vežo in se naravnost napoti v svoj stan, ne da bi se menil za sina. Lovro stopa molčé za njim. Ko oče odpira sobina vrata, ogleduje sin stroj na hodniku in se zamisli. Ali précej stopi za očetom v sobo in pravi:

»Oče, zakaj ste takó trdovratni? Čemú se ukvarjate s tem zastarelim tiskanjem, ko že nihče ne kupuje vaših podob? Vse zastonj, z dunajskim in švicarskim blagom se ne morete kosati. Pustite vse to; saj sem vam že tolikokrat rekel, če nečete stanovati pri meni, ostanite tukaj v svoji luknji. Verjamem, da ste rajši tukaj, kjer ste navajeni; vender mi dovolite vsaj to, da vas bodem zalagal z vsem, česar potrebujete; ali če vam to ni po godi, pustite, da vam vsak mesec dajem v gotovini, vi pa gospodarite, kakor vas je volja.«

»Kaj bodeš dajal, ko sam ničesar nimaš,« zavrne ga starec.

»Oče, nikar ne govorite takó; saj samí ne verjamete svojim besedam.«

»Zakaj bi ne verjel? Ali ni rekla Klotilda, da je vse njeno?«

»V jezi reče človek marsikaj, kar ni res.«

»In vender je takó,« trdi oče; »vse tvoje ravnanje je po tem. In ko bi tudi bilo kàj tvojega, kakó dolgo bodeš mogel dajati, ko sam praviš, da uniči Klotilda sebe in tebe?«

»Rekel sem, rekel,« pritrdi mu sin in se ves žalosten zamisli.

»Pústi me torej; dokler bode božja volja, živel bodem tudi brez tvoje pomoči; ako pa Bog drugače ukrene, tedaj itak ne bodem potreboval ničesar.«

»Trdovratno odbijate mojo roko, pa mi vsaj ne odtegnite svoje. Svetujte mi!«

»Udaj se v božjo voljo; saj pravi Sveto pismo, da brez božje volje človeku niti las ne pade z glave.«

»Ali je to vse, kar veste?« vpraša Lovro.

»Vse,« zavrne oče kratko in se pripravlja, da bi skuhal zajutrek.

Sin seže v žep po listnico, vzame deseták in ga hoče posiliti očetu. Ves razkačen ga pahne le-tá od sebe in se zadere nánj:

»Poberi se, izkušnjavec! Béži, da se moja roka ne dotakne novcev, ki so vse prekletstvo tvoje! Kàr spravi se odtod in ne izkušaj me!«

Lovro je dobro poznal čudno trmo svojega očeta; zató ni silil dalje ványj, ampak priporočil se mu je in odšel. Nepotolažen se vrne domóv. »Usoda, usoda!« ponavlja v mislih. »Moj oče mi ostane nerazrešna uganka s temi svojimi nazori, ki se nič ne strinjajo z njega pobožnostjo. Ne, ne, obupati nečem; še bodem poskusil omečiti trdo usodo; morda mi vender ne bode zmiraj sovražna. Delal bodem, da utrpim velikih žrtev, ki jih terjata od mene usoda in žena. V tem se Klotilda nasiti, in če se izpolni zdravnikovo prerokovanje, to bode vse drugače, in na bolje pojde.«

Takó se je tolažil in se kàr najskrbneje poprijel trgovskih svojih opravil. Delo ga je zmotilo in mu olajšalo srčne bolečine. Ko se je dan nagnil, šel je nekoliko na izprehod, napósled pa je krenil na kazinski vrt, da bi posedèl v prijetnem večernem hládu. Sédel je za mizo, za katero je bilo že zbranih več znanih meščanov. Naročil si je kozarec piva.

»Dober večer, gospod Mrak,« pozdravi ga starejši gospod in vpraša: »Je li, za nekoliko časa ste vdovec?«

»Vdovec sem, vdovec,« pritrdi Mrak.

»To je dobro, bodemo vas vsaj časih videli med sábo. Kam pa je šla milostiva gospá?«

»V Frančiškove vare na Češko,« zavrne Lovro kratko.

»V Frančiškove vare?« ponoví zgovorni možiček in se čudi; »tam je lepó; v mlajših letih sem bil tamkaj, ko sem šel v Karlove vare po češko steklenino in porcelan. Kakó pa, da se je vaša gospá odločila za takšno daljo?«

»Zdravnik jo je poslal tjakaj.«

»Haha, zdravnik,« zasmeje se starec, »sevéda, v Doberno so znali pošiljati tudi stari zdravniki, mladi morajo iztekniti drug kraj. Toda nič ne dé, vam je to lahko, a gospá bode videla več svetá, in to ji zvedrí duh, da niti ne bode mislila na bolezen.«

Ko sta se takó pogovarjala Mrak in njega sosed, imeli so gospodje pri drugi mizi svoje pomenke. Prav glasno so govorili, in med drugim je vprašal gospod sebi nasproti sedečega částnika:

»Ali je res, da je odšel nadporočnik Ahnenfels na dopust?«

»Ne še,« odgovorí mu částnik, »toda vsak dan utegne iti; že včeraj je dobil pismeno dovolitev.«

»Kam pa pojde?«

»Ne vém; morda pojde za nekaj časa domóv; osem tednov je dovòlj.«

»Odkod pa je domá?« vpraša dalje zvedavi gospod.

»Ne vém natanko, ali je prav iz Heba, ali tam od nekod blizu Frančiškovih var, ne daleč od bavarske meje.«

Lovru prihaja kàr vroče, ko posluša ta pogovor; razmišljen je in večkrat ne čuje, kaj ga vpraša dobrodušni tovariš. Da bi ljudje ne zapazili njega zadrege, izpije svoj kozarec in se posloví.

Prvi dan začasnega vdovstva torej Mraku ni bil nič kàj srečen. Zjutraj je pri očetu zastonj iskal tolažbe; sedaj pa je čul, sicer ne mnogo, ali dovòlj, da je mogel premišljati in se trapiti ves čas, dokler se mu žena ne vrne. »Kaj, če bi bilo res, kar govoré? To bi bilo grozno, tega bi ne prebil!« Takšne misli so mu vedno in vedno rojile po glavi. Prvi dan je odločil za ves čas, kar ga je moral sam prebiti. Nikdar več ni šel med ljudi, da bi ga ne izpraševali in mu ne pravili rečij, ki bi mu razburile dušo in srce, ne da bi védel, kaj naj jim odgovorí. Od ranega jutra do poznega večera je tičal v prodajalnici in vso skrb posvetil trgovini kakor tedaj, ko je še živel rajni Lisjak. Le pri delu se je nekoliko zvedril, ker ni utegnil misliti na vse, kar je bilo in kar bi utegnilo še biti.

Takó je minilo nekoliko dnij, dokler ni iz Frančiškovih varov došlo prvo poročilo od njegove žene. Pisala mu je prav ljubeznivo in se mu hlinila najzvestejšo zakonsko družico. Po vsem listu je kàr mrgolelo sladkih in presladkih besed. Pisala mu je, kakó lepó je v Frančiškovih varih in kakó ji kopanje dobro dé; že sedaj se čuti nekoliko pokrepčano, a po tem soditi, nádeje se za gotovo, da okreva do dobra. Sevéda, drago pa je, drago; domá že se je bala velikih troškov, ali tolikih se le ni nádejala. Da je to védela, rajši bi bila ostala domá in hirala. In ta sijaj med gospémi! Kàj takšnega se ji nikdar niti sanjalo ni. Hoté ali nehoté si je morala napraviti nekoliko novih oblek, da je lahko hodila na očitne kopališke zabave; zakaj popolnoma odtegniti se jih le ni mogla in niti ni smela že zaradi ljudij ne, da bi je ne prezirali in se je ne ogibali. Tudi zdravnik bi ji posvetil menj skrbij, ako bi bila preoskromna; napósled pa bi niti za nje zdravje ne bilo dobro, če bi se ne udeležila prav nobene veselice. Potem je iz nova poudarjala, da bi bila rajši ostala domá, ko bi bila vse to védela; ali sedaj, ko je že tam, pametno je vender, da vse poskusi, kar bi ji okrepilo teló in dušo.

Lovro se ni dal več zaslepiti. Dobro je umel, kaj je jedro vsega pisanja: »Pošlji in zopet pošlji in pošiljaj novcev!« — In poslal je, kolikor je prosila, ne več, ne menj. Ničesar ji ni očital, niti je ni svaril, naj ne razsiplje preveč. Vender tudi tolažil je ni, naj potrpí, niti ni rekel, da spoznava potrebo velikih troškov. Vse njegovo pisanje je bilo hladno, da je zazeblo celó Klotildo, ki itak ni marala zánj. Premetena, kakeršna je bila, odpisala mu je, kakó jo bolí njega list, iz katerega sklepa le jedno, namreč to, da je ne ljubi.

Ko je pa Klotilda iz daljnega dopisovanja čutila, da je Lovro spoznal nje zvijače in da ne verjame več sladkim njenim besedam, pisala je tudi ona hladno. Oglašala se je sploh samó za novce, časih pa je dodala tudi kàj predrznega, da bi ga razjezila. Proti koncu svojega bivanja v toplicah mu je celó poročila, da se je slučajno sešla z nadporočnikom Ahnenfelsom, ki je na dopustu domá v Hebu, ne daleč od tod. Pravil ji je, da hodi Lovro na kazinski vrt in da se kratkočasi ondu prav dobro. Hudomušno je dodala še to, kakó je bil Ahnenfels na zadnjem kopališkem plesu ljubezniv; da se ji je ponudil za kavalirja in jo seznanil z mnogimi mladimi častniki hebske posadke, ki so skrbeli, da ni sedela, ampak jo z odlikovanjem svojim povzdignili nad vse ostale gospé, kar jih je bilo navzočih. Pisala je tudi, da se je seznanila in sprijaznila z nekimi prav odličnimi gospémi, ki so kàr srečne, kadar se jim pridruži, nikar da bi jo gledale po stráni in si šepetale, kakor neke Ljubljančanke, ki se štejejo med prvo gospôdo. Sklenila pa je zlobno pisanje z besedami: »Sedaj šele vém, kakšen je pravi gospôdski svet in kakó se gospôdski živí.«

Na takšna poročila ni Mrak ženi svoji odgovarjal ničesar; pošiljal je novcev, toda dopisoval je le prav na kratko nekoliko hladnih besed brez pomena, iz katerih pa je Klotilda takoj ugenila, da Lovro ž njo ni zadovoljen. Čudila se je le temu, da ji z nobeno besedo ne očita nje potrate. »Ali saj je še bolje takó,« mislila si je, »vsaj mi ne bode več treba hliniti ljubezni, katere nisem nikdar čutila zánj. Če je on hladen proti meni, bodem pa jaz še hladnejša.«

(Dalje prihodnjič.)

Lisjakova hči.

Povest. Spisal **Josip Starè.**

(Dalje)

X.

Ko se je Klotilda vrnila v Ljubljano, čakala sta je na kolodvoru kočijaž Trobec s starinsko kočijo in domači hlapec s svojim vozičkom, da je nánj naložil prtljago. Mraka ni bilo; čakal je žene domá. Sedèl je v prodajalnici pri pisni mizi in se zagledal v velike trgovske knjige. Toda bil je popolnoma razmišljen; gledal je pač, ali videl ni ne jedne številke in sedaj pa sedaj je preobrnil kak list, da bi pomagači ne zapazili njega razmišljenosti. »Kakó naj jo pozdravim? Ali naj ji pokažem, kakó sem še zmiraj zaljubljen ványo? Ali naj ji pokažem vso ostrost resnega in premišljenega možá in gospodarja? Ali naj ji morda celó pokažem, da sem ljubosumen? — Le tega ne, zakaj potem bode le še bolj znala v svoje namene obračati mojo slabost. Kazati se ostrega bi mehko moje srce niti ne znalo; smešen bi bil, ali pa neroden in surov, in ona bi me potem še vse huje zavračala. To pa nikakor ne gré pri vzprejemu.«

Takó je preudarjal Lovro, ne da bi se odločil. Pogledal je na uro in videl, da utegne žena vsak čas priti. Prepustil je vse usodi; kakor bode, pa bode. V tem pridrdrá kočija in se ustavi pred hišo. Stopivši na prag je bil Mrak kàr začaran od cvetoče lepote mlade žene, kateri je hišna ravno pomagala z vozá. Pozabil je vse črne misli, objel jo in poljubil, da je bila vsa ginjena. Ljubeznivo ga je pogledala, in ko je čutil ogenj teh prelepih očij, porosile so se njegove od radosti. Tolika mehkost pri moži je morala omečiti najtrše žensko srce. Klotilda se mu je oklenila izpod pázduhe in šla ž njim v stanovanje, dočim je prepustila teti in hišni skrb za škatlje in ostalo drobno prtljago. Od raznih mislij in čustev Mrak niti besede ni mogel ziniti.

»Kaj ti je, Lovro, ali si kàj bolan?« vpraša Klotilda molčečega možá; »ali se nič ne veseliš, da sem zopet domá?«

»Oprôsti mi, Klotilda, strašno me glava bolí.«

»Glava te bolí?« ponoví žena sočutno.

»Bolí me, hudó me bolí,« pritrdi on in globoko vzdihne, »ali saj ni čudo; zmiraj tičim v prodajalnici in pri knjigah in skoro nikoli ne vidim belega dné. Dobro, da si zopet domá, sedaj vsaj ne bodem vedno sam.«

»Vedno sam!« začudi se žena, »ali nisi hodil vsak večer v kazino? Saj mi je Ahnenfels rekel, da te je videl ondu na vrtu.«

Ime Ahnenfels je zopet razburilo Mraka. Nejevoljno je dejal: »Bil sem samó jedenkrat in to prvi dan po tvojem odhodu. Toda Ahnenfels me ni mogel videti, ker ga takrat ni bilo v kazini. Pač pa so gospodje govorili o njem in tudi o drugih nenavzočnih ljudeh.«

»Drugih nenavzočnih ljudeh?« vpraša Klotilda, ko Lovro umolkne; »ali je to kàj slabega, če kdo misli na koga?«

»Vselej ne; toda lepó ni, če imajo ljudje koga preveč na jeziku. Saj sem rekel, jeden jedini večer sem šel v druščino, in dovòlj sem imel bridkosti za ves čas svojega samovanja.«

»Kaj pa so takšnega rekli gospodje? Saj preprosti ljudje menda ne zahajajo v kazino?« vpraša žena zvedavo.

»Kaj bi rekli,« ponoví on nevedé, kakó bi se izrazil. »Vselej ni najhujše to, kar se izgovorí, ampak hujše je to, kar se zamolčí, vender takó zamolčí, da drugi več uganejo, nego je res.«

Klotildi se je dozdevalo, kam meri Lovro, in takoj se ji je zmračilo vedro čelo. V tem sta ji dobro došli teta in hišna, ki sta obloženi s škatljami in ogrinjali prisopihali po stopnicah. Klotilda je vzela prtljago teti iz rók in jo pustila, da sta se z Lovrom pozdravila, sáma pa je v tem s hišno izginila v drugo sobo, da se je iznebila možá, ki ji je bil zopet na vso moč zopern. —

Mrakova neodločnost je bila kriva, da se ni prav nič razbistrilo razmerje med njim in ženo njegovo. Vreme v zakonskem njiju življenji je ostalo nestanovito in časih se je zmračilo že takó temno, da je bilo misliti, sedaj in sedaj trešči. Klotilda je bila zopet domá, ali nihče ni védel, ali sta si z možem dobra ali ne. Nista se pričkala, nista se ljubila, ampak po stari navadi sta živela drug poleg drugega, in vsak je storil, kar ga je bila volja. On je tičal v prodajalnici, ona pa je hodila po šetališčih in veselicah. V toplicah se je do dobra otresla vseh društvenih ozirov, ki so jo prej še nekoliko zadrževali v slobodnem življenji in gibanji. Sedaj ni več marala, da bi jo povsod

spremljala teta Brigita, ampak kàr sáma je hodila na izprehod kamorkoli, ali v Latermanov drevored ali v »Zvezdo« h godbi. Sevéda sáma ni bila skoro nikdar. Dobro je védela, kdaj in kje dobí druščine, in brž ko je stopila na ulice, srečala je kakega znanega částnika, ki se ji je pridružil in se je ni ločil, dokler se ji je ljubilo izprehajati. Najrajši se je ošabno šetala po »Zvezdi« v novih svojih opravah, ki jih je prinesla iz toplic, češ, naj vidijo ljubljanske gospé, kakó se nosijo vélika gospôda po svetu. Sevéda, prave gospóščine le ni razumela, pa je oponašala le takšne nečimerne ženske, ki so vse prej nego vélika gospôda. Kadar se je torej takó opravljena šópirila in grohotala s svojimi spremljevalci, tedaj so se preprosti ljudje pač ustavljali in se ozirali za njo, ali niso se ji čudili, ampak majali so z glavo in se ji posmehovali. Gospé pa so jo le mimogredé skrivàj pomerile z očmí in si druga drugi rekle pomembno besedo. Ko bi Lovro Mrak sedaj hodil v gostilne, čul bi vse drugačne pomenke nego takrat v kazini, ali ker se ni genil z dóma, čul ni ničesar, in bilo je bolje zánj.

Začela se je zopet gledališka dôba. Klotilda je imela zopet svojo ložo v prvem nadstropji in se je vêdla v nji drzno in prevzetno kakor še nikdar. Časih je pri nji sedela teta Brigita, še rajši pa je bila sáma, da je bilo več prostora nje kavalirjem, ki je niso nikdar pustili sáme. Često so jo kratkočasili takó dobro, da ji ni bilo do tega, kaj se godí na odru, in časih se je kàr glasno zasmijala prav tedaj, ko so bili drugi do solz ginjeni. Zgodilo se je tudi, da je občinstvo nejevoljno sikalo proti loži, ker ga je motil govor in smeh. Ahnenfels, ki se je skoro za njo vrnil z dopusta, sedèl je malone vselej pri nji v loži, in že so po Ljubljani očito govorili, da je on prvi kavalir Mrakove žene.

Teta Brigita je bila presrečna z uspehom, katerega je dosegla po dobro premišljenem zavajanji bratranke svoje. Kàr srce ji je igralo od zlobnega veselja, kadar je pomislila, kakó dobro se maščuje Lisjakovi hčeri, ker jo je nekdaj nje oče spravil iz hiše. Ženska izprijenega srca in hudobne duše, pa je Brigita sploh tudi v tem uživala in se radovala, da je videla drugo na opolzlih potih, kamor sáma ni mogla več zahajati. Toda zadovoljna še ni bila popolnoma, ampak še bolj je hotela v nravno izprijenost pogrezniti Klotildo, katere niti trenutek ni izpustila iz oblasti. Nekega dné je prišla vsa vesela k nji kakor vselej, kadar se ji je kàj posrečilo. Bila je do cela nemirna, in iz nje iskrečih očíj je Klotilda takoj ugenila, da ima nekàj posebnega na srci.

»Kaj dobrega, teta?« vpraša jo in ji za pozdravilo stisne roko.

»Ahnenfels je bil pri mêni,« odgovorí ji starka nekamo zaupno in skrivnostno.

»Ahnenenfels!« začudi se Klotilda, »kaj pa je hotel pri vas?«

»Najel je sobo, in prvega se vseli*, reče teta zasopla, potem pa nadaljuje počasneje: »Zjutraj mi je Krulec odpovedal, zakaj premeščen je v Novo Mesto. Ko sem šla nató na trg in sem bila ravno za škofijo pri mókarjih, pride Ahnenfels od šentpeterske vojašnice proti mêni in me vpraša, kaj je novega. Povedala sem mu, da imam prazno sobo, on pa mi je ves vesel odgovoril, da jo pride po obedu pogledat, zakaj s sedanjim stanovanjem ni kàr nič zadovoljen in ravno si išče drugega. Res je prišel, ozrl se le površno po sobi in mi kàr takoj odštel aro.«

Klotilda osupne in ne vé, kaj bi rekla; rdečica jo polije po vsem obrazu.

»Ali te ni sram, Klotilda?« pograja jo starka in se hudomušno nasmeje. »Poglej jo no, kakó je rdeča kakor déklica petnajstih let, ki si je prvikrat v svesti, da se moške očí upirajo vánjo!«

»Teta, ali je pač res takó, kakor ste povedali?« vpraša bratranka skrbno, sumnjajoč, da ni bilo vse zgolj naključje.

»Zakaj bi ne bilo res?« ugovarja ji teta in je nekoliko v zadregi; »videla bodeš že prvega dné prihodnjega meseca, da je res.«

»Bodisi,« zavrne lahkoumna Mrakova žena, ki je imela tudi že svoje osnove, »jaz sem pri tej stvári popolnoma nedolžna.«

»Sevéda si nedolžna,« potolaži jo Brigita in se zasmeje na ves glas. Nató jo prime za roko, pogleda ji v očí, kakor bi jo hotela prebosti, zopet se nasmeje in jo vpraša prav zaupno:

»Klotilda, kàj ne, letos bodeš pozimi pač časih prišla k mêni, da mi ne bode s starimi mojimi kostmí toliko treba po stopnicah? Kaj ne, da bodeš?«

»Veste, da,« odgovorí ji kratko bratranka in se ji umevno nasmehne.

»Sedaj pa z Bogom!« posloví se teta; »marsikaj moram še poskrbeti; sobo je treba preslikati, žimnico zrahljati in treba bode še mnogo drugega, pa se moram podvizati, da dobim ljudi o pravem času. Hočem, da bode Ahnenfels pri mêni povsem zadovoljen.« Rekši stisne Klotildi roko in odide.

Mrakova žena se ni mogla pritajiti, kakó silno jo je razvnela ta najnovejša novica. Prvi trenutek ni mogla razsoditi, ali naj se veselí ali togotí, pa ni tete niti pohvalila, niti ji ugovarjala. Prav ljubo ji je bilo, da je Brigita odšla, zakaj sáma je preudarjala mirneje, kakó

se ji bode vêsti proti novi soséščini. Da bodo ljudje mnogo govoričili in obrekovali, to je dobro védela, ali za takšne malenkosti se že davno ni menila. Samó to jo je še nekoliko skrbelo, kaj poreče Lovro, kadar zvé, da stanuje Ahnenfels nji nasproti. »Takó brezumen venderle ni,« ugibala je sáma v sebi, »da bi ne sumnjal ničesar. Takoj se bode bal, da bi pri teti Brigiti ne imela skrivnih sestankov. Ljubosumen je dovòlj, to čutim, odkar sem se vrnila iz toplic, in nič drugega nego ljubosumnost je vzrok, da je takó silno čmeren. Ali naj mu zopet hlinim gorečo ljubezen? Ne, ne, to se mi ne ljubi; tudi je predolgočasno in zoperno ter priča o boječnosti. Tega pa že ne; boječe me ne smé videti. Odločna in drzna bodem, da se mi slabi možek moj ničesar ne bode upal očitati. Najbolje torej, če vse prepustim usodi, kakor učí stari Mrak. Porabiti hočem lépo priliko na svojo korist in na svoje veselje ter se naužiti radostij, katerih mi ponuja usoda. Saj je ta usoda itak dosti skopa, zató je človek ne smé odbijati, kadar mu je mila.« Takó se je hitro privadila novemu razmerju v soséščini in je takoj marsikaj snovala za zimo.

Ahnenfels se je naselil že zadnjega dné v meseci, in ko je drugega dné zjutraj Klotilda odgrnila zaveso, ujele so se nje očí z njegovimi, on pa ji je tedaj skozi zaprta okna z roko pošiljal poljubke. Toliko pa je Klotilda le še bila sramežljiva, da se v domači jutranji obleki ni mudila pri oknu, nego hitro se je umeknila v sobo. Na prvem sestanku v »Zvezdi« je preuljudnemu sosedu celó očitala, da jo preveč moti, kadar se napravlja. Toda ni ji verjel, in razpredel se je med njima nov »zanimljiv« pomenek.

Minilo je teden dnij, in Klotilda še ni bila pri teti. Ko je v tem nekega dné pritisnil prvi mraz in je tudi že sneg naletaval, ostala je Brigita domá pri pêči in poročila bratranki, naj pride pod večer nekoliko k nji na pomenek; najljubše bi ji bilo, ako pride kàr na južino. Mrakova žena je nemudoma vzprejela vabilo in rekla stari dekli, da pride prav skoro.

Précej, ko se je dan nekoliko nagnil, napotila se je Klotilda čez ulice k teti. Dasi je bil že mrak in dasi je do nasprotne hiše imela le nekoliko stopinj, vender se je pred odhodom prečesala, preoblekla se in tù in tam kàj uredila na opravi, kakor bi se ji kàj dozdevalo. Saj je dobro poznala teto svojo. Motila se ni. Stopivši v sobo, zapazila je takoj, da je vse lepó osnaženo in pospravljeno, miza pa pogrnjena za štiri. Spoznala je takoj tudi švojo srebrnino ter svoje ploščke in skledice.

»Teta, kaj pa to pomeni?« vpraša nekamo osupla in nejevoljna.

»Ne bodi huda, zláto srce moje,« prosi zvita zavodnica, »saj véš, posode nimam, da bi postregla gospôdi, zató sem si brez tvojega znanja izposodila, česar potrebujem —«

Ni še dogovorila, ko potrka in stopi v sobo Ahnenfels, in takoj za njim njega prijatelj, poročnik Fuchs. Predno se Klotilda dobro ogleda po novih gostih, že stojí Ahnenfels pred njo in ji poljubi roko; takisto storí njega tovariš. Ko se nakloni tudi Brigiti in jo pozdravi, reče Ahnenfels Mrakovi ženi:

»Nova moja gospodinja je preljubezniva in ne vé, kakó bi mi stregla in me razvajala. Danes me je z mojim prijateljem povabila na južino, da bi nekamo posvetili sedanji moj dom; ali da ta prijateljski sestanek tudi vi, milostiva gospá, počastite z navzočnostjo svojo, o tem ni črhnila niti besedice.« Obrnivši se proti teti, pristavi; »Gospá, lepó ni, da ste mi to zamolčali; še bolj bi se bil ves dan veselil večera.«

»Hotela sem védeti,« opravičuje se Brigita, »ali bodete pač zadovoljni samó s starikasto gospodinjo; in šele ko ste vzprejeli oskromno moje vabilo, hotela sem vas iznenádejati z boljšo druščino, nego je moja, in pozvala sem tudi bratranko.«

»Nikar takó oskromno, gospá,« očita ji Ahnenfels, »prav jaz najbolj vém, koliko trenutkov ste nam že zasladili s svojo duhovitostjo in bogatim izkustvom svojim.«

»Dosti, dosti, gospod nadporočnik,« ustavi ga starka. »Brzdajte preveliko uljudnost; proti mêni ne prístoja dobro. Veselí me, da smo vsi skupaj; drugega itak nisem želela. Sedaj pa prosim, sédite za mizo; moja soba ni, da bi se mogel človek izprehajati po nji.«

Nató sedejo takó, da sta si částnika drug proti drugemu in da se lahko menita sedaj z gospodinjo, sedaj z mlado gospó. Po južini je Brigita hitro pospravila z mize in položila nánjo popolnoma nove kvarte za tarok.

»To je izvrstna misel!« vzklikne Ahnenfels, vzame kvarte, zmeša jih, in nató začnó »kralja klicati«. Toda Klotilda in Ahnenfels sta bila prerazmišljena, pa nista imela sreče; vedno sta izgubljala, a dobivala sta le teta in poročnik Fuchs, ki sta mislila samó na igro. Vender je rekel Ahnenfels, da je popolnoma zadovoljen z uspehom; da se že dolgo ni kratkočasil takó izvrstno, in dodal je še to željo, da bi se kratkočasili večkrat takó prijetno. Klotilda se je povsem ujemala ž njim in je nasvetovala, da bi vse tiste večere, ko ne bode drugih veselic, imeli stalne sestanke pri teti Brigiti, ki je bila sedaj

vsem trem skupna »teta«. Brez vsakega ugovora so vsi kakor iz jednega grla odobrili modri nasvèt.

Lovro ni nič védel, kakó se žena njegova kratkočasi na oskromnem tetinem dômu. In kakó naj bi védel; vprašal je ni nikdar, kam hodi, drugi pa mu tudi niso povedali ničesar, ker ni nikamor zahajal, da bi se s kom sešel. Zató pa so mnogo védeli drugi ljudje in še več govorili. Podnevi namigovanje čez ulice — zvečer razsvetljena okna Brigitina — to so ljudje v sosedstvu skoro zapazili, majali z glavo in si marsikaj šepetali. Tudi domači pôsli in trgovski pomočniki so hitro zasledili »pot k teti« in prežali in gledali čez ulice, kadar so le utegnili. Marsikdo je miloval dobrega gospoda in si mislil: »Kaj bode, če to zvé?« V tem je Lovro delal in se trudil in se z delom zmotil, da ni mislil na druge rečí. Trgovina mu je še toliko nesla, da je navzlic ženini potrati nekamo izhajal, ali ko bi zaprl prodajalnico in hotel poravnati vsa plačila, ne bi ostalo nič gotovine. Lovro je to dobro védel, takisto pa mu je bilo jasno, da bi Klotilda nikakor ne hotela zmanjšati svojih potreb. Pustil je vse, bodisi, kakor je, samó da bi ne bilo novega prepira in razpora.

Drugače je mislila Klotilda o tedanjem svojem stanji, ali bolje rečeno, ničesar ni mislila o tem, nego bila je zadovoljna in se veselila življenja; do bodočnosti pa ji ni bilo. Čula je sicer marsikaj, kakó jo imajo ljudje v zobéh, ali srce ji je bilo že takó izprijeno, da ji takšne govorice niti niso bile več neprijetne, ampak celó ponosna je bila nánje in še očitneje je kazala nečimernost svojo, češ: »Ženske mi le zavidajo.« Najdrzneje se je vêdla, kadar se je z Ahnenfelsom izprehajala po »Zvezdi«. Zaničljivo se je ozirala po gospéh in gospodičinah, katere je srečavala, kakor bi jim hotela zaklicati: »Kdo ste vé proti mêni? Vzela sem vam ga vsem, njega, ki je bil vzor hčeram in materam!«

XI.

Napočila je zopet dôba zimskih veselic. Za gledališče Mraka ni bilo skrb; tjà je prišla Klotilda tudi brez njega; ali na strelišče jo je moral venderle spremljati. Ondu je bilo več manjših plesov in drugih veselic, vse pa bi presegel véliki sijajni ples na korist društva za pomoč bolnim trgovskim pomočnikom. Temu plesu se trgovci nikakor niso smeli odtegniti, nego še posebno so se morali izkazati, da so vpričo vojakov in uradnikov povzdignili veljavo svojega stanú. Delale so se torej velike priprave, najbolj pà so se pripravljale gospé in gospodičine. Toda vse je prekosila Mrakova žena, ki je videla v Frančiškovih varih, kaj je sijaj, in ni zató več potrebovala tete, da

bi ji pozvedovala, kakó bodo oblečene druge gospé. Ljubljanske šivilje ji pri tej priliki niso zadoščale, nego vsa oprava je morala biti z Dunaja, kjer se je poléti spotoma le zató pomudila nekoliko dnij, da se je posvetovala pri slovečem ženskem krojači, kakšne barve in kaj drugega bi se najbolj prilegalo nje rásti, pòlti in lasém. Tudi si je dala vzeti mero, da bi potem kàr naročila, kadar bi bilo česa treba.

Sedaj je bil tisti čas. Hitro je pisala na Dunaj in dodala, da mora biti vse kàr najlepše in najukusneje, najsi stane stoták več. Teden dnij pred plesom je prispela željno pričakovana oprava. Takoj je morala priti Kódrava Marjeta, da je pomagala gospé pomerjati novo obleko in da je vse dobro pogledala, ali bi ne bilo treba česa popraviti ali bolje prišiti. Z obleko je prišel tudi razen lišp in drug drobiž. Med drugim je bila prelepa véternica od dragocene želvovine in pristnih nojevih peres; bili so zláto vezeni čevlji od bele svile po najnovejši šegi, in bilo je več drugih stvarij.

Klotilda še nikdar ni imela toliko skrbij; največ pa jih je imela na dan plesa samega. Na vse zgodaj je poslala hišno h Kódravi Marjeti, da bi je ne pozabila priti oblačit; tudi k frizêrki jo je poslala in ji ostro naročila, naj ne pride prepozno. Hlapec je moral h kočijažu Trobcu, da pač dobro osnaži staro kočijo in da pride o pravem času pred hišo. Sploh je bilo ta dan v Mrakovi hiši takó živahno, kakor bi bilo zvečer ženitovanje. Popóldne je prišla teta Brigita, da bi kàj pomagala. Najbolj zbegana je bila Klotilda sáma; zaužila ni ne jedí ne pijače, niti se doteknila kave, katero je teta tolikanj hvalila. Ko se je zmračilo, morala je hišna ob vélikem zrcalu prižgati na vsaki stráni po dve sveči, druge pa postaviti na mizo in na mizice, da je bila vsa soba razsvetljena. Že se je Klotilda po obrazu in vsem górenjem telesi umila z dišečo vodó, in tudi Kódrava Marjeta je že prišla, da bi jo oblekla, le frizêrke še ni bilo. Nejevoljno je stopala gospá po sobi in se jezila, toda zopet se je nekoliko umirila, ko so ji očí obtičale na bogatem lišpu, ki je bil kakor na ogled razložen po vsi sobi, pripravljen, da poveča nje krasoto.

V tem zapôje zvonček na hodníku, in précej nató stopi v sobo željno pričakovana frizêrka, vsa premražena in zasopla ter se hitro loti dela. Ogrnjena v dolg plašč od bele tančice, sedí Klotilda pred vélikim zrcalom in zadovoljno gleda ványe, poslušaje dobríkanje zgovorne opletalke, ki sedaj hvali nje góste lasé, gladke kakor svila, sedaj se čudi nje beli pòlti, ali pa ji pravi, kar je čula in videla drugjé. V tem urno spleta široke kite, umetno jih zloží in zatakne ványe glavník, ki se kàr lesketá od dragih kamencev. Ob straném užgè krajše

lasé v kodre, tudi ji med kite zasadí belo in rdečo kamelijo, napósled pa ji na témeni namésti tanek zlat venec, posut z bliščečimi kamenci, da je ovenčana kakor kraljica. Dasi jo je Bog obdaroval z veliko krasoto, nečimerni Klotildi to le ni dovòlj, in frizêrka jo mora po vsem gorénjem telesi potresti z dišečim belim praškom in jo zopet izprašiti, da se bela pòlt še bolj sveti. Tudi rdečega ličila ji mora dejati na lica in ji nekoliko počrniti obrvi, predno pospravi svoje orodje in steče v drugo hišo.

Sedaj se jame Klotilda oblačiti; vse, šivilja, hišna in Brigita imajo dovòlj pôsla ž njo. Hitro se vse tri sučejo okolo nje, in skoro zašumí na nji dragocena svilena obleka, na vrhu izrezana, da so razgaljene prsi in rame, zadi pa dolga, da se pol sežnja vleče po tleh. Zdajci se Klotildi povzdigne nečimerni ženski ponos, in oblastno kakor kneginja stojí med strežnicami in sedaj ukazuje, sedaj se zadovoljno ogleduje v zrcalu. Tudi kuharica pride pogledat svojo gospó in privêde s seboj deklo iz drugega nadstropja; obe kàr obtičita na pragu sosedne sobe in se od daleč čudita neznani lepoti. Ko je vsaka guba naravnana in se vse lepó prilega, zatakne teta bratranki svoji uhane, da se kàr zabliska po sobi, okolo vratú pa ji obesi niz biserov. Klotilda sáma si natakne rokavice in si na vsako roko zapnè po jedno debelo in široko zláto zapéstnico, od katerih ima jedna v sredi zvezdo od samih dijamantov. Sedaj vzame óno véternico, katero je dobila z Dunaja, in prelepi robec od najnežnejše bele tančice, obšit s širokimi bruseljskimi čipkami, in oboje poškropí z močno dišavo, da se zdajci po vsi sobi razpuhtí prijeten duh.

V tem pridrdrá po kamenitem tlaku voz in se ustavi pred hišo. »Trobec je tù!« zakliče domači hlapec v sobo, in takoj steče hišna gospodu poročit, da je »gospá že pripravljena. Tudi Lovro je bil že oblečen; na sebi je imel črn frak. Stopivši v sobo, kàr osupne in obstojí pri vratih; kàj takšnega še ni videl v oskromnem svojem življenji! To da je njega žena? Ne, ne! Mrak ne verjame svojim očém, da je to lepa njegova Klotilda. In venderle je bila ona, in tudi lepa je bila in še kakó! — Ali ta lepota Lovru ni ugajala; to ni bila tista nedolžna lepota, ki je takó dobro dela njega srcu in očesu; to je bila grešna, zavêdna krasota! — Nehoté se je domislil Mrak tistih podob, katere je časih še dete ogledaval v starih knjigah in o katerih mu je pravil oče, da so to vpodobljeni naglavni grehi. Samó tega ni védel, ali bi primerjal ženo napuhu ali nečistosti, ali obema skupaj. In to ženo naj povêde med ljúdi? — Čemú? Za kóga? — Dobro je védel, za kóga; motil se ni več, dasi ni védel vsega, kar se je

godilo za njegovim hrbtom v najbližnji sosêščini. Vročina in mraz sta ga obhajala, in niti besedice ni mogel ziniti. Najrajši bi planil in potrgal z žene vso to potrato; ali za to je bil preslab. Saj vémo, da je bil sploh prešibek, in prav ta njegova slabost je provzročila, da je smela njega žena prezirati vse zakonske in društvene vezí ter se kakor omamljena udajati vsakeršnemu poželenju. Bolj nego kdàj je čutil Lovro to svojo slabost in — zopet se ji je udal.

»No, kaj se ustavljaš?« zakliče mu Klotilda; »voz že čaka, zadnja bi le ne hotela biti.«

Lovro se molčé vrne v svojo sobo po plašč; v tem hišna gospé obuje vrhne čevlje, teta pa ji čez ráme ogrne dragoceni kožušek. Sedaj gré hišna z lučjo naprej svetit po stopnicah in po vêži; za njo pa stopa varno Klotilda, držèč z levico zadnji konec svilenega krila, da se ji ne vleče po tleh. Poslednji je Lovro, žalosten in potrt, kakor bi šel na morišče. Vrhu hodníka je stala teta in zadovoljno gledala za njima, v svesti si svojega vpliva. Smehljaje se je nekaj zašepetala stari kuharici, ki je tudi zrla za gospôdo, sicer molčé, tem več pa zamišljena. Zdelo se ji je, da med gospó in gospodom le ni, kakor bi moralo biti, in tiho se je vrnila v kuhinjo.

Na strelišči je bilo že vse polno, ko sta se pripeljala Mrak in žena. Bilo je ravno pred začetkom novega plesa. Godci so že napenjali strune in poskušali glasove, plesa željni gospodje in gospodiči pa so se živahno sukali okolo nališpanih gospâ in gospodičin ter jih prosili »jedenkrat na okolo«. Tù se kakor kraljičina v bajki pri vratih pokaže Klotilda v vsem sijaji svojem. Izpustila je obleko, da se je šumèč vlekla za njo; z levico se je na lahko oklenila možá, v desnici pa je držala dragoceno véternico in se pahljala ž njo. Moški in ženske se zdajci vsi ozró proti vhodu, in vsak gleda z drugim čustvom ta v Ljubljani nenavadni sijaj. Neizkušene mlajše déklice kàr strmé, starejše ji zavidajo, a gospé se pomembno spogledujejo in se umejo. Částniki, nje kavalirji, bili so vsi na plesišči, in sedaj je bila njih dolžnost, da se poklonijo »kraljici« svoji. In res, kakor bi trenil, prihité iz vseh kotov, in začnè se pogajanje za četvorke. Ona se jim sladkó nasmiha, ali ne obljubi se nobenemu, zakaj pravega še ni med njimi.

»Gospodje, preljubeznivi ste,« upira se Klotilda, da bi se ne prehitela, »vsi zajedno ste se oglasili, da res ne vém, kdo je prvi, žalila pa ne bi nikogar rada.«

»Jaz sem prvi,« oglasí se Ahnenfels, ki se je nekoliko zamudil pri neki prejšnji znanki, »prva četvorka je že mêni oddana.« Ta hip stopi pred Mrakovo ženo in ji ponudi rokó, da se oklene vánjo in

pod njegovim varstvom delí milosti ostalim kavalirjem, katerim se po vrsti obljubi za vso noč.

V tem zazvené glasovi hitre polke. Ahnenfels se prvi zavrtí s Klotildo in šine ž njo po dvorani, predno se morejo drugi zvrstiti za njima. Gospodje in gospé strmé v plesalko, ki z bliščečo svojo opravo jasno kaže, da hoče biti kraljica nocojšnjemu plesu. V svesti si svoje zmage dvigne Klotilda ponosno glavo, in le sedaj in sedaj ji okolo rdečih ustnic zaigrá ljubek nasmeh, kadar ji Ahnenfels s kakovo besedo obudí sladkih čustev. Ali takoj se izraz nje obličja zopet izpremení, kadar se plesaje zasuče mimo žene, v srci svojem nič menj hrepeneče po slavljenem Ahnenfelsu nego ona. Najrajši bi jo kàr prebodla z očmí, pa jo prezirno omeri, kakor bi hotela rêči: »Zaman se trudiš; jaz sem ga osvojila, moj je, mêni se mora klanjati in mi biti pokoren kakor suženj srca mojega!«

Lovro vsega tega ni videl in niti ni hotel videti; saj ni bil več takó neizkušen kakor takrat, ko jo je prvikrat privêdel na strelišče ter nje kavalirjem stiskal roke in jim napijal s šampanjcem. Danes je bilo vse drugače. Ko je stopil ž njo v dvorano in so jo obsuli častniki, izpustila je hitro njega roko, češ, »ne potrebujem te več«, in vse drugače se je oklenila Ahnenfelsa. Mraka je bilo sram samega sebe; šel je v gostilniško sobo, poiskal si nekoliko starejših meščanov in sédel médnje. Ves razburjen ni védel, kaj bi začel, pa si je naročil buteljo dobrega vina, da bi v njem potopil črne misli.

»Gospod Mrak, čelo se vam nocoj nekamo preveč ujema z imenom,« reče mu prvi sosed pri mizi, dober pošten možiček, ki bi za ves svet ne razžalil nikogar. »Vidite, to je zató, ker ste prišli prevred med nas. Mladí ste še, pa bi morali še poskočiti in se sukati po dvorani.«

»Kaj hočem, ko ne plešem,« zavrne ga Lovro.

»Ko bi imel jaz táko lépo ženo, kakor jo ima gospod Mrak, na stara svoja leta bi se učil plesa,« oglasí se drug meščan, sedèč kraj prvega.

Vsa druščina, kolikor je sedí pri isti mizi, začnè se zanimati za Mraka. Nekateri ga sočutno pogledujejo, ker se jim smili, drugi pa si nameżikujejo in se skrivàj rogajo. Na konci dolge mize reče nekdo bolj natihoma:

»Mrak že pleše, ali takó, kakor mu ona gode.«

»Kaj ste rekli?« vpraša gospod srednjè moške dôbe, ki je ravno prišel iz dvorane in sédel h govorniku,

»I no, rekel sem, da Mrak pleše, kakor mu ona gode.«

»Pleše, pleše,« pritrdi prišlec, »ali ne bode plesal dolgo.«

»Zakaj ne?«

»Zakaj? — Zató ker opeša, pa se mu zvrtí v glavi. Zgrudil se bode v brezdno, iz katerega se nikdar več ne vzdigne.«

«Prijatelj, danes govorite v podobah.«

»Ali te podobe so jasne. Gledal sem v dvorani ta sijaj in to potrato. Saj se tudi druge lišpajo, zlasti če so mladé in lepé. Toda Mrakova žena preseza vse mere; to ni več ne lepó, ne spodobno. Moški imajo danes le zánjo očí; kàj takšnega še nismo videli v naši oskromni Ljubljani. Prvi hip so kàr vsi ostrmeli, sedaj pa že mirno razsojajo ta prikaz. Kdor umeje takšne stvarí, računja, koliko stane vse to; drugi poudarja nravno stran tega zakona. Da ste videli, kakó se je hitro otresla možá in kakó je z bliskajočimi očmí privlekla k sebi Ahnenfelsa; kakó se ga je strastno oklenila in ga držala, kakor bi hotela očito pokazati, da ga ne izpustí več.«

»Hahaha!« zasmeje se starejši gospod, »Ahnenfels je zvit; ta je že marsikatero zbegal, ali skoro se naveliča vsake, pa si poišče druge kakor metulj, ki leta od cvetice do cvetice in iz vsake posrka nekoliko medú. To vam rečem, Ahnenfelsa niti Mrakova ne obdrží.«

»Kaj!« odgovorí mu prvi in se nasmeje kakor zvedenec v takšnih rečéh, »Ahnenfels je izgubljen; Mrakova žena ugonobí njega in možá in sámo sebe. Le potrpite, učakamo še čudnih dogodeb!«

(Dalje prihodnjič.)

Pri vodnjaku.

Ženica z vedrom v roki
K vodnjaku je prispela,
Zajela vôde čiste,
Takó mi pôtlej dela:

»Let dôkaj že prihajam,
Odhajam z vedrom v roki,
A nikdar ne izprazni
Vodnjak se ta globoki.«

In k dômu od vodnjaka
Ubrala je korake,
Za njo sem gledal, tiho
Besede rekel take:

Zajemam vedno upe
Iz srca globočine,
A vènder vir mi upov
Nikoli ne premine . . .

Rástislav.

Lisjakova hči.

Povest. Spisal **Josip Starè.**

XI.

(Dalje)

Lovro je nastavljal ušesa, ali miza je bila dolga, in motilo ga je tudi glasno govorjenje bližnjih gostov, zató je ujel le posamezne besede. Toda čul je venderle toliko, da je ugenil ostalo. Grozne misli so mu rojile po glavi, in snoval je strašne naklepe, kakó se osveti. Précej pa je zopet čutil svojo slabost, ki mu ne bode dala zvršiti storjenega ukrepa; zametaval je osnovo za osnovo in umišljal kàj novega. Pri tem je vsak čas zvrnil váse kozarec rmenega vina in ko je izpraznil prvo steklenico, naročil je drugo. Razdražena kri mu je šinila v glavo, da je bil ves rdeč, v medlih očéh pa nisi videl drugega nego silno žalost in brezupnost. Nič se ni mogel udeleževati pomenkov svojih sosedov, le časih je kratko odgovoril in zopet je umolknil. Polagoma se je izpraznilo poleg njega. Stari možiček je šel domóv, drugi so se vrnili v dvorano, nekoliko pa se jih je spravilo h kvartam.

V tem prisede k Mraku nov gost, trgovec, s katerim sta si bila davna prijatelja. Nekdaj je služil pri rajnem Lisjaku in nekoliko predno se je Lovro oženil, ustanovil se je sam záse.

»Nikar ne bodi takó silno žalosten,« povzame prijatelj.

»Žalosten,« ponoví Lovro in se bridko zasmeje, »ali naj bi bil morda vesel sramote in nesreče svoje?«

»Ne rečem, da ne; vesel ne moreš biti, ali ti si mož, ti si gospodar, pa bi moral lahkoumno ženo nekoliko brzdati. To je tvoja dolžnost, ki jo imaš do sebe in do nje. Tvoja dobrota ni vredna ničesar, ugonobí vaju še oba.«

»Oba,« pritrdi Lovro.

»Ali človeku ni sméti obupati,« hrabrí ga tovariš. »Še je čas, da odvrneš veliko nevarnost, ki pretí zakonski tvoji sreči in — trgovini. Sevéda, sedaj bode teže, nego je bilo iz početka. Preveč si popustil brzde. Sramota je že očita, in človeku se kàr gnusi, kaj počenjata.«

»Kdo?« vzkrikne Lovro, v katerem kar kipí od jeze in od vina.

»Ali še vprašaš? Kdo drug nego Klotilda in Ahnenfels!«

»Hm, ali je to res kàj takó groznega, če ž njo pleše in se ji laska in da se ji časih pridruži na izprehodu? Saj Ahnenfels takisto odlikuje tudi druge,« zagovarja Mrak ženo svojo zoper svoje prepričanje.

»Drugim se sedaj ne laska več, ali pa le toliko, kolikor zahteva splošna uljudnost,« zavrne ga prijatelj.

»Ne umejem te,« reče Lovro v zadregi.

»Jaz tebe še menj. Ali res ne véš ničesar, ali se le delaš, kakor bi bil gluh in slep?«

»Prijatelj, nikar me ne muči s takó skrivnostnimi besedami,« huduje se Lovro; »nič mi ni zoperneje od tistega sumničenja, ki se oslanja na babje klepetanje in obrekovanje.«

»Nikar se ne jézi, Lovro,« mirí ga prijatelj ljubeznivo; »praznega obrekovanja tudi jaz ne poslušam, niti ne verjamem; ali kar se godí za tvojim hrbtom, to je preveč, to moraš zvedeti, in če zvéš prej, bolje bode.«

Lovro ni védel, kaj bi mu odgovoril. Razburjen od raznih strastij je bil ves potrt. Nekoliko umolkne in gleda prédse v kozarec, takoj pa zopet povzdigne glavo, pogleda prijatelja in ga naprosi:

»Povej mi vse, kar véš, da je res. Resnica je trpka stvar, ali bodisi, čuti jo hočem.«

»Vidiš, Lovro, najbolj si se opekel, ko si Brigito zopet pustil čez prag dóma svojega. Stari Lisjak je bil tudi dober človek, toda bil je pravičen in oprezen, pa je dobro védel, zakaj je to čárovnico — oprôsti mi nelepi priímek — zapodil iz hiše.«

»Teto Brigito?« ponoví Lovro in še radovedneje uprè očí v prijatelja.

»Prav teto Brigito mislim,« pritrdi mu tovariš, »ona je za mešétarico med Klotildo in Ahnenfelsom; ona ima ves ta greh na vésti.«

»Kakšen greh?« vzklikne Lovro in plane kvišku, očí pa se mu zaiskré, da bi bilo človeka kàr groza.

»Umíri se, Lovro,« tolaži ga prijatelj; »nisem se izrazil dobro. Po stari naši veri in po vsakdanji moji pameti je greh, če se zakonska žena preveč bavi z drugimi moškimi. Dokazati ne morem ničesar, ali

vsa Ljubljana govorí o prevelikem prijateljstvu Klotilde in Ahnenfelsa. Ne da bi se ji on samó laskal in jo odlikoval na javnih mestih in izprehodih, Klotilda celó —«

»Kaj celó —?« ustavi ga Lovro in kàr puha od jeze in nepotrpežljivosti. »Hitro mi povej vse, jaz ne prebijem delj!«

»Bodisi; Klotilda zahaja k njemu.«

»Kaj? — K njemu zahaja?« izjeca Lovro ves onemogel, »to ni mogoče!«

»Saj se sam lahko prepričaš. Malone vsak večer imajo pri teti Brigiti sestanke, kvartajo se in kratkočasijo, ne da bi zagrnili óken. Čudim se, da jih še nikoli nisi videl; iz tvojega stanovanja se mora vse videti, zlasti ker so tvoja okna nekoliko višja.«

»Pri — teti — Brigiti — sestanke!« zajeca Lovro in prime prijatelja krčevito za róko, »sestanke imajo, in jaz ne vém tega!«

»Saj vender véš, da stanuje Ahnenfels pri teti Brigiti?«

»On da stanuje tam? Od kdaj?«

»Odkar se je Klotilda vrnila iz toplic.«

Lovro ga bistro pogleda, kakor bi se nečesa spomnil, potem pa globoko vzdihne:

»Oh, te nesrečne toplice! Vse je bilo dogovorjeno in naročeno, jaz pa sem se dal preslepiti!«

Nató zopet umolkne in se zamisli. Nihče bi ne popisal, koliko je trpel. Saj trpí slab in mehak človek tem več, ker vse zakoplje v sebe in si ne more dati duška z odločnim dejanjem.

Lovro se je zopet zatajil; nekoliko ga je že omamilo vino, s katerim je zalival skrbí, nekoliko mu je prigovarjal prijatelj, naj se nikar ne prenagli, ampak naj potrpí in počaka pravega časa; morda ženo le še odvrne s krivega pota.

In res, Lovro se je premagal. Dasi je bil slab, v trpljenji je bil močan kakor malokdo takó zvanih odločnih značajev. Nič ni priganjal žene, da bi šla domóv, ampak ostal je na strelišči, dokler se ji je ljubilo. Prijazen sicer ni bil, vender ni bil niti hud niti čmeren, ampak tih in resen, kakeršen je bil sploh, odkar je pustil ženi nje trmo in lahkoumnost. Takó ni nihče niti opazil, da ga je pretresalo kàj nenavadnega.

XII.

Drugo jutro je prišel Mrak ob navadni uri v prodajalnico, njega žena pa je spala pri zagrnjenih oknih in sanjála do malo pred póldne. Skoro po obedu je prišla teta na pomenek. Izpraševala je bratranko, kakó je bilo, in ji pripovedovala, kar je čula po mestu o sinočnjem

plésu. Ostala je pri južini in šele ko je hišna pogrinjala za večerjo, vstala je in zbežala domóv, kakor bi jo pekla vest in bi se bala srečati Lovra, katerega se je zmiraj ogibala. Lovro je v tem iz prodajalnice že večkrat skrivàj pogledal čez ulice na Brigitina okna, ali bilo je vse temno. Prišedši k večerji, našel je ženo še v jutranji obleki, po kateri je sodil, da niti ni bila z dóma. Drugi dan zvečer je Lovro iz nova čakal in gledal čez ulice, ali Klotilda je šla v gledališče, in zopet so bila okna pri teti temna. Tretji večer je imel mnogo nujnega opravila in se je popolnoma zamislil v pisanje, da bi bil malone pozabil préže. Šele ko je zapečatil zadnje pismo, stopil je kakor slučajno k oknu, pogledal čez ulice in videl — pri teti Brigiti vse razsvetljeno.

Bridko mu je bilo pri srci; ničesar ni videl, ne slišal in skoro da ni čutil samega sebe. Kri mu je zastajala, in obledèl je kakor smrt. Ko se je zopet zavédel, rekel ni nikomur nì besedice, ampak tiho je šel po stopnicah v svoje stanovanje. Hišna se je čudila njega prihodu ob tej uri in mu je hotela posvetiti; ali hotel ni luči niti koga poleg sebe; zató je postrežno deklo kàr zapodil nazaj v kuhinjo. V temi je šel popolnoma sam v sprednjo sobo k oknu in gledal čez ulice. Tresel se je po vsem telesi in stiskal pestí.

»Klotilda! Klotilda!« zaklical je večkrat brezupno, »takó mi vračaš veliko ljubezen!«

In zopet je umolknil in neprestano gledal skozi okno. Kaj je videl? Pri mizi so sedeli Klotilda, teta, Ahnenfels in še nekov častnik. Kvartali so, smijali se in bili dobre volje. Brigita in neznani častnik sta igrala nekam mirneje in pazneje, Klotilda in Ahnenfels pa se nista nič kàj menila za kvarte in sta bila zeló razposajena. Vedno sta se lovila z očmí, ali pa si pod mizo stiskala roké; sedaj ji je robec padel na tlà, in oba zajedno sta segla po njem ter se nagnila pod mizo; sedaj sta se zopet smejé povzdignila in razmišljeno dalje metala kvarte. Brigita ju je posvarila, ali še bolj sta se smijala in grohotala. Ko sta se pa teta in častnik zopet zagledala v kvarte in kakor bi se bila nekoliko sporekla, nagnil se je Ahnenfels predrzno proti Klotildi in jo poljubil.

Lovro je vse to gledal in gledal, in čimdalje bolj je kipelo in utripalo v dobrem njegovem srci, katero mu je takó neusmiljeno ranila zakonska žena. Napósled že ni mogel več stati, sédel je v naslanjáč in se zamislil. Ponavljal si je v mislih vse dogodke zakonskega življenja, in marsikaj mu je bilo jasno šele sedaj. Naslonil je trudno glavo na blazino, toda omamna vonjava mu je pričala, da je tù ne-

koliko prej slonela žena njegova. Prav živo se je spominjal Klotilde in čutil, da se v njega srci še ni utrnila iskra ljubezni. Oberóč si je zakril obraz in bridko zajokal zaradi velike nesreče svoje. Razjokal se je, in bilo mu je toliko lože, da je mogel zopet misliti.

»O, saj bi se ona morda še vrnila k mêni, če bi ne bilo njega!« takó se je tolažil, in prevzela ga je silna želja po osveti. »Ali kakó? Jaz se ne morem boriti z vojakom,« reče sam v sebi in zopet in zopet premišlja, toda vsako misel zopet zavrže.

Napósled vstane, pokliče hišno, naj mu prinese luč, in jo potem odpravi iz sobe. Nató se preobleče kakor za pot, vzame iz skrivnega predalčka listnico, dene toplo kučmo na glavo in se ogrne z velikim širokim plaščem. Poišče še nekaj stvarij in med drugim vtakne za pas nóžnico z ostrim turškim nožem. Jedenkrat še se ozrè po sobi; tù in tam mu obtičé očí na dragocenem spominu, in vse mu močno gane mehko srce.

»Dovòlj te občutnosti!« reče sam v sebi in gré z dóma. Hišni se ni zdelo to nič čudno, saj je često pred večerjo ogrnil isti plašč in se šel nekoliko izprehajat. Hlapec ga je tudi videl, pa se je čudil le temu, da ni šel gospodar v prodajalnico kàj pogledat in da tudi njemu ni naročil ničesar, kakor mu je bila sicer skrbna navada.

Lovro niti sam ni védel, kaj prav za prav namerja; gnalo ga je na zrak in v samoto, zató je šel. Dasi so starinske mestne svetilnice svetile le slabo in je bilo ljudij le še malo zunaj, Mrak se je vender ogibal vélikih ulic, da bi koga ne srečal. Krenil je po postranskih stezah proti Ljubljanici ter se ob vôdi izprehajal in se hladil. Šel je do sladkornice in še dalje ter zašel popolnoma iz mesta na polje, kjer se mu ni bilo bati, da bi ga videla živa duša. A bila je tudi temna noč, da ni videl niti pota pod nogami, ampak le čutil ga je, zakaj ko je le nekoliko stopil v stran, pogreznil se je v debel sneg. Napósled že ni mogel dalje; pot je bila le še slabo utrta steza, ki bi jo moral dalje stopaje sam zgaziti. Obrnil se je torej in se počasi brez pravega namena vračal proti mestu. Črne misli so se mu drevile po vroči glavi.

»Ubil bi ga,« rekel je sam v sebi; »v Ljubljanico bi ga treščil, ko bi zdajci stopil prédme!«

Toda njega mehkočutno srce se je takoj zgrozilo takšnega hudodelstva; njega pobožna duša se je spomnila pravičnega Sodnika v nebesih, in zopet se je udal trdi usodi in zopet je trpel in trpel, da ni mogel bolj. Ali skoro je iz nova vzkipela silna želja po osveti, in neprestano sta se v njem borili pobožna udanost in razburjena strast.

V takem duševnem bóji je taval dalje; sedaj se je ustavil, sedaj zopet stopal nekoliko korakov dalje. Prišel je do šentpeterskega mósta in že je preudarjal, ali bi ne krenil na drugo stran, toda premislil si je in šel dalje ob Ljubljanici proti mesárskemu môstu. V tem se mu je dozdevalo, da čuje od daleč škripanje snegá pod moškimi koraki. Nekoliko postojí in nastavi uhó — res, ne moti se, nekdo prihaja. Še bolj posluša in čuje tudi rožljajočo sabljo.

»Kaj, ko bi bil on!« vzklikne zadovoljno, in grozna misel ga prešine. Strast mu prikipí do vrha; vse prejšnje blažje in pobožne misli se ne ganejo; vse je zadušilo neznano hrepenenje po osveti. Krotki Mrak ne pozná več samega sebe; odločen je in drzen kakor še nikdar. Minila ga je prirojena slabost in mehkost; čutil se je drugega. V stran stopi, seže za pas po turški nož in preží, kakor preží divja zver na svoj plen.

Rožljajoča sablja se čuje čimdalje bliže; izvestno prihaja částnik; in res, Ahnenfels je. Počasi stopa in mrmrá napev znane razkošne pesmi. Lovro ga spozná po glásu, nekoliko pa tudi po visoki rásti, kolikor vidi v temni nôči. Strast ga prevzame zdajci takó silno, da je kakor blazen. V tem pride Ahnenfels tik njega, ne da bi videl nevarnega nasprotnika. Kakor bi trenil, plane Lovro nánj, prime ga za vrat, trešči ga ob zemljo in mu porine turški nož med rebra.

»Ojoj!« zakričí Ahnenfels in se zgrudi . . .

XIII.

Ko je šel Lovro Mrak z dóma, nádejali so se pôsli, da se vrne do večerje; ko ga pa le ni bilo, skrbelo jih je in nepotrpežljivo so čakali trgovski pomočniki, da bi se vrnila vsaj gospá; vender tudi nje ni bilo dolgo. Napósled je prišla nenavadno dobre volje.

»Kàj še niste šli večerjat?« vpraša hišno; »saj veste, da me ni treba nikdar čakati.«

»Toda niti gospoda ni domóv,« opravičuje se hišna.

»Ni ga domóv?« začudi se Klotilda, vender ne da bi je bilo kàj posebno skrb za možá. Po večerji naroči hlapcu, naj pazi, kadar bi gospod pozvonil, da mu pojde odpirat. Sáma pa se ni brigala delj, ampak ker ni védela, kaj bi počela od dolzega časa, šla je spat.

Hlapec je bedèl dolgo, toda ko le ni bilo gospoda, legel je kàr oblečen na posteljo, da bi hitro poskočil, če bi pozvonilo. Trdo je zaspal in se vzbudil šele ob navadni uri, ko mu je bilo vstati. Skrbelo ga je, če morda ni slišal, ko je gospod zvonil, in povpraševal je po vsi hiši, toda nihče ni čul ničesar.

Kakor vsak drug dan so pri Mrakovih tudi to jutro ob navadni uri odprli prodajalnico; ali pomočniki in pôsli so bili žalostni; vse je skrbelo, kaj je z dobrim gospodom. Jedina Klotilda si ni belila glavé, nego sladko je spala in še slaje sanjala, dokler se ni nasitila tudi spanja. Ko se je po osmi uri vzbudila in zapazila kraj sebe prazno in poravnano posteljo, pozvonila je hišni, da je odgrnila okna, nató pa jo je vprašala po gospodu.

»Nič ga ni bilo domóv in tudi v prodajalnico ga ni,« odgovorí hišna žalostno, ne da bi se ozrla po gospodinji ali da bi ji želela »dobro jutro«, in zopet odide iz sobe, ko ji gospá ne naročí ničesar.

Klotilda se je iz prva nekoliko nasmijala, potem pa je bila venderle radovedna, kaj je z Lovrom. Ugibala je to in óno, toda ničesar si ni domislila, kam bi bil šel. Pustila je torej premišljanje, zrla prédse in zopet sanjala razkošne svoje sanje.

V tem nekdo naglo potrka na vrata in jih takoj tudi odprè in zaprè. Bila je teta Brigita. Na obrazu se ji je poznalo, da ne prinaša veselih novic; tudi se ji je jako mudilo, zakaj bila je vsa zasopla.

»Dobro jutro, Klotilda; kàj si še v postelji?« vpraša kàr v jedni sapi.

»Dobro jutro, teta,« odzdravi lahkoumna bratranka mirno; »še sem v postelji, saj se mi nič ne mudí; dan bode itak še predolg do večera.«

»Klotilda, hitro vstani in obleci se! On bi rad govoril s teboj.«

»On? Kdo je to?« vpraša Klotilda, ne da bi kazala kàj skrbí ali strahú.

»Kdo drug nego Ahnenfels«, odgovorí teta, »ponôči se je na pol mrtev privlekel domóv. Suknjo je imel krvavo, in strežnik je moral zdajci iti po vojaškega zdravnika, ki mu je rano izpral, obezal in mu naročil, da mora ostati v postelji; ali dodal je, da ni nič nevarnega. Prav hitro so ravnali, in zdravnik me je rotil, da ne zinem proti nikomur niti besedice, sicer bi utegnil gospod nadporočnik imeti sitnosti. Prevzela sem skrb za postrežbo in ko sem bila zjutraj v sobi, rekel mi je Ahnenfels, da bi rad sam govoril s teboj.«

Sedaj šele se Klotilda vzdrami iz svoje lenosti. Zdajci plane kvišku in v postelji sedé strastno zgrabi teto za róko ter gleda srdito vánjo, kakor bi bila ona kriva vsega, kar je ravno poročila.

»Ahnenfels — ranjen?« izjeca napósled in čaka, da ji teta iz nova potrdi grozno novico.

»Ranjen,« potrdi teta, »sevéda je ranjen, ali nevarno ni.«

»Teta, pojdite domóv in recite mu, da pridem prav skoro.«

»Takoj grem; ali prosim te, podvizaj se,« naroči ji odhajajoča Brigita, ki v silni radovednosti svoji ne more učakati, da bi zvédela, kdo je provzročil Ahnenfelsovo nezgodo.

Klotilda hitro vstane in pozvoní hišni, da jo pomaga oblačiti. Mudilo se ji je, zakaj bila je še radovednejša od tete.

»Saj skoro ni drugače mogoče,« mislila si je, »nego da sta se ponôči sešla. Ali kje? Kakó? To bi rada védela. Da bi mehki in slabi Lovro koga pozval na dvoboj, to ni mogoče. Tudi je bil Ahnenfels popolnoma miren in vesel; niti najmanjšega znamenja ni bilo, da bi razodevalo kàj skrbí. In ko bi se bil tudi hlinil in premagoval, odhajaje bi bil izvestno kàj ovadil s pomembno, skrivnostno besedo!«

Dasi se je Klotildi res mudilo, oprave svoje le ni zanemarila. Prav skrbno se je počesala, hišna pa ji je morala v tem prinesti tri obleke na ogled, predno se je odločila. Že je bila oblečena in še se ni mogla ločiti vélikega zrcala, v katerem se je ogledovala na vse strani. Notranji glas ji je rekel, da bi utegnil biti denašnji sestanek z Ahnenfelsom usoden zánjo. Prav danes mu mora biti po godi; prav danes ga mora očarati. Ko je sodila, da je vse v redu, vzela je čist robec in vlila nánj nekoliko kapljic najdragocenejše vonjave. Bila je opravljena kakor gospá, ki se je namenila v imeniten posèt.

Prišedši k teti, ozrla se je Mrakova žena še jedenkrat v zrcalo in si tù in tam še kàj popravila. Zadovoljna je bila sáma s seboj in si mislila:

»Lepa sem; kósam se lahko z vsakim dekletom.«

Nató potrka na vrata v sosedno sobo, in ko ranjenik s slabim glasom pozove »Noter!«, stopi čez prag. Kàr najljubezniveje se mu nasmeje in ga stopaje k postelji pozdravi:

»Prezanimljive novice čujem. Ako smem zvédeti, kdo li je srečna Helena, za katero je tekla dragocena tvoja kri?«

Ahnenfels se ji pomembno nasmehne in ji ponudi, naj séde na naslanjáč kraj postelje, strežniku pa namigne, naj gré iz sobe. Ona séde, Ahnenfels pa seže po nje roki, s katero si Klotilda v popolnoma novih rokavicah naravnava gube široke svoje obleke, strastno jo stisne in poljubi ter zopet umolkne.

»Viktor, danes si silno sentimentalen; takšnega te še nisem videla. Torej, kdo je Helena?«

»To si ti, srce moje!« šepne Ahnenfels.

»Jaz?« začudi se Klotilda, dasi niti ni pričakovala drugega odgovora; »toda s kom si se moral boriti, da si otél mojo čast?«

»Z nikomer,« zavrne ranjeni častnik kratko in povesi očí, da mu je videti na obrazu, kakó mu nekaj ne prija pri tej sitni stvári.

»Z nikomer?« ponoví Klotilda in ostrmí, »in vender je tekla tvoja kri záme. Tega ne umejem, hitro mi razjasni to uganko.«

»Dobro si rekla, uganka je to, katere še sam nisem rešil do dobra. Ti mi utegneš dati nekoliko pojasnila, in prav zató sem te prosil, da bi se potrudila k mêni.«

»Govôri, govôri,« sili Klotilda, »strašna mi je negotovost, a nekaj se mi dozdeva. Mojega možá od sinoči ni domóv.«

»Bil je torej le on; nisem se motil,« reče Ahnenfels počasi, zopet umolkne in se zamisli.

Klotilda je vsa razburjena od nasprotnih čustev. Pred njo leží mož, ki ga strastno ljubi, mož, kateremu je žrtvovala poštenje, za katerega je poteptala vse ozire društvene dostojnosti ter drzno in lahkoumno raztrgala svete zakonske vezí. Ali ta mož leží ranjen po tistem, ki jo je ljubil nad vse; po tistem, ki se je trudil noč in dan, da bi ji izpolnil želje in da bi ga potem ljubila tudi ona; po tistem, ki ga ni zaslepila nje telesna lepota, ampak ki je imel do nje višjo, plemenito ljubezen; ki jo je ljubil zató, ker jo je ljubil, ne da bi sam mogel rêči, zakaj jo ljubi. Tega možá bi Klotilda rada črtila in ves žolč bi izlila nánj; ali zopet se ji je smilil, ko se je spomnila, koliko je trpel zaradi nje, in Bog vé, koliko trpí tudi sedaj. Čutila je, da je prav ona kriva dvojnemu trpljenju; in gotovo, da trpí ubežnik huje nego ta, ki leží pred njo na mehkih blazinah in je morda niti ne ljubi takó, kakor bi želela. Takšne misli so se ji vrtile po glavi, in bila je žalostna. Vsa nemirna prosi:

»Viktor, povej mi vse, kakó je bilo in kaj se je zgodilo, da si ranjen. Prosim te, govôri in ne zamolči mi ničesar. Zaklinjam te na brezkončno ljubezen, povej mi vse!«

Ahnenfels jo osuplo pogleda; tudi njega obraz razodeva razna čustva. Ljubil je to ženo, to je bilo res; ali ta ljubezen se je porodila iz grešne poželjnosti in iz tistega nečimernega ponosa, da je otél lépo ženo drugemu. Ali sedaj? Sedaj térja ta ljubezen žrtev in jih bode še terjala. Nekako tožno izpregovorí:

»Po večerji sem se hotel nekoliko izprehoditi in ohladiti, zató sem se napotil ob Ljubljanici proti šentpeterski vojašnici, kjer je imel moj tovariš službo. Sneg je naletaval, tiho je bilo, in od nikoder ni bilo čuti žive duše. V tem me nekdo zgrabí za vrat, vrže me na tlà in me sune z ostrim nožem, da zdajci omedlim. Skoro se zopet zavém. Čutil sem rano, hitro jo zamašil z žepnim robcem in zopet vstal. Bil

sem slab, vender sem se plazil dalje. Čutil sem, da rana krvaví, zató sem potiskal robec nánjo, kolikor sem mogel. Skrbelo me je le to, da bi me nihče ne zapazil. Stalo me je mnogo zatajevanja, da nisem pozval mestnega stražárja na pomoč. Ali bolje, da sem se premagal, zakaj sram bi me bilo zavratnega napada. Hvala Bogú, videl me ni nihče.«

»Toda ali véš za gotovo, da te je napadel moj mož?« vpraša Klotilda.

»Videl ga nisem, ker je bila temna noč; ali napadel me je takó nenadoma, da se niti nisem utegnil braniti; omedlel sem, predno sem spoznal, kdo je. Domóv gredé sem premišljal, in zdelo se mi je, da me je oplazil po lici s širokim plaščem, po glásu pa bi sodil, da je bil tvoj mož.«

»Sram ga bilo plašljivca!« vzklikne Klotilda; »iz zaséde je prežal na človeka in ga skrivàj napadel, nikar da bi moško stopil prédenj in ga pozval na bòj.«

„Krivico mu delaš! Lovro ni vojak, vajen ni orožju, in kolikor ga poznam, morali sta mu strast in jeza kàr prekipeti, da me je sploh napadel.«

»Zavratno!« vzklikne Klotilda zaničljivo, »in to bodi moj mož!«

»Umíri se, Klotilda, to ni več tvoj mož.«

»Pred svetom je.«

»Pred svetom? Ali je mož za svet ali je za srce?«

»Ne umejem te,« odgovorí Klotilda, katero so zadnje částnikove besede čudno pretresle.

»Koliko je hlimbe in laží med svetom! In žàl, tudi zakonov je mnogo le na videz. Le óni je pravi tvoj mož, h kateremu te vleče srce. Ti si Mraka odgnala od sebe, jaz pa sem te odkupil s krvjó; sedaj si moja, in jaz sem tvoj.«

Klotilda ne odgovorí ničesar, ampak skloni se nad posteljo, prime Ahnenfelsa okolo vratú in ga strastno poljublja. V tem začnè silno ihteti, in nje bridke solze kapljajo na čelo ranjenikovo. Tedaj se zopet vzdigne, séde v naslanjáč in si z robcem otira solze. Ali ne more jih osušiti; čimdalje več jih je.

»Klotilda!« pozove jo částnik ljubeznivo, »Klotilda, zakaj se jočeš, ali nečeš biti moja?«

Klotildo duší silna bridkost, da ne more izpregovoriti niti besede. Samó prikima mu z glavo, pa joče in si otira solze. Prav za prav pa niti sáma ne vé, zakaj joka. Ali je ginjena od prevelike sreče? Ali je je strah prihodnjosti? — Kdo bi védel!

Tudi Ahnenfels je čutil imenitnost tega trenutka; dobro je znal, da je stopil na razpotje življenja svojega; a bolje nego ona je takisto védel, kakó negotova je prihodnjost njena in njegova. Toda bil je mož, zató ni razodeval svojih čustev, nego rekel je odločno:

»Ohrabri se, Klotilda, pride še huje. Ljubezen ima tudi grenko stran, ljubezen terja tudi žrtev; pripravi se nánje.«

»Pripravljena sem na vse,« odgovorí Klotilda nekoliko mirneje, »samó povej mi, kakó se iznebim spon ljudskih predsodkov? Kakó se otmem vse te zoperne okolnosti, ki me veže z minulostjo?«

„Tù ne moreva ostati,« razlaga ji on; »ali tudi drugjé je človek vezan na zunanje oblike in zakone društva in države. Po tem sramotnem napadu ne morem več pasati sablje; posloviti se moram vojaščini, predno zvedó o tej moji dogodbi. Mlad sem še in trden, um imam bister, pa se že prebijem v svetu. Ako te je res trdna volja, deliti z menoj negotovo prihodnjost, vzamem te s seboj na Ogersko; tam prestopiva v drugo vero in se poročiva, da bodeš tudi po zakonu moja, kakor si itak po srci.«

Uprtih očíj posluša Klotilda naklep Ahnenfelsov, in ko dovrší, pokaže se ji zopet ljubek nasmeh na ustnih.

»Viktor,« reče mu srčno, »ne ločim se te več, pridi, kar hoče, tvoja sem in s teboj pojdem, ako treba, do konca svetá.«

»Oprôsti mi, Klotilda,« izpregovorí zopet Ahnenfels, »sedaj sem se spomnil, da bode treba rano izprati; pokliči strežnika.«

»Čemú strežnik, ko sem jaz tukaj!« zavrne ga Klotilda ponosno, sname rokavice, odveže klobuk in ga odloží. Nató pozove strežnika, naj prinese hladne vôde, sáma pa si zaviše rokave in se pripravlja, da bi stregla bolniku.

Teta Brigita je že jako nepotrpežljivo čakala, da bi kàj zvédela o Ahnenfelsovi nezgodi. Večkrat je nastavljala ušesa na vrata, ali ničesar ni umela, ker sta se menila natihoma. Le časih je ujela glasno besedo, ali to ji ni bilo dovòlj. Še radovednejša je bila, ko je čula Klotildo ihtečo in jokajočo; do cela pa se je vznemirila, ko ji je stara dekla povedala, da je šel Mrak sinoči z dóma in da ga še sedaj ni nazaj. V prodajalnici so bajè v stráhu, da se mu ni kàj pripetilo, in že so ga mislili zglasiti v mestni hiši, ali ne upajo se, ker bi to morala biti skrb njega žene.

Ko jo pride torej Klotilda z zavihanimi rokavi prosit, naj ji dá čist predpasnik, položí ji teta rôko na ráme in jo zaupno vpraša:

»Ali sta se borila?«

»Nista se,« zavrne jo Klotilda, »ampak Lovro je prežal nánj in ga napadel z nožem. Toda prosim vas, teta, ne zinite proti nikomur nì besede o tem, dokler Ahnenfels ne uredí svojih pisem.«

»Kakšnih pisem?« vpraša teta radovedno.

»Sedaj ne utegnem,« odreže se Klotilda, »samó molčite, pozneje vam povém vse. Hitro mi dajte predpasnik.«

Nató je vzela Brigita iz predalnika čist predpasnik, Klotilda pa je ž njim skočila nazaj v částnikovo sobo.

XIV.

Klotilda se je pri Ahnenfelsu do cela udomačila in mu stregla, kakor ni nikdar stregla zakonskemu mòžu. Opóldne niti ni več hodila domóv, ampak dala si je čez ulice nositi jedí za dva, da sta z Ahnenfelsom skupaj obedovala. Teta Brigita je vsak čas hodila sèm, da je kàj naročila ali kàj prinesla z Mrakovega dóma. Hodila je rada, da je mogla pozvedovati o izgubljenem gospodarji. Toda ničesar ni zvédela pravega, dasi se je že po vsi Ljubljani raznesel glas, da je Mrak izginil. S policije so poslali v prodajalnico vprašat, ali ga res ni domá in ali se kdo kàj domišlja, kam bi bil utegnil iti. Toda nihče ni védel odgovora, saj niso pomnili, da bi bil Mrak kdàj kam odpotoval. Iskali so ga po Ljubljanici, če ni morda utonil; ali vse iskanje je bilo brez uspeha; pa tudi drugjé ni bilo najti niti najmanjšega sledú, ker je tisto noč zapadel debel sneg in vse zamétel. Prav to je bil vzrok, da se ni kàr nič zvedelo o krvavem napadu na poljanskem nasipu. Tudi Brigita je znala brzdati svoj jezik in je molčala. Da je Ahnenfels bolan in da je Klotilda vedno pri njem, tega ni bilo môči skrivati, ali nikomur ni prišlo na misel, da bi utegnila biti njega bolezen v kakovi zvezi z izgubljenim trgovcem Mrakom, o katerem so védeli vsi ljudjé, da je miren in dobrodušen mož.

V tem se je vreme ujužilo in sneg je po malem skopnel. Tedaj se je nekemu gospodu, ko se je izprehajal na poljanskem nasipu ob Ljubljanici, nekaj zasvetilo, in radoveden je s palico razbrskal sneg. Kar ostrmí, ko ugleda turški nož in okolo njega krvavo sled. Takoj pobere nož in ga odnese na policijo. Tù so že nekaj sumili, in sedaj jih je krvavi nož le še bolj utrdil v njih mnenji ter jim pokazal pot za daljno iskanje. Policijski komisár je še tisti dan pozval Klotildo prédse in jo vprašal, ali je kdàj videla ta nož.

»Sevéda sem ga videla,« rekla je preprosto; »to je nož pokojnega mojega očeta; nekdaj ga je za spomin s seboj prinesel iz Turškega Broda.«

Dasi mu ni mogla Mrakova žena ničesar povedati, kakó je izginil mož iz hiše, to priznanje je dalo zvedenemu uradniku podlage dovòlj, da je preiskoval dalje. Takoj je naprosil vojaško oblast, da je po svojem sodniku dala zaslišati bolnega nadporočnika Viktorja Ahnenfelsa. Vestno sestavljeni zapisnik je jasno pričal, da je Lovro Mrak ranil častnika Ahnenfelsa, dasi je ta stanovito trdil, da ni spoznal napadnika. Vender pa o samem Mraku ni bilo ne duha ne sluha; le po turški nóžnici, katero so našli pod snegom blizu kolodvora, sodili so ljudje in policija, da je pobegnil Mrak po železnici.

Klotilda je hodila domóv le še spat, sicer pa je zmiraj tičala pri teti in Ahnenfelsu. Najrajši bi se bila povsem preselila k njima, ali po tedanjih nje nazorih ji ondu ni bilo prostora. Nekega jutra, ko se je zopet odpravljala k teti, poročil ji je prvi trgovski pomočnik, da bi rad govoril ž njo nekaj silno imenitnega, zató jo je prosil, da bi ga poslušala, predno pojde z dóma.

»Gospá,« rekel je pomočnik, »prvega bode treba plačati menic za več tisoč goldinarjev, a izkupljenega nimamo niti za polovico; kje naj vzamem denarja?«

»Kjer ga hočete,« zavrne ga Klotilda nejevoljno, »mêni ni bilo nikdar do prodajalnice in trgovine.«

»Ali sedaj bi vam vender moralo biti do njiju, zakaj če ne plačamo menic, moramo prvega dné meseca prodajalnico zapreti, ključ pa izročiti sodišču.«

»Vi mislite torej napovedati bankerot?« vpraša ga srdito Klotilda, katero je sedaj prvič zaskrbelo, kdo jo bode zalagal z novci in plačeval nje račune.

»Te pravice nimam,« pojasnjuje ji pomočnik, »sodišče odloči, kaj se stóri, ako do tjà ne bode gospoda nazaj.«

»Ej, pa zaprite,« odgovorí ona lahkomiselno, »hiša in kar je v stanovanji, to je moje, tega mi ne vzame nihče.«

»To veste vi bolje nego jaz,« dostavi pomočnik oskromno, potem nekoliko umolkne, ali vidi se mu na očéh, da bi ji rad povedal še nekaj, da se pa ne upa. Tudi Klotilda to zapazi in ga hrabrí:

»Ali bi mi radi še kàj povedali? Govorite! Mêni so takšne stvarí sicer zoperne, toda sedaj bodisi.«

»Povedal sem vam vse; drznil bi se vas opozoriti samó še na to, da je hiša vknjižena na ime gospoda Lovra Mraka, kolikor je mêni znano. Ali imate morda posebno pismo, da ž njim dokažete svoje lastništvo?«

»Pismo?« ponoví ona vsa srdita in je sedaj bleda sedaj rdeča od strahú in jeze. »Kaj treba mêni pisma; vsa Ljubljana vé, da sem jaz Lisjakova hči in da je bil to od nekdaj Lisjakov dom.«

»Bil je, bil; ali tudi trgovina je bila Lisjakova, in hiša je vedno podpirala kredit, ker je bilo imetje vedno skupno in je skupno prešlo na gospoda Mraka, Lisjakovega zeta.«

»Kaj vi umejete take stvarí!« zavrne ga togotno Klotilda, »ali bi me hoteli tudi vi poučevati? To si odločno prepovedujem. Bavite se s prodajalnico, mêne in hišo pa pustite na miru. Če se bode kdo hotel dotekniti, kar je mojega, najdem v Ljubljani doktorjev dovòlj, ki me bodo branili in mi oteli imetje.«

»Ne vém, kakó bode,« reče pomočnik, zmiga z rámeni in odide.

Ko je bila Klotilda zopet sáma, ni se utegnila jeziti na drznega pomočnika, ampak mislila je na prihodnjost. Prav za prav bi morala biti pomočniku celó hvaležna, da jo je opozoril na nevarnost, katera ji je res pretila od skoro gotovega trgovskega poloma. Zdelo se ji je, kakor da je na ladji, ki se utaplja, pa je mislila, kakó bi s te ladje pred potopom otela več ko mogoče. Iztikala je po vseh omarah in po vseh skrivnih predalčkih; pobrala vso zlatnino in druge dragocenosti ter vse po malem znosila k teti Brigiti. Bilo je takšnega drobiža za več tisoč goldinarjev, in za nekoliko časa bi odleglo. Tudi oblek in perila je pobrala in shranila pri teti, da bi bilo za »črne dni.« In baš ko je otela, kolikor se je dalo, prišel je polom. —

Zime še ni bilo konec, ali po nižavah je sneg hitro skopnel, in na razkriti trati so zrasli beli zvončki in rmene trobentice, ki nam še prej nego lastovke napovedujejo, da skoro napoči pomladanski čas. Zjutraj sevéda je na Ljubljani še ležala gósta megla, in šele malo pred póldnem so mogli prvi solnčni žarki posvetiti skozi okna in skrbnim materam naznaniti, da bodo popóldne mogle svoje otročiče peljati na izprehod, kjer se naužijejo čistega zraka.

Ob tem času, baš na tržen dan, bilo je po vélikem in tudi po Starem trgu kàj živahno gibanje. Po prodajalnicah so si ljudje kàr vrata podajali, in prodajalci so imeli premalo rók, da bi postrezali takó hitro, kakor je kdo želel. Le pri Mrakovih so praznovali; prodajalnica je bila zaprta; hlapec je od dolzega časa slonel pred vežnimi vrati in majal z rámeni, če so ga znane kuharice s trga gredé vpraševale, zakaj danes niso odprli. Skoro vsakdo, kdor je prišel mimo, obstal je in se čudil, da je ta najstarejša prodajalnica zaprta na tržni dan, ko je največ trgovine. Hitro se je raznesla novica po vsem mestu, in vsakdo je sodil po svoje o tem dogodku,

imenitnem za domačo ljubljansko razmerje. Preprosti ljudje so se čudil in si pripovedovali to in óno; trgovci pa so vedeli itak prej, da bodo pri Mrakovih morali zapreti, če se skoro ne vrne pridni gospodar. Sedaj so jedino ugibali, ali ostane po likvidaciji kàj gotovine ali ne. Sploh se ta dan v Ljubljani menda nista sešla znanca, da bi se ne menila o trgovinskem polomu Mrakovem. Bilo jih je, katerim je bilo žàl nesrečne žene, toda še več je bilo takih, ki so ji od srca privoščili, da bi tudi ona okusila grenkosti življenja. Mraka samega pa je vsak človek miloval in malokdo je dolžil njega, da je s svojo slabostjo in popustnostjo zakrivil svojo in njeno nesrečo. Starejši meščani so se pri tej priliki zopet spominjali rajnega Lisjaka, kakó si je z bistrim umom in neutrudno delujé pridobil tolikega bogastva; toda sedaj je v takó kratkem času vse pošlo po brezmerni razsipnosti razvajene in lahkoumne njegove hčere.

Isti dan je Klotilda na vse zgodaj vstala in se prav hitro zmuznila čez ulice k teti, da bi ne bila navzočna, ko bodo sodni ljudje iztikali po nje hiši in povpraševali po tolikih in tolikih rečéh, ki so ji bile od nekdaj zoperne. Kakor že delj časa, dala si je tudi danes prinesti obed k teti in se ni menila za to, kar se je godilo na očetovskem dômu. Le časih je nehoté pogledala skozi okno, in nekoliko čudno ji je bilo pri srci, ko je videla na delavnik prodajalnico zaprto.

Najteže je ta dogodek čutila stara kuharica Lenka, ki je bila še za rajnega Lisjaka kakor nekova gospodinja pri hiši. Prav takó je gospodinjila Lenka tudi potem, ko se je Klotilda omožila in so ji rojile druge muhe po glavi, nego da bi se bavila z domom kakor druge žené. Stara kuharica je morala skrbeti za vse sáma in se ni zaradi tega nikdar pritožila, dokler je bil še gospod domá; zakaj kadar je česa trebala, šla je kàr k njemu, kakor je bila vajena za starega Lisjaka. Odkar je pa Mrak izginil, držala je ni več nobena stvar; najrajši bi bila zdajci šla iz hiše, kjer ni bilo ne gospodarja ne gospodinje. Ali zopet je spoznala, da bi ne bilo pošteno neutegoma ostaviti dom, kjer je pomnila mnogo lepih dnij. Tudi ji je prigovarjal prvi pomočnik, naj nekoliko potrpí; saj se itak vsi skoro razidejo. Ko ji je torej hlapec povedal, da je prvi pomočnik ključ odnesel na sodišče in da več ne odpró prodajalnice, védela je Lenka, da je prišel čas ločitve. Pobrala je vse svoje stvarí, zložila jih v skrinjo in se pripravila za odhod; potem pa se po stari navadi lotila dela kakor vsak drug dan. Ko je pa popóldne vse pomila in počedila po kuhinji, ni je več držalo, ampak preoblekla se je bolj praznično, ogrnila véliki

volneni robec in odšla k teti Brigiti, da bi poročila svoji gospé, kakó in kaj je bilo v tem domá.

»Kaj pa je tebe sèm prineslo?« ogovorí jo Klotilda precèj neprijazno.

»Nikar mi ne zamerite, gospá,« opravičuje se stara kuharica, in takoj ji solze zalijó očí, »morala sem priti, da vam potožim, kakó neizrecno hudó mi je pri srci. Ne morete si misliti, kakó strašno pusto in žalostno je pri nas. Oh, gospá, zakaj ste nas ostavili tudi vi? Kaj more pôsel brez gospodarja in gospodinje? In v takem času! Prišel je gospod s cesarsko kapo, za njim pa pisár in biričˇ. Prodajalnico so kàr zapečatili, a gôri pri nas so zapisali vsako stvar, iztikali po vseh kotih ter pregledali vse omare in vse predalčke. Čudili so se, da ni bilo nič zaklenjeno, in me vprašali, kam je izginila zlatnina. Rekla sem, da ne vém ničesar, ali mogoče je, da ste jo prodali vi, zakaj odkar je gospod izginil, bilo je hudó za denar.«

»Dobro si jim odgovorila,« pohvali jo Klotilda.

»Kaj sem védela drugega,« nadaljuje kuharica, »a na vse drugo sem jih zavrnila kratko, da ne vém ničesar; da sem sicer star pôsel, ali da se nisem nikdar brigala, kaj imajo gospôda med seboj, zakaj to se ne spodobi pôslu in mu tudi ni nič do tega.«

»Vidiš, Lenka,« seže ji Klotilda zadovoljno v besedo, »bilo je vender bolje, da me ni bilo domá; jaz bi jim ne znala odgovarjati takó mirno.«

»Vprašala sem gospoda s cesarsko kapo, ali naj vas morda pokličem domóv, češ, da ste le pri teti na óni stráni ulic. Toda gospod je rekel, da ni treba, pa sta se s pisárjem umevno pogledala in nasmijala. Le to mi je naročil odhajaje, naj vam povém, da ne smé nobena stvar iz hiše, zakaj vse je zapisano; če pa bode treba, pozovejo vas že samí na sodišče.«

»Mêne da pozovejo na sodišče?« vzklikne Klotilda vsa rdeča od jeze, »saj nisem ne tatica ne morilka. Ako pa v prodajalnici ni vse, kakor bi moralo biti, kaj mêni do tega; za to naj poiščejo našega gospoda, saj je dosti žalostno, da ga še niso našli.«

V tem se je po ulicah od Svetega Jakopa sèm razlegal znani glas sivolasega cerkvenika, ki je s krepkim grlom, da ga ima malokateri mladenič takšnega, pri pogrebih popolnoma sam pel »miserere«, da si ga čul, predno si videl križ.

»Pogreb!« vzklikne kuharica in skoči radovedna k oknu. »Kdo je neki umrl? Saj pravim, danes je bila pri nas takšna zmešnjava, da niti nisem slišala, ali je opóldne kómu zvonilo ali ne.«

Skoro se na ulicah pokaže dečck s križem; za njim stopa cerkvenik v črni gospodski suknji, držé v jedni roki kadilnico, v drugi knjigo, iz katere pôje. Pred krsto stopa duhovnik s svečo, s krste visé podobe bratovščine svetega Jožefa. Kuharica napenja očí in počasi čita »Primož Mrak.« Kàr ostrmela je in zavpila na ves glas:

»Gospá! Starega gospoda nesó k pogrebu!«

»Katerega gospoda?« vpraša Klotilda ravnodušno.

»I no, starega Mraka, tasta vašega.«

Klotilda ne reče niti besedice več, ampak stopi k oknu in gleda izprevod. Ginjena je bila in žalostna; preprosta krsta ji je obudila raznih mislij in različnih spominov, ki so jo močno potresali. Pogrebcev je bilo jako malo; nekoliko starih dobrih sosedov in nekoliko udov bratovščine sv. Jožefa; med ženskami pa je bila prva stara žena v belem kožuhu s pečo na glavi. Bila je Mina, ki je bistro pogledala na Lisjakovo ali Mrakovo hišo in zmajala z glavó.

»Glej jih, čudnih ljudij!« zašepetala je tovarišíci, »prodajalnico so zaprli, k pogrebu pa le ni nikogar, da bi izkazal zadnjo čast staremu očetu.«

Tudi stari Lenki se ni zdelo spodobno, da ni bilo videti nikogar domačinov; hitro je dejala čez glavo véliki svoj robec, zapela ga pod brado in zasopla stekla na ulice, da se je pridružila pogrebcem. Bila je jedina iz hiše Mrakove. (Konec prihodnjič.)

O k ó.

Spisal **dr. Jožef Rakež.**

(Konec.)

Kaj naj povemo o lepem očesi, rekše o njega estetiški vrednosti in važnosti?

Ni ga iz lepa predmeta, ki bi ga preslavljala zgovornejša in navdušenejša beseda, nego lepo okó. V ničemer niso bili pesniki vseh vekov in národov zložnejši nego v lepoti očesa. In njih slavospev je vsekdar verno odmeval v srci vsakega čutečega človeka. Okó ima sploh nekovo čudno moč do nas. To čuti že navaden človek. Opisujoč koga, pové nam, kakšne ima očí.

Lisjakova hči.

Povest. Spisal **Josip Stare.**

XV.

(Konec.)

Po zadnjih dogodkih se ni Klotilda več vrnila na očetov dom, kjer ni bilo ničesar več njenega; kolikor je pač mogla odnesti vrednega drobiža in drugih stvarij, znosila je itak že prej k teti. Pri nji se je sedaj tudi sáma nastanila, sevéda brez vseh ugodnostij, katerim je bila vajena domá. Toda saj ni imelo biti za dolgo.

»Le od tod, le iz Ljubljane!« rekala je teti, pri kateri je tičala noč in dan, ne da bi kdàj šla z dóma. Toda saj tudi Ahnenfels ni hodil nikamor, dasi je že toliko okreval, da je vstajal in mu ni bilo treba mirno ležati. Čutila sta oba, da se ne moreta več takó ponosno kàzati med ljudmi kakor prej. On je bil resnejši in se je večkrat globoko zamislil; Klotilda pa je bila še zmiraj lahkomiselna kakor prej in si ni zaradi negotove prihodnjosti kàr nič belila glavé. Prvi čas je v polni meri uživala srečo, da je imenovala Ahnenfelsa svojega, in niti ni utegnila misliti, ali je ta sreča pač vredna velike cene, za katero si jo je kupila. Kratkočasiti se, to je bil še vedno jedini zmoter njé življenja. Po takšnih nazorih sta se z Ahnenfelsom zabavala ves božji dan; sedaj sta se menila in smijala, sedaj dražila, vmes pa delala osnove za prihodnjost. Mlada in zdrava sta bila oba; brez duševnih darov tudi nista bila, zató ni čudo, da sta pričakovala najlepše dôbe.

»Samó v svet, v véliki svet!« prosila je Klotilda svojega Viktorja in si v domišljiji mislila vse takó lepó, kakor je nekdaj lepó sanjala, kadar se je povsem zadovoljna vrnila z veselice in sladkó spavala brez skrbij. Le počasi jo je mogel Ahnenfels vzdramiti iz teh sanj, katerih resnično življenje ne pozná.

»Pa ti reci, kaj naj poskusim v svetu; kje naj iščem svoje in tvoje sreče?« zavrne ga nekega dné, ko ji je zopet ugovarjal.

»Ali bi šla h gledališču?« vpraša jo on.

»Jaz h gledališču?« ponoví Klotilda in ga osuplo pogleda. »Kakó misliš to?«

»Oba, ti in jaz bi šla med igralce. Iz prva bi igrala manjše naloge, potem čimdalje večje, in če nama bode sreča mila, zaslujeva takó, da naju bodo vabili na prva gledališča in naju dobro plačevali.«

»Viktor, to je izvrstna misel!« vzklikne ona vsa vesela in razposajena. »Kàj ne, in skupaj bodeva igrala, zaljubiva se drug v drugega, izgovoriva si skriven sestanek; jaz se ti oklenem okolo vratú, a ti me objameš, in poljubovala se bodeva, vidiš takó —« in v tem se res objameta in poljubljata brez kraja in konca.

»Takšne prizore bi ti pač dobro igrala; prav takisto, kakor je res v življenji,« reče Ahnenfels, ko se nekoliko umirita.

»Oh, nikar ne misli, da bi ne igrala tudi v drugih nalogah prav živo«, pohvali se Klotilda. »Povzdignem se tudi v višje stanove, kraljičina bodem ali pa kraljica, ti pa bodeš tuj knez in me prideš tolažit zaradi kralja, možá mojega, ki ga nisem nikdar ljubila, ali morala sem ga vzeti zató, ker je takó želel oče moj in je takó zahtevala korist našega dóma in dežele naše.«

»Zopet prav takisto, kakor je v resničnem življenji,« reče on in se zamisli, ona pa dalje razvija razvneto svojo domišljijo.

»In šumela bodem po odru v dolgem svilenem krilu; nad čelom se bodo lesketali dragi kameni kraljevskega mojega dijadema; dvorjani in dvorjanke se mi bodo klanjali, iz gledališča pa bodo ljudje nastavljali váme kukalca, gledali me zadovoljno ter mi ploskali in me obsipali z venci. In ne bodo me prezirali, ampak slavili me bodo po časopisih, in grofje in baroni bodo prihajali, poljubljali mi roke in me obsipavali z dragocenim lišpom za ljubezniv pogled in prijazno besedo.«

Ahnenfels je strmé poslušal to čudno osnovo za prihodnjost, in čelo se mu je zmračilo.

»Kakšen pa si?« vpraša ga smejé Klotilda, »ta trenutek me popolnoma spominjaš čmernega Mraka. Ali si tudi ti lahko čmeren?«

»Čmeren?« ponoví on počasi, »ali sem čmeren? To morda pride sčasoma samó po sebi.«

»Ali ne bodeš ljubosumen, če bodem slavljena? Saj nama bode nosila slava lepih novcev, in lahko bodeva živela veselo in brez skrbij.«

»Misliš?« vpraša Ahnenfels in zmaje z rámeni, kakor bi prav ne verjel v to slavno prihodnjost.

»Prepričana sem,« zavrne ga Klotilda; »pa saj bodeš tudi ti slavljen, in jaz ne bodem nič ljubosumna, če bodo lépe očí nežnih gospodičin iskre metale k tebi na oder ali če bodeš celó dobival lepó dišeča pisemca, ki te bodo izkušala zvabiti na zaupen sestanek. Kàr nič ne bodem ljubosumna, nego ponosna bodem, da imenujem svojega možá umetnika, za katerim zastonj hrepení toliko ženskih src.«

Takó je govorila Klotilda, in kàr srce ji je igralo od veselja. Tudi teti Brigiti je na dolgo in široko razlagala veselo prihodnjost.

»Zakaj nisem mlada?« rekla je teta, »takoj bi šla z vama. Ali sedaj sem že prestara; jaz moram že do smrti ostati v megleni Ljubljani. Vender, če bi kdàj domá potrebovala zanesljivega váruha za tiste ure, ko se bodeta srečna in slavljena gibala na gledališkem odru, tedaj bi pač še prišla k vama, da bi se veselila vajine sreče.«

Takó je minilo nekoliko dnij v samih osnovah ali bolje rečeno v praznih sanjah, dokler ni Ahnenfels uredil stanovskega svojega razmerja in se za vselej poslovil od vojaštva. Ponočni vlak je odpeljal iz Ljubljane oba, njega in Klotildo. —

V Mrakovi prodajalnici je bila nekaj dnij kesneje javna dražba Razprodali so vso zalogo blagá, posode in drugo orodje, in ko je bila prodajalnica prazna in prazne ostale spodnje shrambe, prišlo je na dražbo pohištvo in druga premičnina, perilo, obleka in sploh vse, kar so pustili pobegli gospodarji. Napósled so prodali tudi hišo in vender niso izkupili toliko, da bi do dobra poplačali vse dolgove.

XVI.

Ljubljanski trgovec je kupoval vina po Hrvaškem in je prišel tudi v Varaždin. Ogledujé si prijazno mestece, zavil je v postranske ulice, kjer so stale nizke hiše brez górenjega nadstropja, a ločilo jih je dvorišče, zagrajeno z lesenim plotom. Tiho in mirno je bilo po ulicah, zakaj malokdaj je koga pot zanesel v ta kraj, pa je vsako živo gibanje takoj vzbudilo pozornost mimogredočega človeka. Takó je ljubljanski trgovec nehoté obstal pred malo hišo in gledal nenavaden prizor. Kakor kadar mlade lastovke žvrgolé in zijejo iz gnezda, takó je na okenci nizkega podstrešja tičalo troje otrók in veselo so žvrgoleli, smijali se dôli na ulice in mahali z drobnimi ročicami, dasi so bili bledí in izstradani, da je človeka, kàr srce bolelo. Svetli plavi in temni črni lasci so bili zmršeni, upala ličeca so bila umazana, obleka nedostatna in raztrgana, če se viseče krpe in zaplate sploh morejo zvati obleka.

Na ulicah pred hišo je stal krepak hrvaški kmet v najboljši moški dôbi, poleg njegá pa je bila njega žena v čisti beli opravi z detetom v naróčaji. Vsi trije so gledali v podstrešje k ónim otročičem in se smijali ž njimi.

»Čemú se takó smejete?« vpraša trgovec kmeta.

»Gospod, tù bi se človek páč ne smel smijati,« odgovorí kmet, »ali kaj hočete? Nedolžni otročiči ne poznajo bede, pa se veselé življenja, kakor brezumna žival, ki ne zná misliti.«

»Čegavi pa so?«

»Nekih tujih komedijašev. On je trd Nemec in ne zna niti besede hrvaške, ž njo pa sem se dobro razumel, zakaj nekoliko zavija na kranjsko. To so vam strašni siromaki; oče in mati samá nimata česa jesti in morata še živiti čvetero otrók. Stanovanja ne moreta plačevati, pa bivata z vsem drobižem tukaj gôri pod streho na goli slami kakor cigani. Otroci so vsi raztrgani, da ne morejo niti iz hiše; ne vém, kaj bode iz njih. Zvédel sem za to bedo, in ker nama Bog ni dal poroda, vzel sem tega-le dečka za svojega. Majhen je še, pa se nam bode lahko privadil. Siromaka bi nama bila najrajši dala kàr vse štiri; toda bilo bi mi jih venderle preveč. Da so moji, naj bi bili, ali tujih je dosti jeden. Bog vé, kakó ta vzrase! Vender poskusim pregovoriti prijatelja, ki je tudi brez otrók, naj se še on usmili katerega.«

Trgovec pogleda otroka v ženinem naróčaji in pravi:

»Lepó dete.«

»Lepó dete,« potrdi žena, ali potrpite, da ga operem in oblečem ter pošteno nahranim, potem bode šele prav lepó; je li, maličekʔ«

»Lačni so ubožci, lačni,« izpregovorí zopet kmet, »da bi jih bili videli, kakó so planili, ko sem jim dal hlebec koruznega kruha. V nekoliko trenutkih so ga pojedli; toda ko je najmanjši izpustil pretrdo oglodano skorjo, pobrala jo je mati in jo skrivàj pojedla sáma.«

V tem se trgovec ozrè na okno, in njega očí se za otroškimi glavicami ujamejo z lepimi ženskimi očmí, ki ga čudno pretresejo, ali žena se hitro zopet umakne v podstrešje.

Zvečer isti trgovec ni védel, kaj bi začel v tujem mesteci, kjer ni imel znancev, pa se je napotil v gledališče, da bi mu čas hitreje minil. Posebnega gledališkega poslopja v Varaždinu takrat še ni bilo, zató si je potujoča igralna družba postavila oder v dvorani neke pivovarne. Umetnega užitka se človek od takšnih predstavljačev ni mogel nádejati, ali za kratek čas je že bilo; in če ni bilo druge zabave, smijal se je človek igri sámi in nerodnosti igralcev.

Tudi trgovec iz Ljubljane se je smijal, ali zdajci je umolknil in ostrmel. Njega očí so se ujele na odru s tistimi črnimi, ki so ga popóldne pogledale iz podstrešja óne nizke hiše.

»To je torej tista nesrečna mati! Kakó je morala biti lepa, dokler je ni trla nadloga!« Takó si je mislil in je še bolj upiral očí vánjo. Gledal jo je in gledal, in kakor bi se mu šele sedaj očí odprle, zdelo se mu je, da je pred mnogo leti to žensko že nekje videl. Napósled se je venderle domislil in skoro da ni vzkliknil na glas:

»To je Lisjakova hči!«

Sedaj ga je še bolj zanimala in se mu smilila v dno srca. Slábo je igrala zadnjo popolnoma neznatno nalogo. Toda saj ni mogla igrati ničesar posebnega, če bi bila tudi imela kàj darú za umetnost; glas ji je bil hripav, obleka pa takšna, da je za silo mogla predstavljati kakovo strežnico. Skoro je ljubljanski trgovec med moškimi spoznal nekdaj tolikanj slavljenega částnika Ahnenfelsa. Tudi on je po vsi svoji opravi kazal velikega siromaka; igral je posiljeno, toda imel je dober glas, in potrebovali so ga za pevca. Po dovršeni predstavi so se ljudje iz gledališke dvorane vsuli v spodnje prostore v pivovarno, in bila je tolika gneča, da bi Ljubljančan malone ne dobil prostora. V tem stopi prédenj visok, suh človek z belim prtom čez roko in ga vpraša:

»Česa želite, gospod?«

Ljubljančan ga bistro pogleda in naroči kozarec piva.

Ali brž ko točáj odteče, vpraša soseda:

»Oprostite, ali ta človek ni igralec?«

»Sevéda je,« odgovorí mu gospod, »velik ubožec je, mnogo ima otrók, a plačo kàj majhno, in še to mu ostaja ravnatelj navadno dolžan. Da bi otroci ne pomrli od lakote, pomaga oče tukaj kot točáj, kadar utegne.«

»Kakó mu je pa ime?« vpraša Ljubljančan zopet.

»Na gledaliških oglasih se zôve Ahnenfels; ne vém, ali je to njega pravo ime ali je izmišljeno.«

Ljubljanski trgovec je sedaj védel, česar je želel. Živo se je spominjal, kakó je isti Ahnenfels v mladi prevzetnosti svoji nekdaj begal vse ženstvo ljubljansko ter onesrečil dobrega njegovega prijatelja, poštenega Mraka.

XVII.

Minilo je leto in še nekaj mesecev pó tem dogodku, ko je v Oseku več gospodov skupaj praznovalo god jednega svojih továrišev. Bili so uradniki in profesorji, med njimi pa je bilo tudi nekoliko Slo-

vencev, katerih je takrat mnogo služilo po cesarskih uradih in šolah na Hrvaškem. Sladko stáro vince jih je razgrelo; bili so nenavadno veseli in so obili obed napósled še zalili s šampanjcem. Nató je vsa družba vstala in šla na izprehod, zakaj bilo je že konec zime, in solnce je stalo še precèj visoko na nebu. Napotili so se po drevoredu, ki veže trdnjavo z górenjim gradom.

Dva Slovenca sta se pomenkovala sósebno živahno in sta nekoliko zaostala. Prišedši pred mestna vrata, zapazita berača, ki je čépel v cestnem práhu, da se je moral človeku kàr smiliti. Noge in roke so se mu do cela skrčile od hudega trganja po kostéh, da ni mogel hoditi pokonci in se je le po vseh štirih plazil dalje. Križem je gledal, lasé je imel dolge in zmršene, brada pa mu že davno ni bila obrita. Po telesi ga je bila zgolj kost in koža. Na nogah je imel obujke in že raztrgane opanke; górenje teló mu je le slabo pokrival raztrgan jopič od modrega suknà, in kazal je razgaljene prsi, ogorele od solnca in prahú. V naróčaji je imel širok klobuk po slavonski šegi in je vánj nabiral mile darove, ki so mu jih mimogredé metali usmiljeni ljudje.

Zopet je siromak prosèč povzdignil roke, ko sta pred mestnimi vrati obstala slovenska prijatelja. Berač se jima je smilil, in prvi je takoj segel v žep in mu vrgel nekoliko drobiža; drugi pa je tudi že odpiral mošnjo, ali ker je bil nekoliko vinjen in dobre volje, ogovoril je berača trdo slovenski:

»Če znate slovenski, pa vam dam dva groša.«

»O, znam, gospod, znam,« odgovorí berač in milo pogleda neznanega rojaka. Le-ta ostrmí in ga radovedno vpraša:

»Odkod pa ste?«

»Lovro Mrak sem iz Ljubljane, s Starega trga«.

Slovenca sta obilo obdarovala siromaka in šla dalje. V živahnem pogovoru nista zapazila, kakó se jima je ognila ženska, slabo gospôdski oblečena, in kakó je obstala, kakor če bi se je bil kdo doteknil s čarobno paličico. Čula je samó ime »Lovro Mrak« in ni mogla ne naprej ne nazaj, nogé pa so se ji šibile, da je mislila, sedaj in sedaj se zgrudi na tlà. Vse sile je napela, da je stopila do bližnjega drevesa in se naslonila nánje.

»Ali vam je slábo?« vpraša jo sočutno gospod, ki je takoj za njo stopal proti mestu.

»Nič hudega ni,« odgovorí mu ženska, »večkrat se mi nekoliko zavrtí v glavi, ali hitro je zopet dobro.«

Gospod gré dalje, ženska pa izza drevesa od daleč opazuje berača, čegar ime jo je takó presunilo. Toda zmajala je z glavo, kakor bi ne bil tisti, ki ga je iskala. Že je mislila stopiti bliže in ga kàj vprašati; ali iz nova obstane in strmí. Berač se je tresel po vsem telesi in škripal z zobmí, da je sam pogled nánj rahločutnemu človeku paral srce. V tem pride mestni stražár in se zadere na siromaka, ki je v strašnih bolečinah bolj ležal nego čépel v práhu. Toda berač mu ne odgovorí, nego se le trese in škriplje z zobmí. Stražár čaka in zopet vpraša, ali zastonj, odgovora le ne dobí.

»Saj vidite, da siromaka mrzlica trese«, oglasí se mimogredé dobrodušen kmet, »poskusite, da ga spravite v bólnico.«

Stražárju se omečí srce, in oba iz lepa nagovarjata berača, naj gré ž njima. Berač umeje, da sta mu dobra, pa se poskuša po vseh štirih plaziti naprej, toda preslab je. Zató ga primeta vsak z jedne straní izpod pázduhe in ga nekoliko neseta, nekoliko vlečeta ter takó po malem spravita dalje.

Ženska ob drevesi je gledala vse te muke, pa ni berača več izpustila iz očij. Od daleč je stopala počasi za njim, da bi videla, kam ga vedeta stražár in kmet, in takó je prišla do mestne bólnice. Tù jih je pustila in se nekoliko izprehajala po ulicah, dokler je mislila, da so berača že položili v posteljo. Tedaj se je vrnila proti bólnici in dasi se je ohrabrila in vse preudarila, ko se je bližala durim, zopet ji je utripalo srce in zopet so se ji šibile noge.

»Kaj, ko bi bil res on?« rojilo ji je vedno po glavi; »in če bi bil, kaj mu porečem?«

Že se je storila noč, ko pride do durij in pozvoní. Strežnik ji odprè in jo vpraša, kdo je in kaj hoče.

»Od tukajšnega gledališča sem; videla sem, da so v bólnico privêdli nekega siromaka, pa se mi zdí, kakor bi ga poznala. Rada bi govorila ž njim.«

Strežnik jo odvêde k nadzorniku, a ko ga ženska vpraša, kdo je ta siromak, zmaje z rámeni, rekši:

»Ničesar še ne vémo, kdo je; pri sebi ni imel nobenega pisanja, a govoriti ni mogel, ker ga je strašno mrzlica tresla. Če ga pa vi poznate, jako nam ustrežete, ako nam poveste, kdo je in odkod.«

»Dokler ga dobro ne pogledam, ne morem reči ničesar gotovega. Pustite me k njemu.«

»Drage volje,« pravi nadzornik in ukaže strežniku, naj odvêde gospó k bolniku.

Ne daleč od vežnih vrât pri tleh je bila majhna soba z dvema posteljema za ubožce. Pobeljene stene so bile do cela prazne, le nad posteljema je visela podoba našega Odrešenika na križi, v kotu pa je na leseni mizici brlela svetilka. Jedna postelja je bila prazna, na drugi je ležal berač. Mrzlica ga je ravno pustila, in sedaj ga je vroče prehajalo in ga žejalo.

»Dajte mi nekoliko vode!« prosil je, ko je začul strežnika. Žena ga je spoznala po glásu. Hitro stopi k postelji, zgrudi se na kolena in začnè silno ihteti, dokler ji solze ne zalijó očij, in bridko se razjoka.

»Kdo je to?« vpraša bolnik, vidèč jokajočo žensko klečečo pred posteljo.

»Lovro, ali se me še kàj spominjaš?«

»Klotilda!« vzklikne on in se trudi na vso moč, da bi se vzdignil v postelji; ali ne more se od slabosti. Tedaj iztegne roke, prime klečečo ženo za glavo in jo gladi po licih.

»Oh, lepa moja Klotilda! O, da te le še jedenkrat vidim! Vse rad pozabim in rad umrjem. Bog mi oprôsti grehe, saj sem se pokoril hudo, hudo.«

»Lovro, ti si nedolžen,« izjeca Klotilda.

»Morilec ni nedolžen!«

»Lovro, ti nisi morilec, nikogar nisi umoril, le ranil si ga v upravičeni jezi, ali skoro je okreval.«

»Okreval?« ponoví Lovro vprašaje, kakor bi ne bil dobro čul, »Ahnenfels je okreval? Še živí?«

»Živí« pritrdi ona.

»Klotilda,« izpregovorí on zopet milo in udano, »jaz umrem, ali ti vzemi Ahnenfelsa in bodi srečna ž njim.«

Klotilda ne odgovorí nató ničesar, ampak oberóč si zakrije obraz in se zopet bridko razjoka.

Lovro jo mirno gleda, potem pa jo tolaži: »Nikar se ne jokaj! Bodi srečnejša ž njim, nego si bila z menoj. Mêni ni bilo usojeno, da bi užival zakonsko srečo; ljubil sem te nad vse drugo, pa si le nisem mogel pridobiti tvojega srca. Ti nisi kriva; usoda je takšna, rekel bi bil moj oče.«

Klotilda še zmiraj joče in si ne upa pogledati v očí nesrečnemu móžu.

»Umiri se, Klotilda,« tolaži jo zopet bolnik z onemoglim glasom, »vse se poravná in prav skoro se poravná. Kje pa je sedaj Ahnenfels?«

»Ne vém, ostavil me je,« zavrne ona kratko in si z robcem otira objokane očí.

»Ostavil te je, torej sta bila že skupaj?« vpraša on osupel.

»Bila sva skupaj,« potrdi ona, »ali hudó naju je Bog izkušal in kaznoval. Štiri otročiče sva imela, toda nisva jih mogla prehraniti, ker sáma nisva imela kàj jesti. Dva sta nama prevzela imovita kmeta blizu Varaždina, kjer sva bila dve leti pri gledališki družbi, dva pa nama je pobrala smrt; slabí so bili, pa jih je vse zajedno v malo dneh pobrala davica. Nató je izginil on, a pisal mi je, da pride zopet póme, kadar me bode mogel živiti. Sedaj sem sáma ter sem z isto gledališko družbo za letos prišla v Osek.«

Potem umolkne, a vidi se, da ji je lože pri srci. Kakor skesana grešnica, ki se je izpovedala grehov svojih, povesi očí in čaka, kaj ji poreče on, kateremu je odkrila dušo svojo.

Kratka, ali odkritosrčna izpóved ljubljene žene je segla bolniku globoko v srce. Zopet iztegne roke, prime jo za glavo, poljubi na čelo in izpregovorí:

»Torej tudi ti si se morala pokoriti za nepremišljeno lahkoumnost mladih let! Oh, Bog je pravičen, toda oster je tudi. Pa saj je bolje, da smo se že spokorili na tem svetu. Jaz skoro prebijem. Ti si še krepka; ti si še lahko srečna; Bog dàj, da bi bila skoro!«

»Ne, Lovro, ne; ti ne umreš, ti moraš še živeti; Bog bode dal, da se vse še obrne na bolje.«

»Obrne se res,« odgovorí Lovro počasi, »ali mêni ne več na tem svetu. Teló mi je vse pohabljeno; ni je več životne močí v njem; preveč sem trpel. Ko sem pobegnil iz Ljubljane, mučila me je strašna negotovost, da me ujemó in obesijo; nikjer nisem imel mirú, ne podnevi, ne ponôči. Železnico sem skoro ostavil in potoval brez pravega zmotra péš dalje. Šel sem na Ogersko, nadejé se, da se tam najprej izgubí sled za menoj in da tam najlože uidem pravici. Tri dni sem begal brez počitka, četrti dan šele sem légel v posteljo v krčmi pri ogerskem židu. Trdo sem zaspal, ali skoro so me mučile grozne sanje. Ahnenfels se mi je prikazal v krvi in klical proti nebu po osveti in vsako noč se mi je pokazal iz nova. Bil sem vedno razdraženih živcev, in slabo teló mi je hiralo od dné do dné. Toda kaj začeti? Tržiti? Imel sem v mislih to in óno in prepričan sem bil, da bi se mi bilo posrečilo marsikaj; toda vselej sem se zbal, da me potem zasledé, zakaj uverjen sem bil, da me iščejo. Niti v boljšo službo si nisem upal, ker se nisem hotel in tudi nisem mogel izkazati, kdo sem in odkod. Delal sem torej samó v pozabljenih vaséh pri kmetih in se hranil za silo. Poléti je že bilo, ali pozimi sem vedno trpel silo in bolezni. Toda ko me je zgrabila mrzlica, nisem se je

nikdar več iznebil do dobra; vsak čas se mi je vračala. Odtlej nisem bil za nobeno pravo delo in moral sem pri dobrih ljudeh prositi miloščine. Danes me je zopet strašno stresla in me spravila v bólnico. Kaj bode jutri z menoj, ne vém.«

Zadnje besede je izgovoril le iz težka, nató je umolknil in zamižal od prevelike slabosti. Klotilda je stala pri postelji in jokala. Ko zopet izpregleda, vpraša ga:

»Lovro, ali bi česa rad?«

On pa zmaje z glavo in reče tiho:

»Počitka.«

»Le počivaj in mirno spavaj, saj véš, da si nedolžen. Jutri pridem takoj zjutraj pogledat, kakó ti je.«

»Pridi, pridi!« prosi je on, stisne ji roko in jo še jedenkrat pogleda z medlimi očmí.

Odhajaje je želela Klotilda govoriti z nadzornikom, toda ker ga ni bilo v bólnici, naročila je strežniku, naj pazi na bolnika; naj večkrat pogleda, če kàj treba; in stisnila mu je v róko nekaj drobiža; vse, kar je imela. Rekla je, da jutri zopet pride in nadzorniku pové, česar treba vedeti o nesrečnemu móži, ki ni navaden berač.

Drugo jutro se še ni do dobra belil dan, ko je Klotilda stala pred bólnico in pozvonila. Strežnik ji je odprl, in za njo takoj zopet zaprl, potem pa rekel:

»Umrl je!«

»Kdo?« vpraša Klotilda, kakor bi prav ne verjela.

»No, mož, pri katerem ste bili sinoči,« reče strežnik. »Po vašem naročilu sem šel pogledat, ali mu česa treba. Toda sladko je spal, in mislil sem, da mu je odleglo. Ko zopet pridem, bedèl je in hudo stokal. S povzdignjenimi rokami me je prosil, naj mu privêdem duhovnika, zakaj približala se mu je zadnja ura. Duhovnik je takoj prišel, izpovedal ga in mu podelil svetstva za umirajoče. Po dovršenem opravilu je še nekoliko ostal pri bolniku, kakor bi se ga ne mogel hitro ločiti. V tem je mož izdehnil.«

Klotilda je molčé poslušala, potem pa je šla v sobo, kjer je še zmiraj mrtev ležal nje zakonski mož. Nič se ni izpremenil od sinoči, le to se ji je zdelo, da mu je izginil z obraza tisti izraz silne bridkosti, in namesto njega da mu okolo ust igrá neznano zadovoljstvo. Pokleknila je k postelji, molila in jokala in zopet molila. Strežnik je prižgal svetilko in Klotildi ponudil stol, vidèč, da ne misli oditi. In ostala je pri njem ves dan, a drugi dan ga je jedina spremila do hladnega groba.

XVIII.

Bil je vroč poleten dan, in kdor je le količkaj utegnil, šel se je iz mestne soparice hladit po senčnatih drevoredih in gozdičih prijazne okolice ljubljanske. Skrbne matere so takoj po obedu pobrale otroke in šle ž njimi pod Rožnik, kjer so ostale do mraka. Nekoliko pozneje so prihajale gospé z odraslimi hčerami, in med zadnjimi so bili moški, katerih pa sploh ni bilo mnogo, zakaj zadržala so jih opravila v mestu, ali pa so rajši zahajali kam drugam, kjer so bili samí med seboj. Pod košatim drevjem za cerkvenikovo hišo je stala kàr miza pri mizi, a bilo jih je tudi dôli na trati pred podom in pod kozolcem, ki je dajal široko senco, odkar je bil gostó nadet z raznimi poljskimi pridelki. Prostora je bilo torej mnogo, ali danes je venderle pohajal, in že nekoliko rodbin je šlo dalje gôri k cerkvi ali pa v bližnji Vidričanov grad. Če si se tedaj nekoliko od daleč ozrl pod Rožnik, zdelo se ti je, kakor bi se bilo ondu vse ženstvo sešló v tabor, in tudi živahno je bilo kakor na taboru; le to je bilo drugače, da so tù govorile kàr vse zajedno. Dočim so gospé pri mizah čebljale in z urnimi prsti sukale pletilo, skakali so otroci po zeleni trati, dokler jih niso matere poklicale k južini.

Takó je potekala ura za uro, in že se je solnce nagnilo in se skrilo za Rožnik, ko so razposajeni páglavci na trati drug za drugim klicali: »Nora grofinja! Nora grofinja!« Gospé se niso kàj zmenile za ta dobro znani krik, nego kramoljale so dalje, in le malokatera se je molčé ozrla tja, kjer zavije cesta okolo brega nizdólu proti cerkvenikovi hiši. Ondu se je pokazala čudna, nekako smešno opravljena, priletna ženska. Nad krilo od svetlo-modrega žameta je ogrnila ponošen plaščèk od črne svile, obšit s širokimi čipkami, na glavi pa je imela bel svilen klobuk, nališpan z velikimi umetnimi rožami in dolgo tančico. Zagoreli rdeči obraz so ji robili zvitki sivih lâs, ki so ji ob straném viseli izpod klobuka; na nogah je imela črne žametaste čevlje, na rokah pa umazane bele rokavice. V levici je držala solnčnik z rdečo svileno prevlako, in z iste roke za pestjó ji je visela vezena torbica, v kateri je imela robec in naóčnike. Z desnico se je sedaj pahljala s starinsko véternico, sedaj jo je zopet zložila, segla po naóčnike in se skozi nje ozirala v daljo, kakor bi koga iskala. Mudilo se ji je, zató je stopala hitro. Za otroško klicanje se ni menila, kakor bi ga ne bila čula, le ko ji je poredněž prišel preblizu, kresnila gá je z véternico. Sedaj je obstala in zopet nastavila naóčnike ter se ozirala po gospôdi, ki so sedeli okolo miz; ali našla ni, kogar je iskala, in šla je dalje.

Tik ceste, v kotu med starejšim in novejšim delom cerkvenikove hiše, sedela sta ločena od ostale druščine starejši in mlajši gospod, srkala kavo in se prijateljsko menila. K njima stopi »nora grofinja,« nasmeje se jima prav ljubeznivo in vpraša:

»Prosim, gospoda, ali nista videla vitkega mladega jahača?«

Starejši gospod povesi očí in kakor slučajno prižiga smodko, da lože pritaji nasmeh, mlajši pa odgovorí čudni gospé neutegoma:

»Nekoliko prej je jahal nekdo tù mimo proti Vidričanovemu grádu.«

»Hvala lepa!« odgovorí »grofinja« in hití kar more mimo kapelice Matere božje dalje proti omenjenemu grádu.

»Čudna ženska!« pravi nató mlajši gospod starejšemu in ga vpraša: »Kdo pa je to?«

»To je Lisjakova hčí,« zavrne starejši, »čudim se, da je še ne poznate; toda saj še niste teden dnij v Ljubljani.« Nató mu pové, kar mu je znano o nji in završí takó-le: »V Ljubljani ni védel nihče, kam sta izginila Mrak in njega žena, še menj se je kdo brigal za nekdaj tolikanj slavljenega částnika Ahnenfelsa. Minilo je le nekoliko let, in ljudje so ju že pozabili do cela. Niti stara teta Brigita zadnji čas ni védela ničesar gotovega, pa je sploh popolnoma umolknila, kakor da je izginila tudi ona; a ko je umrla, ostavila je v oporoki vse imetje izgubljeni bratranki. Varstvena oblast je tedaj na javni dražbi razprodala nje ostalino, in denar je naložila, dokler ne dobí glasú o Lisjakovi hčeri. Pa saj ni dolgo čakala. Že kakega pol leta potem pride iz dunajske blaznice pismo, da je ondu neka Klotilda Mrakova iz Ljubljane, ki sicer ne ozdravi več do dobra, ali dosti je mirna in nikomur nevarna, da bi morala biti zaprta. Mesto je tedaj dalo Klotildo pripeljati v Ljubljano in jo nastanilo k neki vdovi, kateri plačuje iz tetine zapuščine. Ubožica je dobrovoljna, le čudno se oblači in se rada ozira po moških, kar priča o nekdanji koketi. Ubila si je v glavo, da je »grofinja« in da pride lep mlad kavalir na konji pónjo; zató na izprehodih vedno izprašuje ljudi, ali niso vidéli mladega jahača. Časih je menj, časih bolj živa ta njena domišljija. Danes jo je menda zgrabila sósebno hudó.«

Toliko da gospod dovrší, že prihaja od kapelice částnik in ko siloma ustavi konja pred cerkvenikovo hišo, pokliče na pomoč. Prva stopi na prag cerkvenikova mati, stara ženica. Ker ne umeje nemški, stopi h gospodoma v kotu in naprosi starejšega, naj bi ji pretolmačil, kaj částnik hoče. Ta se v tem že sam obrne h gospodoma in jima poroča ves zasopel:

»Jahal sem od gradú in ko pridem na ovinek izpod Rožnika, stopi pred konja smešno opravljena gospá in mi maha z rdečim solnčnikom. Konj se splaši in brcne z železnim kopitom neznano gospó, da se zdajci zgrudi. Prosim, naj gré hitro nekoliko ljudij z menoj, da ji damo prvo pomoč in da jo le-sèm prenesemo; potem jaz urno pojašem v mesto po zdravnika in po voz, da jo popeljemo v bólnico.«

Cerkvenikova mati takoj pošlje svojo hčer s čisto prtenino k nesrečnici, a sinu ukaže, naj zapreže, da lože prenesó ubožico. Částnik se tudi vrne ter sam pomaga izpirati in obézati rano, da je za silo, dokler ne pride zdravnik. Zvečer so nesrečno »Lisjakovo hčer« prepeljali v deželno bólnico, kjer je skoro potem umrla. —

Pri Svetem Krištofu je že davno rasla trava po grobu, kjer je le preprost lesen križec pričal, da »tukaj počiva Klotilda Mrak, porojena Lisjak.« Tedaj so se v Ljubljani zbirali dobrovoljci, da pòjdejo s cesarjem Maksimilijanom v Mehiko. Bilo jih je, ki so razsajali po mestu, da jih je bilo težko krotiti, dočim so hodili drugi mirno in spodobno po ulicah in izprehodih. Med poslednjimi je bil mož lépe visoke rastí. Dolga brada mu je že zeló osivela, a slamnik si je vsak čas potegnil globoko čez čelo, da mu nisi mogel videti v očí. Nekako plašno je hodil po mestu in se ogibal ljudij, kakor bi se bal, da bi ga kdo ne spoznal. In vender se je skoro vsak dan izprehajal po živahnem Starem trgu in se žalostno oziral po nekih oknih, kakor bi mu budila davne spomine. Še rajši pa je hodil k Svetemu Krištofu in tù je po dolge ure stal ob grobu Lisjakove hčere, in često je iz junaškega očesa kanila solza na pozabljeno gomilo. Ko je zvečer pred odhodom zadnjikrat prišel, prinesel je s seboj venec lepih cvetic in ga položil na grob. Tù je nató razoglav dolgo dolgo stal in kar ni se mogel ločiti, dokler ga zvezde na nebu niso opominjale, da se je zamudil že predolgo.

Iz Mehike niso dohajala nič kàj vesela poročila o cesarji Maksimilijanu. Republikanci so zmagovali, in napósled se jim je nesrečni cesar umeknil v trdnjavo Queretaro, kjer se je s svojci hrabro branil, dokler ga ni izdal polkovnik Lopez. Republikanci so, kakor znano, Maksimilijana ustrelili, njega dobrovoljno krdelce pa so pustili, da se je vrnilo čez mórje. Toda niso se vrnili vsi; mnogo jih je umrlo v tujem svetu za dobrega cesarja. Ko so pa časopisi priobčili imena padših junakov, čital si med prvimi ime stotnika Viktorja Ahnenfelsa.